

**Kőrösi Csoma Sándor
Általános Iskola**

Emelt szintű ének-zene helyi tanterv

1- 8. osztály

Emelt szintű ének-zene tanterv 1- 8

- A tanterv szerkezete:
 - Éneklés
 - Zenehallgatás
 - Zenei ismeretek - Hallásfejlesztés - Improvizáció
 - Zenei írás-olvasás
- A témákon belüli egységek:
 - cél
 - követelmény
 - tartalom
 - értékelés
- Az ének-zene tantárgy ismeretei a zenén alapulnak!
 - Tehát minden zenei megismerés forrása az ÉNEKLÉS, illetve ZENEHALLGATÁS, maga a ZENE.
 - A zenei anyagból tanuljuk, vonatkoztatjuk el a ZENEI ISMERETEKET, (mely egyrészt elmélet, másrészt a zenei halláskészség fejlesztését jelenti.)
 - Ezt a megszerzett zenei ismeretet hasznosítjuk a zene IRÁSÁval illetve a zene OLVASÁSÁval (kottaolvasás), s így új ismeretek, új zenei anyag birtokába jutunk. Az egész zenetanulás folyamata a egy ábrán érzékelhető, melyet az érdeklődők a szerzőktől tudhatnak meg (a programmal nem sikerült ezt előállítani).
- Zenei ismeretünk (stílusismeretünk) kihat a képességek fejlődésére, ill. a fejlett készségek (dallami, ritmikai, formai, harmóniai) magasrendű stílári érzékenységet hordoznak.
- A fejlett zenei készségek (dallami, ritmikai, harmóniai, formai) birtokában könnyen, jobban olvasunk, írunk, könnyebben elsajátítunk egy új zeneművet, tehát új zenei ismeretek birtokába juthatunk általa.
- Az olvasás-írás, mint a zenei megismerés ESZKÖZE szerepel az 5.-8. osztályban, míg az alsóbb évfolyamokban az a CÉLUNK, hogy növendékeink az írás-olvasás birtokába jussanak az alapvető készségek elsajátításával. Így válik a CÉL ESZKÖZZÉ a magasabb évfolyamokban.
- Miután a tartalom általában többféle stílust hordoz a magasabb évfolyamokban, ezért a tartalomban szereplő valamennyi stílus körben külön-külön törekedtünk a CÉLOK és KÖVETELMÉNYEK megfogalmazására.
- A DIFFERENCIÁLT foglalkozás, illetve foglalkoztatás egy osztályon belül magától értetődik, hiszen a gyengébb képességű növendék csoportos feladatban „erősödik meg” az egyéni szerepléshez, míg jobb képességű társa a meglévő ismeretek ÚJ ZENEI ANYAGBAN történő alkalmazásában, illetve reprodukálásában jeleskedhet.
- Az ének-zene, mint készségfejlesztő tantárgy jótékonyan érezteti hatását a tanulási folyamatban általában, tehát más tantárgyak elsajátításában is. Ezt a hatást KERESZTKAPCSOLATOK címszó alatt jelöltük. 1-4. évfolyamokban közvetlenül a tevékenységeknél, míg 5-10. évfolyamig egy külön fejezetben, az AJÁNLÁSBAN szerepel.
- Óraszámok:

1-4. évfolyam:	144 óra
5-6. évfolyam:	144 óra
7-8. évfolyam:	144 óra
összesen:	432 óra
- 1 - 8. évfolyam: 144 óra 4 óra/hét
- Mindezen óraszámok kiegészülnek a 3. évfolyamtól kezdve 2 óra/hét karénes foglalkozásokkal.

NAT követelmények

- A tanterv a Kodály Zoltán elképzelései alapján Magyarországon évtizedek óta sikeresen működő ének-zene tagozatos iskolák szakosított tantervének többletkövetelményeit tartalmazza.
 - Magasabb szintű jártasság az éneklésben, a halláskészségben.
 - A zenei írás-olvasás készség szintű alkalmazása a zenei reprodukciós képesség terén.
 - A zeneértő és -érző képesség fejlesztésében a zenei stílusjegyek korokra jellemző, biztonságos meghatározása és alkalmazása a zenei előadásban.
 - Az énekkari munka a tanterv szerves része, lehetőség szerint már az alsóbb évfolyamoktól kezdve.

Kiemelt közös követelmény

- A műveltségi területek közös követelményei közül a tanterv valamennyit tartalmazza.

Sajátos megközelítés

- A tanterv Kodály Zoltán nemzetnevelő zenepedagógiai elvei alapján közelít a zene, mint egyetemes kultúrkincs felé, a zenei anyanyelv, az éneklés, mint zenei alaptevékenység és a közösségi élmények segítségével. Megkülönböztetett figyelmet szentel a zenei írás-olvasás elsajátításának, mely a zenei megismerés alapja. Kiemelt fontossággal kezeli még a zenehallgatás és az alsóbb évfolyamokban az improvizáció területét.

Differenciált haladás

- Minthogy készségtárgyról van szó, mind a tananyag, mind az elsajátítási szint tekintetében a tanítás folyamata kezdettől fogva a tanulók képességeit figyelembe véve a differenciált foglalkoztatásra épül, és erre vonatkozóan a tanterv bőséges lehetőséget kínál.

Kapcsolatok

- A zene az emberi érzelmek és a környezet viszonyának bonyolult és sajátos hang megjelenése auditív befogadása. A zene mint „közösségi műfaj” - (nemcsak az előadói együttes, de a meghallgatás, illetve előadás tekintetében is az, hanem) - az emberi kapcsolatok kialakulásának fontos segítője, eszköze.
 - A népdal éneklése nem csak a földrajz, természetrajz témájához nyújt fontos ismereteket, mélyíti és személyessé teszi azokat, hanem hazaszeretetre, az ősök tiszteletére is nevel.
 - az ország történelmével is megismerteti, sőt fontos nyelvi kifejezésekkel, a dialektusok bőséges választékával gazdagítja szókincsünket.
 - A históriás énekek szintén a történelem, a XVI. századi végvári harcok eseményeit hozzák közelebb tanulóinkhoz, a hazaszeretet szép példáival csakúgy, mint a KURUCKOR dallamai Rákóczi alakjának nagyszerű megrajzolásával.
 - Magyar népballadák a ballada mint műfaj megismerését segíthetik a magyar irodalomban (lásd Arany János balladái).
- A fenti konkrét tantárgyi kapcsolatok (földrajz, történelem, magyar nyelv és irodalom) azonban nem merítik ki a zene más tanulási területekkel való kapcsolatát.
- A különböző zenei készségek fejlesztése közben számtalan más tanulási folyamat érezheti a zenetanulás jótékony hatását.
- A zenei írás a daltanulás

- a memória
- az olvasási készség
- íráskészség
- folyamatos gondolkodás,
- A halláskészség a - nyelvek tanulása
 - összehasonlító képesség
 - megosztott figyelem fejlődését segíti.
- A formai elemzés, mely főképpen a memórián az összehasonlító készségen alapul, az arányérzék, a variációs készség, a kompozíciós készség (improvizáció) alakulását hatékonyan befolyásolja csakúgy, mint a matematikai kombinációk, logikai összefüggések felfedezését.
- A fantázia és formaérzék kibontása, a kreativitás így az egyéni gondolatok megfelelő formába öntése, a környezethez, korhoz való alkalmazása a XXI. századi embernek is elengedhetetlen jellemzője lesz.
- Végül, de talán főhelyen és nem utolsósorban a helyes légzés, a tüdő mint légzőszerv állandó használata, a szép magyar kiejtés, a helyes artikuláció megtanulása, illetve állandó igénye a szöveges zene éneklésével valósul meg.

Feltételek

- Egészséges énekhang, természetes ritmusérzék. Tekintettel a gyorsabb előrehaladásra, amit az emelt óraszám biztosít, a magasabb évfolyamon belépőknek kívánatos a megfelelő zenei előképzettség, ami adott esetben az előző évfolyam követelmény szintjének megfelelő ismereteket jelent.
- A tantárgyi képzésben valamennyi évfolyamon /1-8./ kívánatos az egyetemi szintű zenepedagógiai, karvezetői diploma.
- A tanterv tanításához feltételezett további speciális ismeretek vagy sajátos jártasság:
 - Zongoratudás, furulyatudás és jól képzett énekhang
 - Hagyományos osztályterem, amely hangjegytáblával,
 - Zongorával vagy pianinóval, iskolai ütőhangszer készlettel és audiovizuális felszereltséggel bír. Az alsóbb évfolyamokon legyen megfelelő tér a körjátékok eljátszására.
 - Az énekkari próba számára 80-100 gyerek kényelmes elhelyezésére alkalmas terem szükséges.
- A tanterv speciális eszközigénye:
 - Egyéni eszközök: hangjegyfüzet, ritmuskirakó, filckirakó, furulya /alsóbb évfolyamokon/
 - Osztályterem eszközei: zongora vagy pianino, hangjegytábla, audiovizuális eszközök /rádió, magnó, lemezjátszó, televízió, videólejátszó, CD-lemezjátszó, CD-Rom olvasó, aktív tábla/.
 - A zenehallgatási anyagban felsorolt zeneművek hangzó anyaga.

Ének-Zene 1-4.

Óraszám

Iskolai: 144 óra

Cél

- Az ének-zene, mint a művészeti nevelési tárgyak egyike, sajátos feladatot vállal a gyermekek személyiségének minden oldalú, harmonikus fejlesztésében. A zeneművészet sajátosságainak bemutatásával járul hozzá a teljes ember kialakításához.
- Magyarországon a zenei nevelés Kodály Zoltán pedagógiai elveit követi, melyek alap gondolata, hogy a zenéhez, mint egyetemes kultúrkincshez, a zenei anyanyelv megismerésén keresztül vezet az út. A zenei nevelés módszertani alapelve, hogy a közös éneklés, az elemi kottaolvasási és íráskészség alapvető feltétele és segítője a zeneértés kifejlődésének.
- Az első iskolai évek legfontosabb feladata az aktív muzsikálás közösségi örömének megteremtése az éneklés, mint zenei alaptevékenység segítségével. A tanítás alapelve a játékos és az elmélyesztett.
- A NAT hosszú távú fejlesztési céljai az első négy évre:
 - Az éneklési készség fejlesztése
 - A zenei hallás fejlesztése
 - A zenei írás-olvasás készségei, a reprodukciós képesség fejlesztése
 - A zeneértő és -érző képesség fejlesztése
- Az emelt óraszámú, ének-zene tagozatos iskola első négy évében ezeket a célokat magasabb szinten lehet és kell megvalósítani, mint a hagyományos órakeretek között. Ez a tanítási anyag bővíti és erősíti az ismeretek és a készségek mélyítését és sokoldalú gyakorlást jelent. Az emelt óraszám jótékony hatása nem elsősorban mennyiségben, hanem minőségben jelentkezik, hiszen a zene nevelőereje segítségével az ilyen iskolatípusba járó gyerekek sikeresebbek az általános műveltség egyéb ágának elsajátítása és elmélyítése terén is.

Követelmény

- Folyamatos átmenetet biztosítva az óvoda és az iskola között, csoportos, nagyrészt játékkal egybekötött zenei tevékenységek segítségével elérni, hogy a gyermekek aktív részesei legyenek a zenei folyamatoknak. Előzetesen elsajátított megfelelő mennyiségű zenei anyagból elvonva megtanítani a kívánt ritmikai, metrikai, dallami és formai elemeket. Reprodukáló, befogadó és alkotó zenei tevékenységek során kialakítani a belső tudati aktivitás képességét. Kihasználni az emelt óraszám lehetőségeit a készségek, mint zenei automatizmusok kialakításában.

Tartalom

- A tanterv a következő témák, egységek köré csoportosítja a zenei nevelés párhuzamos területeit:
 - Éneklés
 - Zenei ismeretek
 - Ritmikai, metrikai elemek
 - Dallami elemek
 - Elméleti ismeretek
 - Zenei olvasás-írás
 - Zenehallgatás
 - Improvizáció
- A tanítás anyagát kizárólag értékes zeneművek alkotják, népzenei és műzenei válogatásban.
- Az éneklés során az emberi élet és a természet sokféleségét bemutató gyermekdalokkal és népdalokkal ismerkednek meg a gyerekek, melyek szövegükben és zenei kifejezésükben megfelelnek életkori sajátosságaiknak és kielégítik játék- és mozgásigényüket. Olyan dalokat tanítsunk, melyek érzelmileg érdekeltté teszik a gyerekeket a népdaléneklésben. A dalok zenei sajátossága jelöli ki a tanítás

rendszerességét. A műzenei anyag nagy részét XX. századi magyar zene képezi, valamint olyan egy és többszólamú dallamok, melyek a későbbi évek során elsajátítandó zenei stíluskorszakokat készítik elő.

- Az éneklési készség fejlesztésében legfontosabb a természetes, szép hangzás kialakítása, törekvés a dalok karakterének megfelelő, érzelmileg átélt éneklési módra.
- A zenei ismeretek tanítása során a zene sajátos összetevőinek felismerésére, reprodukálására és újraalkotására tesszük képessé a gyereket. Ebben a folyamatban az előkészítés, tudatosítás, gyakorlás hármass módszertani elve érvényesüljön.
- A zenei olvasási-írási készségének kialakítása eszköz annak a végső célnak az elérésében, hogy a gyerekek a tudatos éneklés és zenehallgatás révén zeneszerető és zeneértő felnőttekké váljanak. Az emelt óraszámú, tagozatos iskolák első négy évfolyamának a feladata e téren Kodály szavaival élve: "Úgy kell tanítani, hogy a tanuló lássa, amit hall, és hallja, amit lát". Megfelelő hallási képzetek kialakítása után lehet és kell ezeket vizuális képzetekkel összekapcsolni.
- A zenehallgatás, mint zenei tevékenység során elsősorban a gyerekek élményvilágát, érzésvilágát gazdagítjuk. Az aktív zenehallgatáshoz elengedhetetlenül szükséges a zenei hallás, a zenei emlékezet és a megfigyelőképesség fejlettsége, melyek együttes jelenléte segít a zeneművek befogadásában.
- A mindennapi zenehallgatás - lehetőség szerint élőzenei - már az első osztálytól kezdve segít a gyerekeknek az őket minden oldalról érő zenei hatások közötti válogatásban, az értékesnek az értéktelentől való megkülönböztetés képességének kialakulásában.
- Az improvizáció a minden gyerekben benne rejlő alkotóerő felszabadítása a harmonikus személyiségfejlődés érdekében. Ezt az alkotókedvet az ének-zene tanítás minden területén és minden fokon kihasználhatjuk, segítségével a zenei készségek magasabb szintjére érnek el a gyerekek. Előfeltétele és alapja mindig biztos zenei tudás és biztos zenei irányítás a tanár részéről.
- Az emelt óraszámú, tagozatos ének-zene tanítás fontos kiegészítő foglalkozása a karénekmunka, mely már a második osztálytól -kivételes esetben előbb is- heti két plusz órában lehetőséget nyújt a tanárnak és a gyerekeknek, hogy az iskola zenei életében, annak zenei kultúrájának ápolásában tevékenyen részt vegyen.
- Az első négy év énekkari munkája unisono népdalsokrok, könnyű kánonok és kétszólamú feldolgozások éneklésével egyrészt megalapozza a későbbi évek kórusmunkáját, másrészt nagy jelentősége van abban, hogy a gyerekek különböző készség szintje ellenére az egységes, meggyőző és szép, kifejező előadásmódot, az érzelmi egységet, az átélést tömegének hatóerejével magasabb hőfokon, szuggesztívebben tudja megteremteni az énekhang erejével, mint az egyes osztályok közössége.
- Az énekkari munka tartalmában fontos szerepe van
 - a hangképzésnek
 - a tiszta intonálásnak
 - a dallamok helyes formálásának
 - a szöveg helyes kezelésének
 - a helyes tempónak és dinamikának
 - a rendszeres és módszeres próbái munkának

Értékelés

- Az emelt óraszámú, ének-zene tagozatos osztályokban a játékoság és élményszerűség tanítási alapelvehez az is hozzátartozik, hogy a gyerekek nem osztályzatért, hanem saját örömeikre igyekeznek a legtöbbet nyújtani, a legjobban teljesíteni. Ennek motíválása fontos pedagógiai feladat a tanár számára. A minden egyes zenei megnyilvánulás /csoportos és egyéni/, zenei tevékenység tanári értékelése az óra minden pillanatában jelen kell, hogy legyen. Mivel az énekóra nagy részét az első években a csoportos munka tölti ki, értelem szerűen a tanári visszajelzés is legtöbbször a csoport zenei megnyilvánulására vonatkozik. A készségek fejlődésével fokozatosan egyre nő az egyéni tevékenységek értékelése, ezeknek egyetlen célja legyen, a bátorítás, a motiválás, soha ne úgy értékeljünk, hogy a gyerek kedvét elvegyük az egyéni megnyilvánulástól. Sokkal fontosabb, hogy a csoport együttes és tagjainak egyéni képességeit felmérve mindenki számára olyan differenciált feladatot találjunk, melyet a saját szintjén sikeresen képes megoldani. A nehézségi szintet mindig fokozatosan emeljük. A sikertelenség okát ne a gyerekben, hanem a feladatban, illetve saját elvárásainkban keressük.

Kapcsolatok

- Az ének-zene különösen emelt óraszámban tanítva érezhetően és mérhetően jó hatással van a többi tantárgy tanulmányi eredményére. A kifejezőkészség, az összefüggések felismerésének képessége, a variációs képesség, a kreativitás, a memória fejlettségének, a koncentráció képességének, a fegyelmesség, a gondolkodási tevékenység, az alkalmazkodóképesség magasabb szintje a többi közismereti tárgy terén is megmutatkozik.
 - anyanyelv: íráskészség, globális olvasás /zenei olvasás-írás hatása/, szókincs, beszéd-készség, fogalmazáskészség /népdalok hatása/
 - matematika: számolási készség, logikai készség /a ritmusképzés hatása/
 - környezetismeret: a népdalokból adódó természeti ismeretek bősége folytán
 - idegen nyelv: a halláskészség, a memória fejlesztése révén
 - rajz: hallási színérzékenység, formaérzék

Feltételek

- Tanulói segédletek:
 - Szabó Helga: Ének-zene tankönyv a szakosított tantervű osztályok számára 1-4.
 - Kodály Zoltán: 333 olvasógyakorlat
 - Ötfokú zene I-II.
 - Énekeljünk tisztán
 - Válogatott biciniumok
 - Kis emberek dalai
 - Tegzes György: Hétfokú olvasógyakorlatok I-II.
 - Bárdos Lajos: Kicsinyek kórusa
 - Szőnyi Erzsébet: Biciniumok
 - Járdányi Pál: Gergő nótái
- Tanári segédletek:
 - Kodály Zoltán-Kerényi György: Iskolai énekgyűjtemény 1943.
 - Forrai Katalin: Ének az óvodában 1978. Zeneműkiadó
 - Dobszay László: A magyar dal könyve
 - Jeles napok dalai 1963. Zeneműkiadó
 - Ki játszik körbe? 1955.
 - Borsai Ilona: Bújj, bújj zöld ág... 1976. Móra
 - Borsai Ilona: Cinege, cinege, kismadár 1975. Minerva
 - Borsai Ilona: Kivirágzott a diófa 1977. Móra
 - Borsai Ilona: Magyar népi gyermekjátékok 1978. Tankönyvkiadó
 - Járdányi Pál: Terepere Tercsi 1973. Zeneműkiadó
 - Forrai Katalin: Szomszéd népek gyermekdalai 1965. Zeneműkiadó
 - Forrai Katalin: Európai gyermekdalok 1966. Zeneműkiadó
 - Bartók Gyermekeknek I-III.
 - Bartók: Mikrokozmosz I-VI.
 - Bartók Hegedűduók
 - Kodály: Gyermektáncok
 - Kodály: 24 kis kánon a fekete billentyűkön
 - Kodály Zoltán-Vargyas Lajos: A magyar népzene 1960. Zeneműkiadó
 - Rezeda /Domokos Pál Péter/ 96 csángómagyar népdal
 - Tiszán innen, Dunán túl /Borsy István és Rossa Ernő/ 150 magyar népdal
 - Szabolcsi Bence: A magyar zenetörténet kézikönyve 1947
 - Magyar népdaltípusok /Járdányi Pál/ 1961
 - Szabó Helga: Énekes improvizáció az iskolában 1976.

Ének-Zene 1

Óraszám

Iskolai: 144 óra

Éneklés 1.

Cél

- Az éneklés, mint zenei alaptevékenység segítségével **f o r m á l n i** a gyermek még kialakulatlan és alakítható **é r z e l e m v i l á g á t**, segíteni egész személyisége alakulását. A magyar népi gyermek- és játékdalok éneklésével olyan **k ö z ö s s é g e t** létrehozni, melyben jól érzi magát a gyermek, jókedvvel, oldottan képes azonosulni a dalok hangulatával. A **n é p i j á t é k o k** előadása során olyan felszabadult, de ugyanakkor fegyelmezett magatartásforma elsajátíttatása, mely egyrészt segít az örömteli éneklésmód kialakításában, másrészt közösségformáló erővel bír. Az **é n e k l é s**, mint **a k t í v z e - n e i t e v é k e n y s é g** segítségével sikerélményhez juttatni a gyereket, nyitottá tenni az újabb zenei élmények befogadására és kedvet ébreszteni benne újabb és újabb dalok megtanulására, zenei feladatok megoldására.
- Az **é n e k l é s i k é s z s é g** fejlesztése, a helyes légzés, a helyes artikuláció segítségével a természetes, egységes éneklési mód kialakítása, törekvés a tiszta éneklésre.

Követelmény

- NAT: A csoport egységes, szép, közös énekének kialakítása . Gyermek- és játékdalok, népszokásdalok éneklése zeneileg hibátlan előadással, helyes légzéssel, értelmes szövegkezeléssel, helyes artikulációval, a tiszta éneklésre való törekvéssel. Szép, kifejező éneklés az ismert zenei fogalmak alapján: tempó, dinamikai jelzés, hangerő. Pontos dalkezdés, zárás. Dalosjátékok mozgással, jó ritmusban, a dalok hangulatának megfelelő, élő előadással.
- A tanult dallamok felismerése jellemző motívumaik alapján, valamint emlékezetből való éneklésük játékkal, mozgással, egységes hangszínnel, pontos ritmusban.

Tartalom

- Zenei anyag:
 - énekelt mondókák és gyermekjátékdalok
 - kis hangterjedelmű magyar népdalok
 - szomszéd népek gyermekdalai
 - gyermekek számára komponált dalok
 - egyszerű kánonok
 - dalok ünnepi alkalmakra
- Készségfejlesztés
 - a gyerekek magukkal hozott daltudásának számbavételével kezdve a csoport képességeinek megfelelően, lassú szoktatással a helyes éneklési kultúra kialakítása.
 - a zenei hallás fejlesztésének kezdeti lépései a **z e n e i e m l é - k e z e t** és a zenei képzelet képességének segítségével.
 - **g l o b á l i s d a l t a n í t á s**: a magyar népi gyermekdalok és gyermekjátékdalok mozgással, játékkal együtt hallás után való elsajátíttatása.
 - **h a l l á s u t á n i d a l t a n í t á s** motívumokra, sorokra bontva vagy enélkül, a tanár mintaszerű, zeneileg átélt bemutatását követően.
 - az éneklési készség fejlesztése a helyes légzéstechnikára, jó szövegmondásra és artikulációra való szoktatással.
 - a **r ö g t ö n z é s i k e d v** megőrzése és továbbfejlesztése mondókákhoz való dallamimprovizálással, énekes köszönésekkel, énekes beszélgetésekkel, adott ritmusképletre való dallamkitalálással először spontán, majd később tudatos módon használva ismert dallamfordulatokat.
 - felelgetős éneklés rögtönzése, kérdés-felelet, nyitás-zárás spontán és tudatos improvizálása.

- a csoport képességeitől függően a t ö b b s z ó l a m ú s á g, együtthangzás kezdeti lépéseinek megtétele óvatos szoktatással, egyszerű kánonok, könnyű kétszólamúság segítségével.
- az egységes, szép közös hangzás kialakítása egyben felkészítés a következő évek k ó r u s é n e k l é s é r e, az énekkari munkára.

Értékelés

- Csoportos és egyéni értékelése
 - a türelmes szoktatással kialakított egészséges, szép hangzásnak
 - a helyes légzésnek, az érthető szövegmondásnak, a pontos ritmusban való előadásnak

Kapcsolatok

- Mondókák, gyermekversek - anyanyelv
- Gyermekdalok, jelesnapok dalainak szövege - környezetismeret, történelem, néphagyomány
- Gyermekjátékok – testnevelés

Zenei ismeretek 1.

Ritmikai, metrikai elemek 1.

Cél

- „A ritmus figyelmet, koncentrációt, határozottságot, beidegző képességet fejleszt.”/Kodály Zoltán: Zene az óvodában/
- A ritmuskészség fejlesztésével segíteni a mozgási és szellemi tevékenységek koordinációját.
- Az e g y e n l e t e s l ü k t e t é s é r z e t é n e k kialakítása, a dalok, mondókák ritmusának felismerése, hangoztatása.
- A m o t í v u m, mint legkisebb formai egység érzetének kialakítása és tudatosítása.
- A z e n e i m e m ó r i a fejlesztése játékos gyakorlatokkal.

Követelmény

- Az egyenletes lüktetés és a tanult ritmuselemek pontos hangoztatása gyakorlónévvel.
- A tanult ritmuselemek /negyed, nyolcadpár, félkotta, negyed és fél szünet/ hallás után történő felismerése ismert és hasonló nehézségi fokú, de ismeretlen dalokban.
- Ritmusmotívumok pontos olvasása, ritmusnévvel való hangoztatása, hangosan és belső hallással is.
- A tanult ritmuselemek, motívumok hallás utáni lejegyzése.
- A kettes ütem pontos hangsúlyozása.
- Dalok, játékok egyszerű ritmuskísérettel vagy osztatóval való megszólaltatása; egyszerű ritmushangszerek használata (dob, cintányér, triangulum stb.)
- A tanult gyermekdalok felismerése ritmusuk alapján.
- A megismert ritmuselemek és ritmusmotívumok segítségével motívumok, ritmussorok rögtönzése spontán és tudatos módon.

Tartalom

- Az egyenletes lüktetés érzetének kialakítása.
- Az egyenletes lüktetés és a dalok, mondókák ritmusa közti különbség megéreztetése.
- Ritmusértékek tudatosítása: a negyed, a nyolcadpár, a negyed szünet, a félértékű hang és szünete ritmusneveik használatával.
- A tanult ritmusmotívumok kirakása ritmuskirakó segítségével, azok közös és egyéni hangoztatása ritmusneveik segítségével.
- Tetszés szerinti ritmusgyakorlatok összeállítása, rögtönzése az ismert ritmusmotívumok segítségével, azok hangoztatása olvasással, tapssal, kopogással vagy ritmushangszerekkel.

- Az ismert ritmusmotívumok lejegyzése a vonalrendszerben vagy anélkül, ügyelve a helyiértékre.
- A hangsúlyos és hangsúlytalan hangok váltakozásának megfigyeltetése ismert dalokon keresztül, a kettes ütem tudatosítása, ütemvonal, kettős ütemvonal, ismétlőjel megtanítása.
- A dalok mérőütéssel való kísérésének segítségével a szünet, mint lélegzetvételnél zenei csend megéreztetése és tudatosítása. A szünet megszólaltatása halk ritmusnévvel, majd némán, illetve mozdulat segítségével.
- A különböző hosszúságú hangok és a szöveg kapcsolatának megfigyeltetése a félértékű hang tudatosítása kapcsán.
- A gyakorlatokat használjuk a zenei emlékezet fejlesztésére is.

Értékelés

- A követelmények csoportos és egyéni munka alapján való értékelése megfelelő gyakorlás után általában közös tevékenységek során, tanári irányítással és segítséggel.
- A pontosság és az önállóság értékelése a ritmikai elemek felismerésében, hangoztatásában és önálló alkalmazásában.
- A tanult ritmuselemek kirakásának illetve írásban történő lejegyzésének egyéni értékelése.

Kapcsolatok

- Ritmusmotívum, ütembeosztás - matematika

Dallami elemek 1.

Cél

- A nyanyelviana nyelv segítségével fokról fokra tágabb hangkészletű gyermekdalok motívumaiban megismertetni a pentatónia hangkészletét.
- Otthonossá tenni a gyereket a pentatónia dallamvilágában.
- A n, mely az ősi magyar népdal zenei világa, ösztönözni alkotó játékokra.
- A csoport képességétől függően megkezdni a több szólamú szöveg készségének fejlesztését.

Követelmény

- A tanult gyermek- és játékdalok egységes hangszínnel, pontos ritmusban, játékkal vagy mozgással emlékeztetőből való közös és egyéni éneklése.
- Ismert dalok felismerése dallamáról illetve egyes motívumairól.
- A pentatónia hangkészletének ismerete, a lá szó mi ré dó lá, szó, dó' hangok neve, kézjele, relációik és egymáshoz viszonyított helyük a dallamkirakón és a vonalrendszeren, a dalok hangterjedelméhez igazodva.
- Tanári előkészítés után ismert motívumok és egész dalok utószolmizálása.
- Otthonos eligazodás a pentatónia dallamvilágában, a tanult gyermekdalok dallamfordulatai alapján.
- Az ismert gyermekdalok és motívumaik kézjelről, betűkottáról és hangjegyről való felismerése, éneklése a pentatónia hangkészletében.
- Jól ismert dallamok belső hallással való éneklése, illetve hangos énekléssel való váltakoztatása.
- A pentatónia hangkészletében mozogva tanári kézjelről, hanglétráról való folyamatos éneklés, elsősorban ismert, majd fokozatosan ismeretlen motívumok megszólaltatása is, a dalok hangterjedelméhez igazodva.
- Olvasógyakorlatok közös megszólaltatása a megismert dallamkörben, válogatás Kodály gyakorlataiból.
- A tanult gyermekdalok hangkészletét sajátjának érezve adott illetve szabadon választott szövegre, ritmusmotívumra való rögtönzés tanári előkészítés után.
- A csoport képességétől függően egy szövegű kánonok, egy szövegű két szólamú szöveg megszólaltatása csoportosan, tanári segítséggel.

Tartalom

- Az óvodából hozott, illetve a közösen tanult, és mozgással, játékkal előadott dalok motívumaiban a magasabb és mélyebb hangok kapcsolatának megfigyeltetése.

- A dallam ívelésének, a magas és mély különbözőségének érzékeltetése mozdulatok segítségével.
- A szó - mi hangok neve, kézjele, betűjele és térbeli elhelyezkedése a vonalrendszeren.
- A szó-lá-szó-mi dallamfordulatok segítségével a lá hang előkészítése, tudatosítása, neve, kézjele, betűjele, helye a vonalrendszeren.
- Szó-mi-dó, illetve mi-ré-dó dallammotívumok segítségével a dó és a ré hang megfelelő előkészítés utáni tudatosítása.
- Egyszerű ritmusú, egyszerű dallamú gyermekdalok segítségével az alsó lá, majd az alsó szó, előkészítése és tudatosítása.
- A felső dó' hang bevezetése olyan dalon, melyben a szó-hoz kapcsolódik és kiugró jellege miatt könnyen felismerhető.
- Minden új dallamhang, dallami elem tanítását előzze meg gondos előkészítés, dalok hallás utáni tanításával történő anyaggyűjtés.
- A tudatosítási folyamatot óráról órára történő gyakorlás kövesse, melynek során az ismeret készséggé válik.
- A gyakorlási folyamat legyen játékos, változatos, használjuk ki a gyerekek alkotó kedvét, improvizációs képességét!
- Használjunk ki minden lehetőséget a zenei emlékezet fejlesztésére!
- A többszólamúság kezdeti lépései egyszerű kánonénekléssel.
- A többszólamúság előkészítése egyszerű feladatokkal: dallamfelelgetős, dallamstaféta, tartott hang éneklése dallamhoz, hangszerkíséret gyermekdalhoz.

Értékelés

- A követelmények csoportos és egyéni zenei megnyilvánulásokon keresztül való értékelése.

Elméleti ismeretek 1.

Cél

- Az elméleti ismeretek tanításának a célja az első osztályban azoknak a készségeknek a m e g a l a p o z á s a, melyek segítségével a megfigyelt zenei jelenségek a gyermek számára érthetőek, megfogalmazhatóak, felismerhetőek, követhetőek és reprodukálhatóak lesznek.

Követelmény

- A zenei készségek fejlesztése során az 1. osztályban tudatosított zenei jelenségek nevének ismerete, azok elsősorban ismert, majd új zenei anyagban való felismerése, megnevezése.

Tartalom

- A tudatosított ritmikai elemek gyakorlónevének ismerete.
- A hangsúlyos és hangsúlytalan szó zenei jelentése, a kettes ütem.
- Az osztinátó szó jelentése.
- Az ütemvonal, az ismétlőjel, a záróvonal, prima volta, secunda volta /először, másodszor/.
- A tudatosított dallamhangok szolmizációs neve, betűjele.
- A hangjegyrész alapfogalmai: ötvonal /vonal, vonalköz, pótvonal/.
- A motívum, mint ritmikai és dallami tekintetben legkisebb formai egység.
- Az azonosság, különbözőség, hasonlóság fogalma.
- A dallamsor, mint a gyermekdalok formai egysége.
- A tempó, mint a zene egyik jellemzője: lassú, gyors, közepes.
- A dinamika, mint a zene másik jellemzője: hangos, halk, közepes.
- A kánon, mint zenei műfaj jelentése.
- A zenehallgatás során megismert különböző emberi hangfajták neve: gyermek-, női-, férfihang, gyermek-, női-, férfi-, vegyeskórus. A megismert hangszerek neve.

Értékelés

- Alapelv, hogy minden ismeret tanításakor zenéből induljunk ki, és zenéhez érkezzünk egy magasabb szinten, a zenei ismeretek nevének említése és felismerésének értékelése is mindig legyen szoros összefüggésben valamilyen zenei tevékenységgel.

Zenei írás-olvasás 1.

Cél

- A zenei élményekből kiinduló, megfelelő mennyiségű dallamanyag elsajátítása után elvonatkoztatott legegyszerűbb ritmikai és dallami elemek megismerése, felismerése és megszólaltatása, olvasása és írása.
- Az írás-olvasás, mint készségfejlesztés mindig a zene megismerésének szolgálatában álljon.
- Az olvasási, írási feladatok kapcsolódjanak a zenei memória fejlesztését célzó játékos gyakorlatokhoz.

Követelmény

- Ritmus
 - a negyed és fél értékű hang és szünet, a nyolcadpár folyamatos olvasása a dalok ritmusában
 - a negyed és fél értékű hang és szünet, a nyolcadpár kirakása pálcikával, írása hangjegyfűzetbe
 - ismert ritmusmotívumok emlékeztetőből és diktálás után való írása és olvasása
- Dallam
 - ismert pentaton dallamfordulatok, motívumok és dallamsorok utószolmizálása kézjelről, betűkottáról és hangjegyről
 - a megismert dallamhangok és motívumok kirakása dallamkirakón és írása a vonalrendszeren a tanult dó-helyek alkalmazásával /első vonalköz, második vonalköz, első pótvonal/
 - a tanult ritmikai és dallami elemek írásban való összekapcsolása

Tartalom

- Az olvasás-írás folyamata általában szorosan összekapcsolódik.
- A feladatokat mindig úgy válasszuk meg, hogy az osztály nagy része sikeresen tudja azokat megoldani, ugyanakkor adjunk lehetőséget a jobb képességűeknek differenciált feladatok megoldására.
- Az olvasást, írást mindig megelőzi a megfelelő ritmusérték illetve dallamhang előkészítése és tudatosítása.
- Ritmus és dallam olvasása és írása során mindig a lépésről lépésre, könnyebbtől a nehezebb felé, ismerttől az ismeretlen felé való fokozatos haladás elve érvényesüljön.
- Ritmus
 - A ritmusolvasás kezdeti segédeszköze a ritmus- és betűkottás olvasókészlet, az írásé a pálcikák.
 - A vonalrendszerben való ritmusírás a második és negyedik vonal közé történjen.
 - A ritmusolvasás és írás lépései megegyeznek a ritmusértékek tudatosításának sorrendjével.
- Dallam
 - A dallamolvasást előkészíti a kézjelről, betűkottáról, repülőkottával a táblai ötvonalról való olvasás. Hasznos segédeszköz a dallamkártya is.
 - A dallamírás segédeszköze a filckirakó, amit dallamfordulatok, motívumok kirakására, írás utáni olvasására használunk.
 - A dallamolvasás és írás lépései megegyeznek a dallamhangok tudatosításának sorrendjével.
 - A dallamolvasási készség további fejlesztésére válogassunk a Kodály 333 olvasógyakorlat és az Ötfokú zene I. füzeté gyakorlataiból, először az ismert, majd ismert elemeket tartalmazó dallamokat.
 - A vonalrendszerben való dallamírást is mindig előzze meg gondos előkészítés, amelyhez valamelyik említett segédeszközt használjuk.
 - A ritmikai és dallami elemek összekapcsolása az írásban külön gondosságot igényel / száraz elhelyezése/.
- Mind a ritmikai, mind a dallami olvasás-írás gyakorlatok során használjuk ki a lehetőséget a zenei emlékezet fejlesztésére.

Értékelés

- A követelmények csoportos és egyéni értékelése általában közös tevékenységek során.
- A pontosság és önállóság értékelése a dallam- és ritmusolvasás és írás gyakorlatában.

Kapcsolatok

- Zenei olvasás-írás - anyanyelvi olvasás-írás

Zenehallgatás 1.

Cél

- Élő- és gépzenei zenehallgatási tevékenységek során olyan spontán és tudatos élmények nyújtása, melyek segítségével megtanítjuk a gyerekeket a hangzó zene aktív befogadására, a zeneművek érzelmi megközelítésén keresztül a zenehallgatást aktív tudati tevékenységgé formáljuk.
- Fejlesztani a koncentrációt, a zenei emlékezetet és gondolkodást.
- Megmutatni a kapcsolatot az énekes és hangszeres zene között.
- Megismertetni a hangszerek jellegzetes hangszínét.
- Felismertetni a különböző zenei karaktereket.

Követelmény

- Legyen képes a csoport a rövid, néhány perces élő- vagy gépzenei zeneműbemutatót csondben meghallgatni.
- Ismerjék fel a hangzásbeli különbségeket a gyermek-, a női- és a férfihang között.
- Ismerjék fel a tanult hangszerek hangját.
- Próbálkozzanak a zenei élmény szóbeli megfogalmazásával.

Tartalom

- A zenehallgatás anyaga:
 - Bartók, Kodály és tanítványai, illetve kortárs zeneszerzők által énekhangra, hangszerre, zenekarra vagy kórusra feldolgozott, a gyerekek által ismert gyermekjátékdalok;
 - néhány perces zeneműrészletek az előbbieken felsorolt célok megvalósítása érdekében. Ezek a darabok kapcsolódhatnak természeti jelenségekhez, érzelmekhez, zenei jelenségekhez /tempó, dinamika, hangszerek hangja stb./, zenei karakterekhez, ünnepekhez;
 - zenés mesék, melyek segítségével a zenei kifejezés gazdag eszköztárába vezetjük a gyereket; /pl. Prokofjev: Péter és a farkas/
 - programzenei művek, melyek címe útmutatást ad a szövegnélküli zenével való azonosuláshoz, a karakterek megragadásához; /pl. Vivaldi: Négy évszak, Saint-Saens: Az állatok farsangja/
- A zenehallgatás módja
 - élőzenei bemutatás, melynek hatása sokkal erőteljesebb bármilyen gépzenénél. Megvalósíthatjuk idősebb gyerekek, szülők, barátok, kollégák segítségével;
 - gépzene /hanglemez, magnetofon, CD/, melynek elengedhetetlen feltétele a hibátlan technikai színvonal és a tanár megfelelő eszközkezelése;
 - video-felvétel, mely közbülső megoldást biztosít az élő előadás és a gépzene között;
 - közös hangversenylátogatás, melynek során a gyerekek az énekórán a tanár által már gondosan előkészített zeneművet hangversenytermi légkörben hallgathatják meg; /pl. ifjúsági hangversenyek, növendékhangversenyek/

Értékelés

- A közösen átélt zenehallgatási élmények szóbeli megfogalmazására való törekvés értékelése.
- A megfigyelt tempók, dinamikai különbségek, hangszínek, karakterek felismerésének értékelése.

Improvizáció 1.

Cél

- "Rögtönözne minden épkézláb gyerek, ha hagynák." /Kodály/
- A gyerek veleszületett alkotási, rögtönzési vágyának, képességének megőrzése, kibontakoztatása ösztönös, majd tudatos zenei improvizációs alkalmak, lehetőségek teremtésével. A zenei ismeretek gyarapodásával egyre inkább a tudatos alkotás készségének kialakítása a cél. Nagyon fontos azonban, hogy megőrizzük fantáziájának ösztönös, kötetlen alkotóképességét is.

Követelmény

- Ösztönözzük a gyerekeket a gyermekdalokhoz illő játékos mozdulatok, mozgásformák alkotására!
- Legyenek alkotó partnerek a játékok kialakításában!
- Engedjük bátran játszani őket a megismert ritmikai, dallami, formai elemekkel, ösztönös alkotókedvükhöz találjunk ki játékos feladatokat!
- Teremtsük meg a tudatos alkotás változatos lehetőségeit is!
- Az improvizációs játékoknak mindig alapkövetelménye a folyamatosság, a zene lüktetésének, folyamatának megtartása.

Tartalom

- Az improvizáció a tanítás folyamatának valamennyi mozzanatához szorosan kapcsolódó tevékenység, a tanuló aktív részvétele az alkotásban.
- Ritmus
 - a zenei alaplüktetés megjelenítése mozgással, spontán mozdulatrögtönzés zenére
 - énekelt dallamokhoz mérőütést imitáló mozdulatok kitalálása
 - spontán ritmusalkotás ismert és ismeretlen elemek alkalmazásával folyamatosan, mérő segítségével
 - ritmusmotívumok rögtönzése szöveggel, tapssal, ritmushangszereken való hangoztatással tudatosan használva a megismert ritmuselemeket
 - ritmusfelelgetős, ritmuskiegészítő játékok
 - motívumok, ütemek szabad elrendezése ritmuskártyák segítségével
- Dallam
 - mondókák ösztönös, az év vége felé tudatos /hangkészlethez kapcsolódó/ "megzenésítése"
 - nevek, köszöntési módok éneklése tanári példa követésével és önállóan
 - beszélgetések, felelgetősök rögtönzése először ösztönösen, majd egyre inkább tudatosan használt dallamhangokkal
- A dallami, különösen a tudatos dallami rögtönzés alapfeltétele a t i s z t a i n t o n á l á s
- Forma
 - az azonosság, különbözőség, hasonlóság megjelenése az improvizációs játékokban
 - kérdés-felelet rögtönzése
 - a variáció a rögtönzésben
 - adott ritmus vagy dallam rögtönzött befejezése

Értékelés

- Tekintettel a rögtönzés egyéniséghez kötött voltára, az értékelés is mindig egyéni.
- Az e g y é n i a l k o t ó k e d v azonban mindig a k ö z ö s s é g j ó l é g k ö r é b e n bontakozik ki, ezért fontos, hogy a tanár dicsérő vagy okosan bíráló megjegyzései fokozzák a gyerekek rögtönző kedvét, ébresszenek bennük új ötleteket, bátorítsák őket alkotó kifejezésre.

Ének-Zene 2

Óraszám

Iskolai: 144 óra

Éneklés 2.

Cél

- Az első osztályban magyar gyermekjátékdalok, egyszerű népdalok örömteli éneklése során megalapozott zenei anyanyelvi anyag bővítése, a türelmes szoktatással kialakított helyes éneklési kultúra továbbcsiszolása.
- A népdal ne tananyagként, száraz elméleti elemzés tárgyaként, hanem a közös muzsikálás örömteli forrásaként legyen jelen az énekórán. Olyan dalkincs megalapozása kezdődjön meg, melyből felnőtt korában, baráti társaságban is szívesen merít majd a tanuló.
- Az éneklés helyes fiziológiai funkcióinak megalapozása segítségével törekekedjünk a dalok kifejező, átélt előadására, a tiszta intonációra.

Követelmény

- A dalok hangulatának, szövegének megfelelő éneklés.
- A tanult gyermekjátékdalok eljátszása.
- A zenei hangsúlyok helyének megtartása a dalolás folyamatában, a páros és páratlan ütem felismerése.
- Az alkalmazkodó ritmusú éneklés.
- Könnyű kétszólamú dalok, kánonok éneklése a gyermek hangmagasságának megfelelően.
- A zenei memória fejlesztése a dalok emlékezetből, több versszakkal való előadásával.

Tartalom

- Zenei anyag:
 - magyar népdalok, gyermekjátékdalok
 - népek dalai
 - komponált dalok
 - egyszerű kánonok
 - biciniumok
 - kétszólamú énekgyakorlatok
 - Bartók és Kodály szemelvények
 - olvasógyakorlatok
- Készségfejlesztés
 - az előző évfolyamon megkezdett, zenei anyanyelvre alapozott éneklési kultúra továbbfejlesztése
 - a dal esztétikai értékének /dallamív, szöveg, forma/ megérettetése
 - a hallás utáni daltanítás változatlanul a tanár átélte, élményt adó, mintaszerű bemutatására épüljön
 - a kottaképről való tanulás egyre nagyobb teret kapjon, de célja mindig a gyorsabb, könnyebb elsajátítás legyen
 - a dalok úgy kövessék egymást a tanításban, hogy azonos jellegűk, hasonló fordulataik segítsék a tanulót a dallamtípus sajátos zenei rendjének megértésében
 - a szabad, szöveghez alkalmazkodó éneklés
 - variáns dallamok tanításával ösztönözni a gyerekeket ötleteik kibontakoztatására
 - a többszólamúságra nevelés folyamatának gondosan tervezett, a csoport képességeihez alkalmazkodó továbbfejlesztése
 - kis hangterjedelmű, kis hangközökben mozgó dal kísérése a megfelelően kiválasztott, hosszan tartott hanggal
 - Kodály: Énekeljünk tisztán kötete pentaton hangközökre épülő példáinak gondos, fülelő éneklése
 - pentaton motívumokat tartalmazó kánonok hallás utáni éneklése /Kodály: 24 kis kánon/
 - dudabasszus szerkesztése jól ismert dalhoz

- dallamosztinátók, dallamfelelgetős játékok
- Kodály: Válogatott biciniumainak részben kottaképről, részben hallás után tanított darabjainak szolmizált és szöveges éneklése
- a kétszólamú éneklés minden esetben járjon együtt szólamcserével
- a korosztály már nyugodtan bevonható az iskolában remélhetőleg működő Kicsinyek kórusa munkájába

Értékelés

- Az egyéni értékelés alapja az egyszólamú népdalanyag helyes éneklési technikával, érthető és értő szövegmondással való, emlékeztető, több versszakal történő előadása.
- A csoportos értékelés a gyermekjátékok előadására, a ritmuskíséret, ritmosztinátók hangoztatására és a kánonok, kétszólamú művek szólamcserével való éneklésére vonatkozik.

Zenei ismeretek 2.

Ritmikai, metrikai elemek 2.

Cél

- Az előző évfolyamon megkezdett ritmikai készségfejlesztés folytatása, az ismert ritmusképletek emlélyítése, új ritmuselemek tanítása. A ritmusok énekelt, ritmusnévvel elmondott vagy tapssal, kopogással stb. illetve ritmushangszerek segítségével megszólaltatott változatos, játékos gyakorlása.
- A ritmuselemek zenei nevének tudatosítása.
- A páros mellett a páratlan lüktetés megéreztetése.
- Követelmény
 - A tanult ritmuselemek felismerése, megnevezése, pontos hangoztatása, olvasása és írása.
 - Ismert dalok ritmusának emlékeztetőből való felidézése és hangoztatása, olvasása és írása.
 - A páros és páratlan ütemek lüktetésének érzékeltetése.
 - Az egész, a pontozott fél és az önálló nyolcad értékű hang, a szinkópa hallás után és kottaképről való felismerése.
 - Könnyű ritmuskíséret és ritmosztinátók hangoztatása ismert dalhoz.

Tartalom

- Az előző évfolyamon megkezdett ritmusnévvel való változatos gyakorlás folytatása mellett tudatosítjuk a tanult ritmusértékek zenei nevét. /negyed, nyolcad, fél, egész, negyed-, fél-, nyolcad-, egész szünet, szinkópa/
- A ritmusgyakorlatok során törekedjünk a megkezdett tempo megőrzésére.
- A nyolcad+nyolcad szünet, mint sorzáró ritmusképlet tudatosítása élő zenei anyagból.
- A nyolcad szünet megéreztetése hangszerek segítségével és alkalmazása ritmikai gyakorló játékok során.
- A szinkópa megfigyeltetése dalokban, mondókákban, gyermekversekben, szinkópa ritmusú szavak segítségével.
- A szinkópa tudatosítása, felismerése hallás után és kottaképről, olvasása, írása.
- A dalokban megfigyelt ritmusok hangoztatására, gyakorlására megfelelő ritmusgyakorlatok válogatása Kodály 333 olvasógyakorlataiból és hangszerek műveiből, pl. Bartók Gyermeknek c. sorozatából.
- A négyes tagolású ütem lüktetésének, hangsúlyos és hangsúlytalan egymásutániségének megfigyelése hallás után tanult táncos dalokon.
- A négyes ütem tanításával összefüggésben az egész értékű kotta és szünetének felismerése, gyakorlása, olvasása és írása.
- A ritmusértékek négyes elrendezésének gyakorlása változatos, játékos, a gyerekek rögtönző képességét is kihasználó gyakorlatok segítségével, táncos mozgások bekapcsolásával.

- A hármas ütemű lüktetés, mint a magyar népdalra nem jellemző ritmikai jelenség megfigyeltetése élő zenei példákon keresztül.
- A hármas lejtés karakterének megéreztetése, a hangsúlyos és hangsúlytalan ütemrészek különböző hangszínű és erősségű hangoztatása különböző mozgásformák, tánclépések, ritmushangszerek segítségével, a volta ritmus.
- A pontozott félkotta tudatosítása, gyakorlása, olvasása, írása.
- Az új és a már jól ismert ritmikai elemek összekapcsolása ritmus-, olvasó- és írásgyakorlatok során.
- Többszólamú ritmusgyakorlatok, ritmuskánon stb.
- A dalokhoz illő ritmusosztinátók, ritmuskíséret alkalmazása, a társas zene élménye, kihasználva a gyermekek alkotóképességét.
- A vezénylő, ütemező mozdulatok elsajátíttatása.
- A tripódia, mint három összetartozó ütem jelenségének megfigyeltetése és gyakoroltatása, a helyes tagolás tudatosítása Kodály olvasógyakorlatai segítségével.

Értékelés

- A követelmények ellenőrzése zenei tevékenységek során megfelelő gyakorlást követően.
- A ritmuskészség fejlettségi fokának, a hangoztatott ritmusok felismerésének, tudatosságának, pontosságának csoportos és egyéni értékelése.
- A ritmusírás tartalmi és külalaki értékelése.

Dallami elemek 2.

Cél

- Az előző évfolyamon anyanyelvi gyermekdalokon keresztül megismert pentaton hangkészlet gondos ismétlése, a pentaton hangrendszer tudatosítása után a fá és ti hang bevezetésével egy új, a pentatóniától különböző, diatonikus hangrendszer világába vezetni a gyermekeket.
- A relatív szolmizáció és az abszolút rendszer különbözőségének megismertetése.
- Az együtthangzás, a hangköz fogalmának bevezetése.
- Az első évfolyamon megalapozott többszólamúság készségének továbbfejlesztése.
- Ébren tartani, spontán és tervezett rögtönzési feladatokkal fejleszteni az improvizációs érzéket.

Követelmény

- A tanult dalok játékkal, mozgással, pontos ritmusban, több versszakkal, emlékezetből való csoportos és egyéni tiszta éneklése.
- A pentaton, a pentachord, a hexachord hangsorok és a diatónia hangkészletének ismerete és felismerése.
- A prim, az oktáv, a kis és nagy szekund hangköz hallás utáni felismerése, a hangközök kézjelről, betűkottáról és hangjegyről való szolmizált éneklése.
- A diatónia egyszerű dallamfordulatainak felismerése, szolmizálva való éneklése emlékezetből, kézjelről, betűkottáról és hangjegyről.
- Az eddig elsajátított dallami ismeretek segítségével játékos rögtönzések.
- Könnyű kánonok és kétszólamú művek szólamcserével való megszólaltatása.

Tartalom

- Hangrendszer, hangkészlet, hangsor
 - A jól ismert pentaton hangkészletű dalok éneklése során a pentaton
 - hangrendszer, mint a magyar zenei anyanyelv dallamvilágának tudatosítása.
 - A gyermekjátékdalok jellegzetes leszaladó pentachord zárómotivumai segítségével a fá hang megismertetése, kézjele, betűjele, helye a vonalrendszeren az ismert dó helyek vonatkozásában. /C,F,G/
 - A lá-pentaton dallamok fordulatainak gyakorlása dalokból vett fordulatok és Kodály olvasógyakorlatok segítségével.

- A fá hang hangsúlyos megjelenése gyermekdalokban, a dó-pentachord hangsor.
- A t i h a n g megfigyeltetése kis hangterjedelmű, kis hangközöket lépő, lá pentachord dallamokban, kézjele, betűjele, helye a vonalrendszeren az ismert dó helyek használatával.
- A l á-p e n t a c h o r d hangsor tudatosítása.
- A felső dó alatti t i h a n g megismertetése olyan dúr dallamok segítségével, ahol a ti hang átmenőhangként vagy váltóhangként többször szerepel.
- D ó- és l á-h e x a c h o r d dallamok éneklése, a hangsorok tudatosítása.
- A dallamok hétfokúságig bővülése, elsősorban hallás után tanítandó dalokkal, melyek már a következő évfolyam dallamvilágát, zenei anyagát készítik elő.

A gondos előkészítést követő tudatosítást mind az új dallamhangok, mind a hangsorok esetében kövesse a l a p o s, v á l t o z a t o s, j á t é k o s g y a k o r l á s o k sorozata, mely során az új ismeret készséggé válik.

- Az abszolút rendszer
 - A hangok abszolút magassága, az A B C-s n e v e k bevezetése, a hangvilla, hangszerek /furulya, metallofon, zongora/ segítségével.
 - A dalok kezdőhangjának közös kikeresése a hangvilla segítségével.
 - Ügyeljünk arra, hogy a dalok a kottakép szerinti magasságban szólaljanak meg!
- Többszólamúság
 - A többszólamúság előkészítése Kodály: Énekeljünk tisztán gyakorlatai segítségével, melyeket kézjelről, táblára írt betűkottáról, esetleg hangjegyről szóltatunk meg.
 - Dalokhoz, olvasógyakorlatokhoz ritmuskíséret, ritmus- vagy dallamosztinató hangoztatásával a kétszólamúságra szoktatás folytatása.
 - Dudabasszus éneklése ismert dalhoz.
 - Kodály: Válogatott biciniumainak megfelelő darabjainak tanítása, éneklése, minden esetben szólamcserével is.
- Hangközök
 - Az összecsengő hangközök élményére alapozva a tiszta prím, majd a tiszta oktáv hangköz megfigyelése és tudatosítása.
 - A leszaladó pentachord fordulatok segítségével a "kis és nagy lépés", a kis szekund és nagy szekund megfigyeltetése és tudatosítása.
 - Az egymásutániság és az együtthangzás kettőiségének állandó megtartása a hangközök gyakorlási folyamatában.

Értékelés

- Nagyon fontos, hogy a készségfejlesztő feladatok mindig megoldhatóak legyenek, a nehézségi fokot csak fokozatosan emeljük. Sikertelenség esetén könnyítsünk a feladaton!

Elméleti ismeretek 2.

Cél

- Azoknak a zenei jelenségeknek a megfigyeltetése, maghallása és megértése, melyekkel az éneklés, a ritmikai, dallami készségfejlesztés és a formai elemek felismerése során a gyermek találkozhat. Nem elsősorban az idegen szakkifejezések megtanítása a cél, sokkal inkább a zenei jelenség felismerése.

Követelmény

- A készségfejlesztés során a 2. osztályban tudatosított ritmikai, dallami és formai elemek felismerése ismert, majd új zenei környezetben, megnevezésük, helyes alkalmazásuk.

Tartalom

- Az első és második év során tudatosított, és eddig csak gyakorlónévvel emlegetett ritmusértékek zenei neve

- A 4/4-es és a 3/4-es ütem
- A páros és páratlan ütemszámú motívumok /bipódia, tripódia/
- Az új dallamhangok /fá és ti/ szolmizációs neve, betűjele
- Prima volta, secunda volta /először, másodszor/
- A pentatónia, a pentachord és a hexachord hangsor
- A diatónia hangkészlete
- A violinkulcs /G-kulcs/
- A hangok ABC-s nevei
- A módosítójelek, az 1 kereszt, 1 bé előjegyzés
- G-dó, F-dó, C-dó
- A prím, az oktáv, a kis- és nagy szekund hangköz
- A magas és a mély szólam hangzása
- A hegedű, cselló, fuvola, fagott hangszíne
- A vonós- és fúvóegyüttes hangzása
- Tempó- és dinamikabeli különbségek a zeneművekben
- A kánon, a kétszólamúság
- A hasonlóság és különbözőség, a népdalsor

Értékelés

- Az elméleti ismeretek készsége szinten való alkalmazásának alapja is mindig az auditív megközelítés, így értékelésnél is a felismerőképességet ellenőrizzük elsősorban. Zenéből kiinduló elemző munkánk végeredménye a zene magasabb szinten való megszólalása legyen.

Kapcsolatok

- Zenei szakkifejezések - olasz, görög nyelv

Zenei írás-olvasás 2.

Cél

- A zenei írás-olvasás készségének fejlesztése eszköz annak a célnak az eléréséhez, hogy a gyerekek a tudatosabb éneklés és zenehallgatás révén zeneszerető és zeneértő felnőttekké váljanak. A második évfolyamban az elsőben gondosan és türelmesen megkezdett tájékoztatói tevékenység folytatása a cél, a feladatok oly módon való megválasztásával, hogy azokat az osztály nagy része sikeresen tudja megoldani.

Követelmény

- Ritmus
 - az egész, a fél, a pontozott fél, az önálló nyolcad értékű hang és a szinkópa kottaképről való felismerése, folyamatos olvasása
 - dalok ritmusának emlékezetből, előzetes hangoztatás utáni lejegyzése
 - ismeretlen rövid motívumok /melyek tartalmazzák az új ritmikai és metrikai elemeket/ diktálás utáni leírása
- Dallam
 - a diatónia egyszerű dallamfordulatainak betűkottáról, kézjelről, hangjegyről való szolmizált éneklése
 - különböző záróhangú pentaton, pentachord és hexachord hangkészletű dalok kottáról való éneklése
 - az ABC-s hangok felismerése kottaképről és adott abszolút magasságban való megszólaltatásuk
 - a prím, az oktáv, a kis és nagy szekund hangközök kézjelről, betűkottáról és hangjegyről való szolmizált éneklése
 - a diatónia egyszerű dallamfordulatainak, dalokból vett soroknak különböző dó helyekkel való leírása.

Tartalom

- A zenei írás- olvasás készségének fejlesztéséhez változatos tevékenységeket használjunk, melyeknek alapja az előzetesen elsajátított megfelelő mennyiségű zenei anyag.
- Ritmus
Ritmusolvasáskor már egyre kevesebbet használjuk a fennhangon való olvasást, helyébe ritmushangszerek, néma olvasás lépjen, melyet kísérhetnek hanghatások, mozgások.
 - Az új és a már korábban megismert ritmikai elemek összekapcsolása az olvasás-írás gyakorlataiban.
 - Kottakép alapján folyamatos, pontos ritmusolvasás.
 - Ismert dalok ritmusának, ritmusmotívumainak sok énekléssel előkészített, memorizálás, belső elképzelés utáni leírása.
 - Diktálás utáni ritmusírás.
 - Az írás technikai megvalósításának gyakorlása, az új ritmuselemek pontos írásának elsajátítása, gyakorlása.
- Dallam
 - Ezen a évfolyamon is elsődleges szerepe van a hallás utáni daltanításnak, ebből következően az olvasási feladatok között nagy számban szerepeljen az ismert dallamok kottaképről való utószolmizálása, majd az abszolút rendszer bevezetése után ABC-s nevekkal való éneklése, elsődleges pedagógiai szempont legyen azonban a dalolás örömeinek, a dal eredeti jellegének megőrzése.
 - Az olvasási készség fejlesztéséhez használjuk Kodály 333 olvasógyakorlatait, Tegzes György hétfokú olvasógyakorlatait.
 - A csoport képességei alapján már tanítsunk kottaképről is, elsősorban olyan dalokat, melyek ismerős dallami motívumokat tartalmaznak.
 - A kétszólamú éneklés kapcsán felmerülő olvasási problémák, szólamkövetés, belépés stb. technikai nehézségeinek gyakorlása.
 - A dallamírási feladatokat mindig készítse elő közös muzsikálás.
 - Ugyanúgy, mint a ritmusírásnál, a dallamírást is gondolkodásban végbemenő előkészítő munkát előzze meg, a leírandó dallam belső elképzelése, ritmusértékek tisztázása, megbeszélése, hangok helyének közös megállapítása a sikeres munka előfeltétele.

Értékelés

- A megfelelő előkészítés után történő ritmus és dallamolvasást csoportos, majd egyéni tevékenységeken keresztül értékeljük.
- A szintén alapos előkészítés utáni írásbeli munkát közös és egyéni tevékenységekben /a leírt ritmus,dallam csoportos és egyéni megszólaltatása/ ellenőrizzük, mindig javítsuk!

Zenehallgatás 2.

Cél

- A spontán és tudatos élménynyújtás mellett már építsünk a gyerekek fejlettebb zenei hallására. Megfigyelés és szempontok adásával, melyek a zene valamely összetevőjére vonatkoznak, irányítsuk a gyerekek figyelmét. A zeneműtöbbszöri meghallgatásával építsük fel annak teljes hangzó képét.
- Használjuk ki a zenehallgatás érzelmileg oldó és frissítő hatását.

Követelmény

- A fokozatosan növekvő, de még mindig csak pár perces zenehallgatás csöndes, figyelmes légkörébe való beleilleszkedés.
- Aktivitás a megfigyelt zenei jelenségek megbeszélése során.
- A hegedű, cselló, fuvola, fagott, a zongora hangszínének felismerése.

Tartalom

- A zenehallgatás anyaga:

- Bartók, Kodály és tanítványaik, illetve kortárs zeneszerzők által énekhangra, hangszerre, zenekarra vagy kórusra feldolgozott, a gyerekek számára ismerős gyermekdalok, népdalok
- A népdalok hiteles előadásmódjának kialakításához eredeti énekes népzenei felvételek
- Ismert népdalok variánsdallamai
- A hangszerek hangjának bemutatása
- Népi hangszerek szólóban és együttesben
- Karakterdarabok, programzenék, zeneműrészletek a tanár által válogatásában
- Bartók Mikrokosmosának egyes darabjai zenei jelenségek megfigyelésére, felismerésére
- Kodály: Gyermektáncok egyes darabjai
- Bartók: Hegedűduók egyes darabjai
- A zenehallgatás módja:
 - az első osztályhoz hasonlóan próbáljuk megteremteni a lehetőséget a minél gyakoribb élő zenei zenehallgatásra. Tekintettel a nagyszámú Bartók: Gyermekeknek és Bartók: Mikrokosmos darabokra a zenehallgatási anyagban, ezt zeneiskolás gyerekek segítségével tudjuk megvalósítani. Tartsunk szoros kapcsolatot a hangszeres tanárokkal, akik jelezni fogják, ha egy tanítványuk elkészült egy darabbal, mi pedig bizonyosan megtaláljuk a módját, hogy azt a tanítási órába illesszük. Ilyen módon különböző hangszerekkel, különböző zenei stílusokkal, karakterdarabokkal kerülhetnek a gyerekek olyan közeli kapcsolatba, melynek igazi érzelmi és nevelő hatását a későbbiekben is kamatoztatni tudjuk.
 - az ösztönös zenehallgatás mellett egyre nagyobb hangsúlyt fektetünk a tudatos, irányított zenehallgatásra, mely zenei jelenségek felismerésére, megismerésére irányul, és többszöri meghallgatás során a művel való elmélyült kapcsolathoz vezet.
 - a sikeres zenehallgatás feltétele a tanár fölényes műismerete
 - csak technikailag hibátlan gépi berendezések használata közvetíthet élményt /lemezjátszó, magnó, CD-lejátszó, videokazetta/
 - szorgalmazzuk a közös hangversenylátogatást, melynek sikerét a tanár előző órákon való előkészítő munkája biztosítja

Értékelés

- Ahogy egyre fejlődik a gyerekek anyanyelvi kifejezőkészsége, úgy lesz egyre inkább képes zenehallgatási élményeinek szóbeli megfogalmazására is. Ebben az évben már a hangszerek hangszínének, a zenei jelenségek felismerésének igényével bővülnek értékelési szempontjaink. A zenéről való beszélgetések sohasem számonkérők, hanem oldottak legyenek, azt a vágyat ébresszék fel a gyerekekben, hogy az élmények, felismerések közös megvitatása után újból meghallgathassa a művet, de már más, tudatosabb füllel.

Improvizáció 2.

Cél

- Az ösztönösség és tudatosság helyes arányainak megőrzése, a tudatos alkotásban is ható ösztönösség kialakítása.
- Engedjük játszani a gyerekeket a megismert zenei jelenségekkel felszabadult, vidám légkörben, ahol a közösség dícsérő-bíráló hatása újabb próbálkozásokra buzdít. A tanár fölényes biztonsága az adott rögtönzési játékban biztosítsa annak zenei nevelő hatását.

Követelmény

- A megismert ritmikai, metrikai, dallami és formai elemekkel való játékok segítségével az improvizációs készség fejlesztése.

Tartalom

- Ritmus, metrum

- az ismert ritmuselemekből felépülő motívumok variálása, Kodály: 333 olvasógyakorlataiból válogatva szaporító, ritkító játékok
- ismert dalokhoz ritmososztinató, ritmuskíséret kitalálása
- megadott ritmus hiányzó ütemeinek pótlása
- ritmuskígyó folyamatos rögtönzése tempótartással, ritmusnevek hangoztatásával vagy anélkül, tapsolt, kopogott, ritmushangszeren hangoztatott mérő segítségével
- memorizálással társuló ritmusvariáló játékok
- ritmuskánon rögtönzése
- ütemfajták gyakorlása megadott ritmus hangsúlyainak megváltoztatásával
- Dallam
 - énekelt párbeszédok rögtönzése az ismert dallamhangokkal, később hangkészlet, hangsor is adott lehet
 - megadott versre, ritmusra dallamrögtönzés, ez lehet ösztönös, dúdolva, vagy tudatos, szolmizálva előadott
 - megadott dallamhangokhoz ritmus illesztése

A dallami rögtönzéseknek alapfeltétele a t i s z t a i n t o n á l á s!
- Forma
 - azonosság, különbözőség, ismétlődés, variálás, kezdés, befejezés rögtönzése ritmus és dallam segítségével Kodály:333 olvasógyakorlataira alapozva

Értékelés

- Az improvizációs játékok felszabadult légköréhez a sok dicséret is hozzátartozik. Ösztönözzük, de sose kényszerítsük a gyerekeket a rögtönzésre. Olyan feladatokat adjunk, melyeket minden tanuló játszva, könnyedén tud teljesíteni. Természetesen a különlegesen jó megoldásokat külön megdicsérezzük, ezzel is további aktivitásra buzdítva az osztályt.

Ének-Zene 3

Óraszám

Iskolai: 144 óra

Éneklés 3.

Cél

- Megtartva zenei anyagunk középpontjában a magyar népdalt, ebből a zenei anyanyelvből kiindulva kitekintünk a magyar műzene, az európai népzene és műzene felé is. A közös éneklés változatlanul képezze az óra gerincét, fordítsunk gondot a jól érthető, t e r m é s z e t e s é n e k l é s -
- m ó d r a, a t i s z t a i n t o n á c i ó r a, a helyes tempóválasztásra, a dallam zenei tagolására, megformálására.

Követelmény

- A tanult dalok, kánonok, többszólamú népzenei feldolgozások és műzenei szemelvények p o n t o s r i t m u s b a n, a művek hangulatának m e g f e l l ő t e m p ó b a n és dinamikával, több versszakkal, e m l é k e z e t - b ő l v á l ó együttes tiszta éneklése.
- Alkalmazkodó ritmusú és oldottabb metrikájú /parlando, rubato/ valamint feszes /giusto/ lüktetésű éneklés.

Tartalom

- Zenei anyag:
 - magyar népdalok, gyermekjátékdalok
 - jeles napok, népszokások dalai
 - népek dalai

- régi idők muzsikája /középkori dallamok/
- kánonok
- biciniumok /Kodály Zoltán, Bárdos Lajos,
- Szőnyi Erzsébet, Papp Lajos, Gárdonyi Zoltán, Kocsár Miklós, Járdányi Pál műveiből/
- kétszólamú énekgyakorlatok
- Bartók és Kodály szemelvények
- olvasógyakorlatok
- Készségfejlesztés
 - az új stílusú magyar népdalok táncos jellegének megfelelő éneklésmód kialakítása mozgás, tánclépések segítségével
 - az alkalmazkodó ritmusú éneklés
 - a váltakozó ütemű dalok hangsúlyainak érzékeltetése az éneklésben
 - hallás utáni daltanítás minden olyan népdal esetében, amikor bármilyen ismeretlen zenei elem jelenik meg a dalban
 - a kottaképről való daltanulás megkönnyítésére célszerű, ha azonos jellegű, hasonló fordulatokkal bíró dalok követik egymást
 - a tempo giusto karakterű és a szabad, elbeszélő éneklési mód a népdalokban
 - párhuzamos mozgás /kvint- és tercpárhuzam/
 - kvintkánon, imitáció
 - kétszólamú könnyű kórusművek tanítása szólamcserével
 - könnyű háromszólamú kánonok
 - különböző tempójú /allegro, allegretto, moderato, andante/ és dinamikájú /forte, mezzoforte, piano/ éneklés kialakítása. A dinamikai változás ne járjon együtt tempóváltozással!
 - a többszólamú művek megszólaltatásánál mindig törekedjünk a pontos, tiszta hangzásra, csak így van értelme a többszólamúságnak. Inkább k e v e - s e b b e t, e g y s z e r ű b b e t tanítsunk, de az z e n e i l e g h i - b á t l a n u l szólaljon meg!

Értékelés

- Csoportos és egyéni értékelése a stílusos népdaléneklésnek, a helyes éneklési technikának, az alkalmazkodó éneklés helyes használatának, a dalok emlékeztető, több versszakkal való előadásának.
- A többszólamú éneklésben az egymásra való figyelés készségének értékelése, mely alapfeltétele a tiszta intonációnak és a művek pontos megszólaltatásának.

Zenei ismeretek 3.

Ritmikai, metrikai elemek 3.

Cél

- Az előző évfolyamokon megkezdett készségfejlesztési munka folytatása, az ismert ritmikai elemek elmélyítése, a tartalomban felsorolt új ritmuselemek előkészítése, tudatosítása és változatos gyakorlása.
- A magyar nyelv sajátosságaiból adódó két jellegzetes ritmusképlet, az éles és a nyújtott ritmus felismerése, hangoztatása, önálló, alkotó alkalmazása.
- A váltakozó ütemű magyar népdalok sajátos karakterének megéreztetése.

Követelmény

- Az éles és a nyújtott ritmus képleteinek felismerése, megnevezése, hangoztatása, olvasása és írása.
- A tizenhatod értékű hang páros kapcsolatainak felismerése, megnevezése, hangoztatása, olvasása és írása.
- Ritmusmotívumok, sorok olvasása, hangoztatása kottaképről belső hallással is, egy- és két szólamban, kánonban.
- Ritmuskiséretek, ritmosztinátók hangoztatása ismert dalokhoz.

- A váltakozó ütemű dal felismerése, hangsúlyainak érzékeltetése.

Tartalom

- Az előző év ritmusképleteinek felidézése, változatos gyakorlása egy és többszólamú ritmusgyakorlatok, ritmuskíséret, ritmusosztinátók, rögtönző feladatok segítségével.
- Az éles és a nyújtott ritmusok, mint a magyar nyelv sajátosságaiból adódó zenei jellegzetesség megtanításának előkészítése népdalok hallás utáni tanításával.
- Az éles és a nyújtott ritmusok tudatosításánál nyolcad mérőütések hangoztatása legyen a gyerekek segítségére, a pontos hangoztatás igen fontos a ritmikai elrendezés megértéséhez. Tapsolásuk, hangoztatásuk koncentrációt, fegyelmet igényel.
- Az éles és a nyújtott ritmus gyakorlásához gyűjtsünk szavakat olyan ritmusképletekre, melyekben éles+éles, éles+nyújtott, nyújtott+ két negyed illetve ezek változatai fordulnak elő.
- Kodály:333 olvasógyakorlatai, az Ötfokú zene I-II., Tegzes: Hétfokú olvasógyakorlatainak használata.
- A tizenhatod ritmuspárjai ritkák a magyar népzeneben, ezért megismertetésükhöz és tudatosításukhoz gyermekversek ritmizálása nyújthat sok segítséget a megfelelő magyar népdal hallás utáni tanítása mellett. Gyakorlásukra a 333 olvasógyakorlat nyújt példákat.
- A váltakozó ütemű magyar népdalok izgalmas, érdekes, váratlan hangsúlyaiban rejlő sajátosságát szintén hallás utáni megéreztetéssel kezdjük. A hangsúlyok érzékeltetését mozgással, tapsos kísérettel, egyszerű tánclépéssel, ütemezéssel tehetjük változatossá.
- A váltakozó ütem zenei szépségének megértéséhez variáló játékokkal szüntessük meg a váltakozást, majd mindig szólaljon meg a dal az eredeti formájában.

Értékelés

- A követelmények teljesítésének értékelése megfelelő gyakorlás, elmélyítés után közösen vagy kis csoportban, illetve egyénileg végzett zenei tevékenység során. Az önállóság és a pontosság értékelése a ritmikai készségfejlesztő feladatok során.

Dallami elemek 3.

Cél

- Az előző két év dallamvilágának biztos ismeretére alapozva tovább bővíteni a gyerekek tudását a magyar népdal régi és új stílusú rétegének dallami jellegzetességeivel, a k v i n t v á l t á s és a k v i n t - t v á l á s z megfigyeltetésével, tudatosításával, gyakorlásával.
- Jól ismert dalok dallamfordulataiból kiindulva a k v i n t és a t e r c hangköz megtanítása, felismertetése és hangoztatása változatos módon /egymásutániság és együtthangzás/.
- Régi és új stílusú népdalok tanításán keresztül a d ó r, a d ú r, a z e o l, a f r í g és a m i x o l í d hangsorok dallami világával való megismerkedés.
- A megismert új dallamfordulatok kapcsán a f i, a t á és a s z i m ó d o s í t o t t h a n g o k megismertetése /átmenő és váltóhangként/.
- Az előző évben már megismert abszolút rendszer használatának továbbfejlesztése az újabb ismeretekkel /hangsorok, módosított hangok, hangközök/ összekapcsolva.
- A többszólamúság készségének továbbfejlesztése p á r h u z a m o s m o z g á s o k k a l /terc-, kvintpárhuzam/, kétszólamú dallamszerkesztési lehetőségek megfigyeltetése középkori szemelvények és Bartók: Mikrokozmoszából vett szemelvények segítségével.
- Újabb és egyre nehezebb biciniumok előadáskész megtanítása az előzőleg megszerzett készségek segítségével.
- H á r o m s z ó l a m ú s á g megszólaltatása dúr és moll akkordokkal (dó-mi-szó, lá-dó-mi), valamint könnyű kánonokkal.
- Az új dallami elemekhez kapcsolódva mindig teremtsünk alkalmat improvizációs játékokra!

Követelmény

- Az ismert dalok dallamfordulatainak, melyek esetenként m ó d o s í t o t t h a n g o k a t is tartalmaznak, felismerése és szolmizált éneklése hallás után, emlékezetből és hangjegyről.
- A d ó, l á, r é, m i, s z ó v é g ű h é t f o k ú d a l l a m o k hangkészletének ismerete, azok hallás utáni megkülönböztetése a pentatóniától.
- A k v i n t v á l t á s és a k v i n t v á l a s z felismerése ismert és ismeretlen népdalokban.
- Megadott dallamsorra kvintváltó szerkezet és kvintválasz alkotása.
- A t i s z t a k v i n t, a k i s- és n a g y t e r c hallás utáni felismerése, a hangközök betűkottáról és hangjegyről való szolmizált éneklése.
- Kétszólamú művek szólamcserével való megszólaltatása.
- Könnyű háromszólamú kánonok éneklése, dúr és moll akkordok megszólaltatása.
- T e r c p á r h u z a m, k v i n t p á r h u z a m közös megszólaltatása.

Tartalom

- Hangkészlet, hangsor, dallamszerkezet
 - Dalok felidézése jellemző dallamfordulataik, hangkészletük ill. hangsoruk alapján.
 - A hangkészlet kibővítése a f i hanggal, előző évben tanult hétfokú, dór hangsorú dalokon való tudatosítással.
 - A f i hang olvasása átmenő hangként ismert dallamokban, majd új zenei anyagban, megjelenése váltóhangként eol dallamban.
 - A kvintválasz mefigyeltetése új stílusú dalban.
 - A f i hang Bartók Mikrokosmosz darabjaiban.
 - Kvintpárhuzam, kvintkánon éneklése.
 - Lá végű pentaton dallamok, kvintváltás.
 - Dó végű diatonikus dallamok, a dúr hangsor, dúr dallamok.
 - Lá végű diatonikus dallamok, az eol hangsor.
 - Kvintválasz az új stílusú dalokban, felismerése, szerkesztése.
 - Az eddig megismert lá hangra végződő dalok csoportosítása hangsoruk alapján, a szi vezető hang.
 - Mi végű dalok, a fríg hangsor.
 - Szó végű dalok, a mixolid hangsor.

Amikor egy dal hangkészletét ill. hangsorát kívánjuk meghatározni, mindig énekeljük el az előzőleg hallás után vagy kottaképről megtanított dalt emlékezetből több versszakkal. Ezt kövesse a szolmizált éneklés, melyből kiindulva gyűjtsük össze különböző módon a hangokat. /hanglétra, hangoszlop, hangkártyák, hangfűzér stb./ A hangsorok különbözőségét is ezeken a vizuális megjelenítéseken keresztül tudjuk legjobban szemléltetni.

A dór és a lá-sor fi-vel, ill. a mixolid és a dó-sor tá-val esetében mindig a legcélszerűbb szolmizálást válasszuk.

- Az abszolút rendszer
Az eddig megismert C-dó, G-dó és F-dó valamint előjegyzésük ismerete kibővül a 2 keresztes és 2 bés hangsorok és előjegyzésük ismeretével, olvasásukkal és írásukkal. Ügyeljünk, hogy kottaképről való olvasás esetén mindig az abszolút magasságban szólaljon meg a dallam!
- Hangközök
 - Az első évben megalapozott, a második évben továbbfejlesztett hangközhallás alapján a tiszta kvint, a kis- és a negy terc hangközök megfigyeltetése, tudatosítása és sokoldalú gyakorlása szolmizálva és ABC-s névvel egyaránt, e g y m á s u t á n i s á g á b a n és e g y ü t t h a n g z á s á b a n is.
 - A hangsorok megkülönböztetéséhez a szekundok biztos hallás utáni megkülönböztetésére van szükség.
- Többszólamúság
 - A kétszólamú hallás továbbfejlesztése egyre nehezebb biciniumok tanulásával, dudabasszus kíséret éneklésével ismert dallamhoz, a h á r o m s z ó l a m ú-s á g megjelenése kánonok, illetve egyszerű háromszólamú darabokban.

- A kétszólamú dallamszerkesztés példáinak bemutatása, meghallgatása és éneklése, improvizáló játékok segítségével való megjelenítése. /párhuzamos mozgás, ellenmozgás, tükrözés, kvintkánon Bartók és régi zenei példák segítségével/

Értékelés

- A dallami készségfejlesztés anyaga mindig szorosan kapcsolódjon az óra zenei anyagához, így a gyerekek különösebb magyarázat nélkül is megértve, örömmel fogják elvégezni a feladatokat, főként ha azok nem öncélúak, hanem mindig a magasabb szintű zenei magvalósítás érdekeit szolgálják. Az élvezettel végzett munka értékelése tanárnak, gyerekeknek egyaránt örömet okoz.

Elméleti ismeretek 3.

Cél

- Az elméleti ismeretek tanítása is mindig zenei tevékenységhez kötődik, szoros kapcsolatban áll az adott évfolyamon végzett ritmikai, dallami, formai készségfejlesztéssel. Ilyen módon az elméleti ismeretek elsajátítása sosem célként, hanem rendszeres tanításunk egyik következményeként valósul meg.

Követelmény

- A ritmikai, dallami, formai elemek tudatosítása során megismert zenei jelenségek ismert és új zenei környezetben való felismerése, megnevezése, tudatos alkalmazásuk csoportos és önálló zenei tevékenységek során.

Tartalom

- A pontozott negyed értékű hang képletei: az éles és a nyújtott ritmus
- A tizenhatod értékű hang páros kapcsolatai
- A kanásztánc
- A váltakozó ütem: 4/4 - 2/4, 3/4 - 2/4
- Módosított átmenő és váltóhangok, fi, tá, szí
- Kibővült pentachord és hexachord hangsorok
- Dó, lá, ré, mi, szó végű hétfokú hangsorok /dúr, eol, dór, fríg, mixolíd/
- A 2 kereszt, 2 bé előjegyzés
- A tiszta kvint, a kis és nagy terc hangköz
- A moderato, allegretto, andante, tempo giusto
- A piano, mezzoforte, forte
- A kvintváltás, a kvintválasz
- A növekedés - fogyás, vonal - pont, staccato - legato
- ellentétpárok Bartók műveiben
- A kvintkánon
- Ellenmozgás, tükrözés, imitáció
- Párhuzamos mozgás különböző hangközökben
- Népzene és műzene
- Ünnepekörök, jeles napok
- A népdalgyűjtés
- A klarinét, a kürt, az üstdob

Értékelés

- Az értékelés alapja megegyezik az előző évfolyaméval, azzal kiegészítve, hogy a növekvő elméleti ismeretanyag növeli az egyéni tudás értékelésének lehetőségét.

Zenei írás-olvasás 3.

Cél

- A zenei írás-olvasás készségének fejlesztése mindig szorosan kapcsolódjon az óra zenei anyagához, a játékos gyakorlatok során egyre több egyénre szabott, differenciált feladatot adjunk a gyerekeknek, amellett, hogy a dalok együttes olvasása, a tanár által jól előkészített dallamírás mindig közös sikerélmény legyen. A ritmus- és dallamolvasási és írási feladat legyen minden óra szerves része, az ismert ritmikai és dallami elemek tervszerű, rendszeres gyakoroltatása mellett egyre többet próbálkozhatunk ismeretlen dallamok olvasásával.

Követelmény

- Ritmus
 - az éles és a nyújtott ritmus képleteinek kottaképről való felismerése, hangoztatása, olvasása és írása
 - dalok ritmusának olvasása folyamatosan
 - a tizenhatod értékű hang páros kapcsolatainak kottaképről való felismerése, hangoztatása, olvasása és írása
 - az új ritmusképletek olvasása olvasógyakorlatokban
 - az eddig elsajátított ritmikai készségek birtokában a megismert ritmikai elemeket tartalmazó rövid ritmusok diktálás utáni lejegyzése
- Dallam
 - pentaton, valamint lá, ré, szó, mi, dó végű ismert dalok kézjelről, betűkottáról, hangjegyről való szolmizált ill. ABC-s nevekkal való olvasása 2 kereszt, 2 bé előjegyzésig
 - módosított átmenő- és váltóhangok ismert dalok egyszerű fordulataiban szolmizált és ABC-s névvel való olvasása
 - a megfelelő tempó- és dinamikai jelzések alkalmazása az olvasás során
 - a tiszta kvint, a kis- és nagy terc kottaképről való felismerése, olvasása és írása, szolmizálva és ABC-vel, hangköznévvel
 - ismert dalok dallamfordulatainak, dallamsorainak emlékezetből való lejegyzése 2 kereszt, 2 bé előjegyzésig megfelelő tanári előkészítés után
 - egyszerű, rövid dallamok diktálás utáni leírása gondos tanári előkészítés után

Tartalom

- A zenei olvasás-írás készségek fejlesztése akkor a legeredményesebb, ha a feladatok nem öncélúak, hanem az óra középpontjában lévő zenei anyag jobb megismerését, megértését célozzák.
- Ritmus
 - A követelményben meghatározott új ritmuselemek olvasása és írása, korábban megismert ritmusértékekkel való összekapcsolása.
 - Váltakozó ütemű ritmusok folyamatos olvasása helyes hangsúlyozással.
 - Alkalmazkodó ritmusképletek játékos olvasógyakorlatok, népi szövegek felhasználásával.
 - A tizenhatodos ritmusképletek mondókák, gyerekversek olvasásával való felismertetése és írása.
- Dallam
 - A követelményben meghatározott új dallami elemek, pentaton és hétfokú hangsorú régi és új stílusú magyar népdalok hallás utáni tanítását követő kottaképről való utószolmizálása, ABC-s nevekkal való olvasása. Az ismert dalok olvastatásának azonban mindig az legyen a célja, hogy az adott dal egyre tisztábban, egyre szebben szólaljon meg.
 - Az olvasás gyakoroltatására olvasógyakorlatokat használjunk, úgy válogatva a megfelelő gyűjteményekből, hogy azok az óra anyagához kapcsolódjanak./Kodály: 333 olvasógyakorlat, Ötfokú zene I., II., Tegzes: Hétfokú olvasógyakorlatok/
 - Egyre gyakrabban tanítsunk kottaképről 2 kereszt, 2 bé előjegyzésig.
 - Olvastassunk első látásra az osztály színvonalához mérten egyszerű, rövid dallamokat szolmizálva, ABC-s nevekkal, lalázva, szöveggel.
- Dallamírásra is lehetőleg minden órán kerüljön sor.

- A feladatok legyenek rövidek, érthetőek, könnyen ellenőrizhetőek, az íráskészség fejlesztésének játékos módját válasszuk, sohasem mechanikus másolás legyen a cél.
 - Gyakran alkalmazzunk emlékeztetőből való írást, ez lehet ismert dal motívuma, sora, vagy újonnan hallott dallam memorizálás utáni lejegyzése.
 - A diktálás után való írást nagyon óvatosan, részfeladatokra bontva, fokozatosan nehezítve gyakoroltassuk, összekapcsolva a zenei memória fejlesztésével. Anyagát a 333 olvasógyakorlatból válogathatjuk.
 - A dallamírást minden esetben kövesse az írásbeli munka elolvasása egyénileg és közösen, ez egyben kiváló értékelési alkalom is.
 - A hangközök írásának technikai könnyítése az üres kottafejekkel való lejegyzés, illetve annak felismertetése, hogy a kvint mindkét hangja vonalon vagy vonalközben van egy kihagyással.
 - Hangközök, hangközláncok diktálása, olvasása összekapcsolja az íráskészség fejlesztését a belső hallással.

Értékelés

- Az olvasási készség fejlődésével egyre inkább eltolódik az arány a csoportos értékelés felől az egyéni értékelés irányába.
- Az írásbeli munka értékelését megkönnyíti, ha azonnal olvasással párosul, az elkészült munka egyéni megszólaltatásával. Ez egyben a differenciált értékelést is megkönnyíti a tanár részére.

Zenehallgatás 3.

Cél

- A zenei hallás, a zenei emlékezet, a koncentráció és a belső tudati aktivitás az előző két év során megkezdett fejlesztő munkájának folytatása egyre több zenehallgatási alkalom teremtésével.
- Törekedjünk az **é r t e l m e s z e n e h a l l g a t á s r a**, amikor a mű egészben történő meghallgatásának spontán élményét követően a zene bizonyos összetevőjének kiemelésével megfigyelési szempontot adunk a gyerekeknek. Az elemző munka utáni újbóli meghallgatás már egy más, **t u d a t o s é l m é n y t** nyújt. A zeneművek körének bővítésével tudatosan készítsük elő a felső tagozatos zenehallgatás programját azzal, hogy mindenféle stíluskörből merítünk.
- Minden zenehallgatási alkalom legyen **ö r ö m f o r r á s** a gyerekek számára.

Követelmény

- A még mindig rövid, pár perces zenehallgatási alkalmak során aktív részvétel a zeneművekben megfigyelt zenei jelenségek elemzése során.
- A többször meghallgatott művek, részletek, a megismert hangszerek hangjának felismerése.

Tartalom

- A zenehallgatás anyaga
 - Zeneművek, melyek valamilyen formában az év során tanult népdalokat énekhangra, kórusra, zongorára, hegedűre, zenekarra feldolgozzák, tehát Bartók: Gyermeknek, Mikrokozmosz, Hegedűduók, 15 magyar parasztdal, Magyar képek, valamint Kodály: Székelyfonó, Hány János, Gyermekkarok megfelelő darabjai.
 - Jeles napok, népszokások eredeti népzenei felvételei.
 - Zeneművek, zeneműrészletek, melyek segítségével a hangszerek világát jobban megismerjük /fuvola, klarinét, oboa, fagott, kürt, üstdob/.
 - Zeneművek, zeneműrészletek, melyekkel a következő évek stílusismereti tanulmányait alapozzuk meg /középkori többszólamúság, barokk hangszeres zene, Mozart: Varázsfuvola-részletek/.
- A zenehallgatás módja

- Ahogyan az előző években is tettük, próbáljunk meg minél több alkalmat találni az **é l ő z e n e i b e m u t a t á s r a**. Ez a Bartók zongoraművek esetében valósulhat meg a legegyszerűbben, hangszert tanuló gyerek vagy tanár /nem feltétlenül az énektanár/ előadásában.
- A fúvós hangszerek hangszínének megismeréséhez bátran hívjunk meg akár kezdő hangszerjátékost, aki a saját tudásszintjén, de láthatóan, tapinthatóan mutatja be a hangszert. Akár együtt is énekelhetünk a hangszerrel, különleges hangzási élményeket tapasztalva. Majd bemutathatunk gépzene segítségével egy igazi virtóz darabot, művészi előadásban. Biztos, hogy ilyen módon sok gyerek kedvet kap a hangszertanuláshoz.
- A zenehallgatás sok esetben a frissen tudatosított zenei jelenség /ritmikai, dallami, formai/ felismertetését, zenei folyamatban való megragadását célozza.
- A darabot mindig többször hallgattassuk meg, egyszerre csak egy megfigyelési szempontot adva.
- Nagyon fontos, hogy gépzenei zenehallgatás esetében csak **h i b á t-**
- **l a n t e c h n i k a i m i n ő s é g e t** közvetítsünk a gyerekek felé, ellenkezője fegyelmezetlenséget szül és gátolja a koncentrált figyelmet, ezzel együtt az élmény befogadását.
- Használjunk ki minden alkalmat a közös hangversenylátogatásra, természetesen ez esetben az előző énekórákon előkészítjük a művet, akár meg is hallgattatjuk.

Értékelés

- A legnehezebb dolgok egyike ellenőrizni, mi játszódik le a gyerekek fejében zenehallgatás során. Értékelni tudjuk azonban mindazokat a szóbeli megnyilvánulásokat, melyekkel helyes szoktatás esetén elárasztanak bennünket a gyerekek egy-egy zenehallgatási alkalommal. Ezeknek az értékelése, rendszerezése, elfogadása, figyelmen kívül hagyása vagy finom elutasítása, dicsérő megjegyzéseink mind abba az irányba hatnak, hogy a gyerekek egyre differenciáltabb megfigyelési feladatokat tudjanak sikerrel megoldani, és örömmel várják a legközelebbi zenehallgatást.

Improvizáció 3.

Cél

- A tanítási folyamat minden apró mozzanatának felhasználása játékos rögtönzésekre, mely feladatok ugyanúgy kapcsolódhatnak egy új ismeret előkészítéséhez, mint gyakorlásához, új dal tanulásához vagy zenehallgatás előkészítéséhez.
- A már bőséges népzenei ismeretanyagra támaszkodva stílusbeli egyszerű rögtönzésre késztetés.
- Az új ritmikai és dallami elemek gyakorlása rögtönző feladatok segítségével is.

Követelmény

- Az eddig elsajátított ritmikai, dallami, formai és stílusbeli, valamint elméleti ismereteik birtokában bátran próbálkozzanak a gyerekek azok variálásával, kísérletezzenek saját, egymás és a tanár örömeire.

Tartalom

- Ritmus, metrum
 - az előző évfolyamon megkezdett, ismert és újonnan tanult ritmuselemekre támaszkodó játékos variálások, felhasználva Kodály 333 olvasógyakorlatait
 - a pontozott negyedek ritmusképletek és a tizenhatodos ritmuspárok ritmuskíséreteiben, osztinátókban való önálló alkalmazása
 - szavak keresgélése az új ritmusképletekhez, gyermekversek ritmizálása
 - játék a váltakozó ütemekkel
 - az előző évek ritmusimprovizációs játéka az új ritmusképletek alkalmazásával /hiányzó ütemek rögtönzött pótlása, ritmuskígyó, ritmuslánc, ritmusdominó, ritmikus párbeszéd, ritmuskánon/
- Dallam
 - olvasógyakorlat hiányzó motívumának, motívumainak rögtönzött pótlása
 - adott ritmusra dallam rögtönzése szabadon, vagy hangkészlet, hangsor megkötésével

- gyermekversek "megzenésítése" szabadon, vagy hangkészlet, hangsor megadásával, záróhang megkötésével stb.
- kérdés-felelet rögtönzés /periódus előkészítő/
- pentaton szekvenciák
- kvintváltás, kvintválasz alkotása adott dallamra
- a magyar népdal sorszerkezetének megfelelő népdalszerű dalok alkotása
- kánon rögtönzés pentaton hangkészletben
- hangközök rögtönzése páros játékokban
- dallampárhuzamok rögtönzése
- dallamkíséreték rögtönzése /orgonapont, dudabasszus/
- Forma
 - a magyar népdal sorszerkezetének tudatosítását követően kvintváltó régi stílusú, ill. kvintválaszos, visszatérő új stílusú népdalok alkotása
 - a kérdés-felelet, nyitás-zárás típusú rögtönző játékok a klasszikus periódus előkészítői
- A tudásanyag növekedésével egyre igényesebbek lehetünk az improvizációs játékokban, de mindig adjunk lehetőséget egyszerűbb feladatok formájában a gyengébb képességűeknek is.
- Az improvizáció akkor sikeres, ha az abban felhasznált zenei elemeknek tökéletesen birtokában van a gyerek.

Értékelés

- Nem minden gyerek érez képességet magában az alkotó játékokban való részvételre. Soha ne is kényszerítsünk a rögtönzésre, de a legkisebb próbálkozást is értékeljük, dicsérjük, amellyel, hogy esetleg kiigazítjuk esetlenségét. A legnagyobb dicséret lehet, ha a gyerek által alkotott dallamot közösen lejegyezzük, és mint szerzőt, feltüntetjük a nevét.

Ének-Zene 4

Éneklés 4.

Cél

- Az előző három év fokozatos és rendszeres tanári munkája nyomán remélhetően a gyerekek anyanyelvi szinten képesek megszólaltatni a tanult régi és új stílusú magyar népdalokat, azok előadásában újra és újra örömeiket lelik. Az előző évek előkészítő munkája után most tudatosítjuk a régi és új stílusú népdalok jellegzetességeit, elemezzük őket dallamvonaluk, sorszerkezetük, hangsoruk, szótagszámuk és előadásmódjuk alapján.
- A magyar népzenei anyagot kiindulópontként tekintve újabb zenei területek felé nyitunk: a régi magyar táncok, régi magyar történeti és egyházi énekek, szomszéd népek népdalai, középkori európai műzene, nyugat-európai kánonok, valamint Bartók és Kodály népdalgökerű hangszeres zenéje képezi tanítási anyagunk egy részét. Ezek tanításának célja egyrészt olyan ritmikai és dallami elemek megismertetése, melyek idegenek a magyar népzenei stílustól, másrészt éneklésükkel megalapozzuk a következő években tanítandó zenei korszakok stílusjegyeit.
- Az éneklés, mint tevékenység változatlanul képezze az óra gerincét, fordítsunk nagy gondot az átélte, zeneileg hibátlan előadásra, a közös éneklés érzelmi élménye tudatos esztétikai értéket jelentsen a gyerekek számára.

Követelmény

- A régi és új stílusú magyar népdalok emlékeztetőből, több versszakkal, tiszta intonációval, jól artikulált, helyes légzéstechnikával és formálással történő élményszerű éneklése. A csoportos éneklés mellett egyre inkább megkívánhatjuk a fenti követelményeket az egyéni előadásokban is.

- A tanult műzenei szemelvények, két, három és négyszólamú kánonok, kétszólamú feldolgozások, művek ritmikailag pontos, tisztaságra törekvő, elsősorban csoportos előadása.

Tartalom

- Zenei anyag
 - magyar népdalok, játékdalok
 - jeles napok, népszokások dalai
 - szomszéd népek dalai
 - régi magyar táncdallamok
 - magyar történeti énekek
 - középkori európai dallamok
 - nyugat-európai kánonok
 - biciniumok /válogatás magyar szerzőktől/
 - kétszólamú énekgyakorlatok
 - olvasógyakorlatok
 - énekes szemelvények a zenehallgatási anyagból
- Készségfejlesztés
 - a jól ismert népdalok dallamvonalának levegőbe, táblára való rajzolásával a stílusmeghatározó különbség érzékeltetése /ereszkedő, kupolás/
 - az évek során összegyűlt népdalanyag csoportosítása a régi és új stílus szerint
 - a kvintváltás és a kvintválasz, mint ismerős jelenségek a két különböző stílusban
 - parlando, rubato, kis hangterjedelmű dalok, mint a régi stílus egyik jellegzetes, recitáló dallamköre
 - 3/4, 3/8, 6/8 a magyar népdalban, 3/8, 2/8 váltakozása
 - a lakodalmas népszokás dalainak hallás után ill. kottáról való megtanítása, a párbeszéd dramatizálása, a lakodalom, mint a falu közös ünnepének megbeszélése, a gyerekek saját élményeinek a közösséggel való megosztása különleges hangulatú énekórákat eredményezhet. Jól kamatoztathatjuk ezeket az élményeket, amikor később a galgamácsai gyermeklakodalmassal foglalkozunk, melynek dramatizálásában, előadásában messzemenően engedjük érvényesülni a gyerekek ötleteit. Jelmezes előadása az évvégi iskolai hangverseny nagy eseménye lehet!
 - a kottaolvasási készség viszonylag magas szintje ellenére sok dalt tanítsunk hallás után, megőrizve ezzel a népdalok eredeti terjedési módját
 - a régmúlt évszázadok magyar történeti dalai, egyházi énekek, táncdallamok tanításánál a dallamok történelmi kapcsolatainak megbeszélése is fontos. A táncdallamok előadásába vonjuk be az osztály hangszereit!
 - Kodály: Háry János - a daljáték énekőrai feldolgozása rengeteg éneklési, készségfejlesztési, /dallami, ritmikai, formai/, zenehallgatási, dramatizálási és előadási lehetőséget nyújt. Használjuk ki ezeket változatosan, játékosan, majd az anyagrész végén közösen tekintsük meg a darabot. Ha szerencsések vagyunk, operaszínpadi, bábszínházi, sőt gyerekelőadásban is élvezhetjük.
 - a középkori európai trubadúr dallamok megtanítása a következő év stílusának előkészítése
 - a francia, német, angol kánonok a későbbi funkciós-zenei tanulmányok jó előkészítői
 - egyre magasabb nehézségi fokú biciniumok tanításával a kétszólamú hallás és előadási készség fejlesztését folytatjuk. Változatlanul szólamcsere is szerepeljen a tanítás folyamatában.

Értékelés

- Az éneklés értékelésében megoszlanak a szempontok aszerint, hogy az évek során megtanult zenei anyanyelvi anyag előadásáról, vagy eddig ismeretlen, új stílusban való eligazodásról van-e szó.
- A régi és új stílusú népdalok csoportos és egyéni előadásában megkívánhatjuk a népdal jellegének megfelelő magabiztos előadásmódot.
- Az év során megismert régebbi korokhoz, vagy eddig ismeretlen stílushoz tartozó dallamok esetében inkább a pontos éneklésre való törekvést értékeljük.

Zenei ismeretek 4.

Ritmikai, metrikai elemek 4.

Cél

- Az előző években megszerzett ritmikai készség további fejlesztése változatos, játékos gyakorlatok, rögtönző feladatok segítségével.
- *P a r l a n d o, r u b a t o, r e c i t á l ó* magyar népdalok szöveghez alkalmazkodó ritmikájának helyes megszólaltatása.
- A magyar népzében ritkán fellelhető nyolcad mértékegységű ütemek megfigyeltetése, tudatosítása és gyakorlása megfelelő énekes anyag tanításával, zenehallgatási példák elemzésével.
- A *f e l ü t é s n e k*, mint más népek zenéjében jellegzetes hangsúlytalan kezdésnek a megéreztetése, tudatosítása és gyakorlása.
- A kis éles, kis nyújtott ritmus és a triola megfigyeltetése magyar nyelvű szöveges megközelítéssel.

Követelmény

- A kis éles és a kis nyújtott ritmus, valamint a triola képleteinek felismerése, megnevezése, hangoztatása, olvasása és írása.
- A 3/8, 6/8-os ütemek hangsúlyainak érzéktetése, a nyolcad lüktetésű dallamok ritmusának hangoztatása, olvasása és írása.
- A 3/8 és 6/8 jellegzetes ritmusképletei, a pontozott negyed pontos és folyamatos olvasása, hangoztatása.
- A súlytalan kezdés felismerése, pontos hangoztatása.
- Az újonnan tudatosított ritmikai jelenségek összekapcsolása a már ismert elemekkel alkotó jellegű feladatokban.
- Az új ritmuselemeket is tartalmazó ritmuskíséretet, ritmosztinátókat, többszólamú ritmusgyakorlatok megszólaltatása.

Tartalom

- A régi és új stílus tudatosítása során felmerülő, a stílusra jellemző ritmikai jelenségek - alkalmazkodó ritmus, tempo giusto éneklés, parlando, rubato dalokban a szöveg lejtéséhez alkalmazkodó előadás-megfigyeltetése eredeti népzenei felvételeken.
- Ismert 3/4-es dal diminuálásával a 3/8 -os ütem bemutatása, hangsúlyaik, lüktetésük azonosságának felismertetése, ritmusgyakorlatok 3/8-ban.
- A 6/8-os és a 3/8-os lüktetés hasonlóságának, a főhangsúly, mellékhangsúly helyének érzéktetése.
- Nyugateurópai dallamok, kánonok segítségével éreztethetjük meg a hangsúlytalan kezdés zenei jelenségét, a felütést.
- A 6/8 ritmusképleteinek változatai, a felütés alkalmazása ritmusgyakorlatokban, alkotó feladatokban jó előkészítői a bécsi klasszikus stílus ritmikai világának.
- A pontozott nyolcad érték változatait /kis éles, ki nyújtott ritmus/ elsősorban gyermekversek ritmizálásával éreztethetjük meg.
- Ritmushangszerek segítségével változatos ritmuskánonokat, többszólamú ritmusgyakorlatokat állíthatunk össze a negyed aprózódásának különböző lehetséges ritmusaiból.
- A 333 olvasógyakorlatok egyenletes nyolcadokat tartalmazó gyakorlatai alkalmasak ritmusvariáló feladatokra, alkalmazva a pontozott nyolcados ritmuspárokat.
- Az előző évben már megismert volta ritmusra régi táncdallamok, népdalok, történeti dallamok szolgáltatnak újabb példákat.
- A triolát a nyolcadpárok környezetében tanácsos megfigyeltetni, keressünk egyenletes lejtésű háromszótagú szavakat az érzéktetésére. Bartók Mikrokozmosz példák hallgatása, ritmusának olvasása segít a hangoztatásban.

Értékelés

- A negyedik osztály végére gyakorlatilag megismertkedtek a gyerekek az összes alapvető ritmusképlettel és ütemfajttával. Képességeiktől függően készségfejlesztő munkánk eredménye egyeseknél korábban, másoknál később

- érik be. Nagyon fontos, hogy azoknak a gyerekeknek is fenntartsuk az érdeklődését, akiknél ez a folyamat lassabban megy, ezért az értékelés differenciált módja a kívánatos.

Dallami elemek 4.

Cél

- Az előző években elsajátított népdalkincs **r e n d s z e r e z é s e**, a régi és az új stílus jegyeinek megkülönböztetése fontos lépés az anyanyelvi anyag mélyebb megismerése folyamatában. Dallami szempontból az **e r e s z k e d ő** és a **k u p o l á s** dallamvonal - mint alapvető különbség- hallás utáni felismerése a cél.
- A **k é r d é s - f e l e l e t**, nyitás-zárás felismerése, tudatos alkalmazása dallami rögtönzésekben, komponált dalokban, műzenei szemelvényekben való megkeresése.
- A magyar népdalok legjellemzőbb hangközének, a **k v a r t n a k** ismert dalokban való megkeresése, tudatosítása és gyakorlása.
- A kis és a nagy **s z e x t** hangköz hangzásbeli különbségének megfigyelése, tudatosítása, gyakorlása.
- A modális hangsorok sorának bővítése /lid/ mellett a dūr és a moll tonalitás megkülönböztetése, a **v e z e t ő h a n g** fogalma, szerepe.
- A többszólamúság készségének fejlesztése újabb párhuzamos mozgás, a szext párhuzam megszólaltatásával.
- Az előző évek kétszólamú biciniumainak rendszeres felidézése mellett újabb, nehezebb darabok megtanulása a kétszólamú éneklés egyre magasabb szintű zenei megvalósítása céljából.
- Három- és négyszólamú nyugateurópai **k á n o n o k** megszólaltatásával a hármashangzat és a funkciós zene előkészítése.

Követelmény

- magyar népdal stílusának hallás utáni felismerése
- a hétfokú hangsorok -beleértve a lid is- felismerése és éneklése, dūr és moll jellegük megkülönböztetése
- a dūr és moll tonalitás felismerése
- a tiszta kvart, a kis és nagy szext hangközök hallási utáni felismerése, éneklése, építése szolmizálva
- kérdés-felelet szerkezetű dallam felismerése, alkotása
- kétszólamú művek szólamcserével való megszólaltatása
- három- és négyszólamú kánonok közös éneklése

Tartalom

- Hangkészlet, hangsor, dallamszerkezet
 - Ismert dalok felidézése jellemző dallamfordulataik, hangkészletük, hangsoruk alapján kézzelről, betűkottáról, hangsorról, kottaképről, belső hallással is.
 - A népdalok dallamvonalának levegőbe, táblára való rajzolásával az ereszkedő és a kupolás dallamvonal megkülönböztetése.
 - A kvintváltás és a kvintválasz, mint a különböző dallamvonalú népdalok szerkezeti jellemzője.
 - A visszatérés, mint a kupolás dallamvonal velejárója.
 - A lid hangsor megfigyeltetése szlovák népdalok megtanulásával és Bartók szemelvények olvasásával
 - A dūr és moll tonalitás megéreztetése.
 - Kérdés-felelet, nyitás-zárás dallamokban, mint a periódus szerkesztés előkészítője.

Eddigi dallami készségfejlesztésünk összegzése az év során a régi és új stílusú magyar népdalok rendszerezésének tudatosítása. Ugyanakkor egy új zenei terület, a dūr-moll tonalitású funkciós zene felé tesszük meg az első, alapozó lépéseket.

- Az abszolút rendszer
 - Az eddig megismert hangsorok a 3 kereszt, 3 bé előjegyzésig bővülnek. A módosító jelek helye, a tonalitás felismerése kottaképről, a dallamok abszolút magasságban való éneklése mindenki számára feladat.
- Hangközök

- Az előző években megkezdett hangközhallási fejlesztő munka folytatása a tiszta kvart, a kis- és nagy szext hangközök megfigyeltetésével, tudatosításával és sokoldalú gyakoroltatásával egymásutánosságban és együtthangzásban egyaránt.
- A tiszta kvart a magyar népdalok leggyakoribb hangköze, fölfelé és lefelé egyaránt előfordul. Gyakoroltatását népdalfordulatokkal kezdjük, olvasógyakorlatokkal folytassuk.
- Hangközláncok, páros hangközjátékok, Kodály: Énekeljünk tisztán és más hangközgyakorlatok éneklése kézjelről, betűkottáról, kottaképről, összekapcsolva a belső hallás és a memória fejlesztésével.
- Többszólamúság
 - A kétszólamú hallás fejlesztésének ez évben is fő anyaga Kodály biciniumaiból való megfelelő nehézségi fokú darabok megtanítása, a régebben tanult darabok repertoáron tartása.
 - Középkori magyar táncok és egyházi szemelvények éneklésével a következő év reneszánsz stílusát készíthetjük elő.
 - Funkciós kánonok tanításával a klasszikus stílus későbbi megismeréséhez alapozzuk meg a dalkincset.

Értékelés

- A gyerekek munkájának értékelésénél változatlanul érvényesüljön a *d i f f e r e n c i á l t s á g*. Nem mindegy, hogy a már zenei anyanyelvvé vált régi és új stílusú magyar népdal stílusjegyeiben, hangkészletében, hangsoraiban, dallamvilágában való otthonos eligazodást értékeljük, vagy a gyerekek füle számára teljesen új, dúr-moll tonalitásban mozgó, funkciós zene intonálását.

Elméleti ismeretek 4.

Cél

- A magyar népdalok rendszerezésével kapcsolatos elméleti ismeretek tudatosítása.
- Az év során tanított, későbbi évek zenei stílusainak előkészítését célzó zenei anyag kapcsán felmerülő zenei jelenségek megfigyeltetése.

Követelmény

- lásd 3. osztály

Tartalom

- A magyar népdalok rendszerezésével kapcsolatos elméleti ismeretek, fogalmak: dallamvonal, sorszerkezet, hangsor, szótagszám, előadásmód.
- Régi, új, vegyes stílusú magyar népdal
- A nyolcad mértékegységű ütemek: 3/8, 6/8
- A felütés és a csonka ütem
- A pontozott nyolcad értékű hang képletei, kis éles, kis nyújtott ritmus
- A triola
- A módosított ABC-s hangok
- A tiszta kvart, a kis és nagy szext hangköz
- A líd hangsor
- A dúr és a moll tonalitás
- A vezetőhang
- A 3 kereszt, 3 bé előjegyzés- Parlando, Rubato, Tempo di Minuetto, Tranquillo, Tempo di Marcia, Largo
- Pianissimo, fortissimo, crescendo, decrescendo
- Az oboa, a harsona, a kisdob, a nagybőgő
- A bicinium, tricinium
- A lakodalom
- A volta ritmus
- A nagyzenekar
- A daljáték - előjáték, közjáték

- A trubadúrok, Minnesängerek

Értékelés

- lásd 3. osztály

Zenei írás-olvasás 4.

Cél

- Az előző évek fokozatos és rendszeres fejlesztő munkája során azt a célt reméltük elérni, hogy a gyerekek lássák, amit hallanak, illetve hallják, amit látnak. A negyedik év fejlesztési célja ennek a remélhetőleg már megszerzett készségnek a zenei tevékenységekben való alkalmazása, a relatív szolmizációval és abszolút nevekkel történő kottaolvasás és írás módosított hangok bevonásával 3 kereszt, 3 bé előjegyzésig.

Követelmény

- Ritmus
 - a kis éles és a kis nyújtott ritmus, valamint a triola képleteinek kottaképről való felismerése, megnevezése, hangoztatása, olvasása és írása
 - folyamatos ritmusolvasás az új ütemfajtákban /3/8, 6/8/, az ezekben megjelenő újfajta ritmusképletek helyes írása
 - ritmusmotívumok, sorok /melyek tartalmazzák az új ritmusképleteket/ diktálás utáni lejegyzése
- Dallam
 - régi és új stílusú, pentaton és hétfokú hangsorú ismert népdalok olvasása szolmizálva, ABC-s névvel 3 kereszt, 3 bé előjegyzésig
 - ismert népdalokkal azonos vagy hasonló fordulatokat tartalmazó, de könnyebb nehézségi fokú dalok első látásra való olvasása
 - olvasógyakorlatok tiszta intonációval való pontos megszólaltatása 3 kereszt, 3 bé előjegyzésig
 - a tiszta kvart, a kis és nagy szext kottaképről való felismerése és olvasása szolmizálva és ABC-vel, valamint felismerés utáni lejegyzésük, hangköznévvel és/vagy hangjeggyel
 - ismert dalok részleteinek emlékezetből való lejegyzése 3 kereszt, 3 bé előjegyzésig előzetes felidézés után
 - rövid, ismeretlen dallam diktálás utáni írása

Tartalom

- Feltételezve az olvasási és íráskészségnek az előző évek fejlesztő munkájával elért magasabb szintjét, már szükségtelennek tűnik a ritmus- és dallamolvasás és írás külön-külön való gyakoroltatása. Inkább törekedjünk arra, hogy olvasás előtt a gyerekek egy k o m p l e x b e l s ő e l k é p z e l é s t alakítsanak ki a dalról, mely egyaránt vonatkozik annak ritmikai, dallami megszólaltatására, de magában foglal tempóbeli, karakterbeli és előadásbeli elképzeléseket is.
- Természetesen az újdonságnak számító 3/8 és 6/8 ütemfajtákban való olvasás és a magyar népzeneiől idegen stílusú dallamok olvasása g o n d o s e l ő-
- k é s z í t é s t igényel, de ezek esetében is fordítsunk gondot az előzetes, b e l s ő h a l l á s s a l való elképzelésre.

Értékelés

- lásd 3. osztály

Zenehallgatás 4.

Cél

- A zenehallgatási alkalmak számának és időtartamának bővítésével kielégíteni és tovább növelni azt az általunk az előző években felbresztett igényt, hogy a zenehallgatás része legyen a gyerekek mindennapi életének, így az énekórai munkának. A spontán érzelmi élmények mellett egyre tudatosabban koncentráljunk a zene összetevőinek megfigyelésére. A művek többszöri meghallgatása segítsen a mű folyamatának érző és értő befogadásában.

Követelmény

- A zenei élmény szóbeli megfogalmazása, a hangzásbeli különbségek felismerése, a többször hallgatott zeneművek, zeneműrészletek felismerése, megnevezése.
- A megismert vokális és hangszeres zenei hangszínek megkülönböztetése és megnevezése.

Tartalom

- A zenehallgatás anyaga
 - Eredeti népzenei felvételek, melyeken régi és új stílusú népdalokat paraszti énekesek szólaltatnak meg
 - Népzenei feldolgozások énekhangra, kórusra, szólóhangszerre, zenekarra -válogatás Bartók, Kodály műveiből
 - Jeles napok, népszokások eredeti felvételei -lakodalom, Galgamácsai gyermeklakodalmas
 - Régi magyar táncok, történeti énekek
 - Bartók Béla: Magyar képek -zenekarra
 - Kodály: Hány János -daljáték
 - Bartók: Román népi táncok
 - Muszorgszkij: Egy éj a kopár hegyen
 - A tanár értő válogatására bízva reneszánsz, barokk, klasszikus zeneművek részletei
 - Az előző években megismert zeneművek újrhallgatása
- A zenehallgatás módja
 - Az előző évek hagyományait folytatva teremtsünk minél több alkalmat az élő zenehallgatásra.
 - Az eredeti népzenei felvételek meghallgatása nagyon fontos az autentikus előadásmód megfigyeltetése szempontjából. Az idős népénekeselek régi, recsegős felvételtől megszólaló hangja azonban csak különösen gondos és ügyes tanári előkészítés után fog érzelmileg hatni a gyerekekre. Vigyázzunk, nehogy ellenkező hatást váltsunk ki!
 - Amikor olyan feldolgozást hallgatunk, melynek eredetijét a gyerekek ismerik, feltétlenül énekeltezzük is el a dalt.
 - Műzenei szemelvények énekelhető motívumainak dudorázásával is próbálkozhatnak két hallgatás között.
 - Bartók: Magyar képek c. művének első tételét /Este a székelyeknél/ az előző évben már zongorára írt változatában meghallgattuk. Jó alkalom a zenekar merőben más kifejezési eszközeinek megismerésére. Ez a zenemű az első, melyet először tételenként, majd teljes egészében meghallgatva, zenei összetevői szerint elemezve, témáit énekelve úgy dolgozunk fel, ahogyan a későbbi évek zenehallgatási anyagát fogjuk. Ezért a tanári megvalósítás különös gondosságot és fölényes műismeretet igényel.
 - A Hány János énekórai feldolgozása, népdalainak megtanulása, megjeleníthető részeinek eljátszása szereposztással, az éppen odaillő zenei részletek meghallgatása, elemzése különleges élményt jelent a gyerekeknek. Természetesen a mű tárgyalásának befejezése után találunk alkalmat a daljáték operaszínpadon, bábszínházban való közös megtekintésére, vagy legalább egy video felvétel együttes élvezetére.
 - Különböző zenei stílusokból való válogatással készítsük elő a felső tagozat zenehallgatási programját. Ezek a zenehallgatási alkalmak inkább a spontán élményszerzésre irányuljanak.
 - Amennyiben az előző évek zenehallgatási programja sikeres volt, a gyerekek szívesen hallgatnak meg újra minden, eddigiekben megismert zeneművet, részletet, feldolgozást. Találunk alkalmat ezekre az érzelmileg igen fontos pillanatokra.

Értékelés

- Értékelésünkben az eddigiek mellett szerepet kaphat már a többször hallgatott zeneművek felismerésének értékelése, az eddig tanult hangszerek hangjának felismerése, hangszeregyüttesek felismerése.

Improvizáció 4.

Cél

- Az évek során elsajátított régi és új stílusú dalkincs birtokában, azok alkotóelemeinek, stílusjegyeinek ismeretében, az eddigi improvizációs játékok sikeres megoldásain felbuzdulva, már megpróbálkozhatnak a gyerekek a népdalok stílusához hasonló dallamok rögtönzésével.
- Az eddigi ritmikai, formai elemeknek az újonnan tanultakkal való összekapcsolása új távlatokat nyit a játékos alkotásban.
- Kötetlen és kötött rögtönzésekre való buzdítás, felhasználva mindazokat a zenei ismereteket, melyek a négy év során anyanyelvi szinten épültek be a gyerekek hallásába és tudatába.

Követelmény

- A magyar népdalok stílusjegyeinek tudatos felhasználásával dallamok variálása, alkotása.
- Az új ritmuselemek felhasználása versek ritmizálásában.
- Többszólamú rögtönző játékok a kánonszerkesztés, a hangközénekelés gyakorlására.
- Szekvenciák, kérdés-feleletek alkotása tanári irányítással.

Tartalom

- Ritmus, metrum
 - Kodály 333 olvasógyakorlatainak alkotó használata az új ritmuselemek /pontozott nyolcad, triola/ gyakorlására
 - nevek, szavak, versek ritmizálása
 - játék a váltakozó ütemekkel 2/8 - 3/8
 - az új ütemfajták 3/8, 6/8 bekapcsolása rögtönző feladatokba, különös tekintettel jellegzetes ritmusképleteikre
 - az előző évek improvizációs játékeinak felelevenítése az új ritmusképletek alkalmazásával
 - ritmusra dallam-, dallamra ritmusrögtönzés megkötéssel vagy anélkül
- Dallam
 - a népdalok mintájára való dallami rögtönzésekhez segítségünkre lehet Kodály Ötfokú zene I. kötete
 - alkalmazzuk ebben az évben is az előző évek improvizációs játékait, természetesen magasabb szinten, új tartalommal megtöltve
 - a rögtönzés történhet szolmizálva, dúdolva is, ez magasabb követelmény ezen a tudati szinten
- Forma
 - a magyar népdal sorszerkezetének tudatos alkalmazása az alkotó rögtönzésekben
 - a zenei kérdés-felelet játékokának továbbfejlesztése diatonikus dallamok felhasználásával

Értékelés

- lásd 3.osztály

Ének-Zene 5-8.

Óraszám

Iskolai: 144 óra

Ajánlás

- A tanár szerepe, egyénisége, felkészültsége.
- Az ének-zene tanítás célja, hogy a muzsika, a tanár személyes jelenlététől, és közreműködésétől függetlenül is szellemi tápláléka legyen tanítványainknak, a jövő generációknak. Egy életre magukkal vigyék a „nemesebb zene szomját!” Így az énektanár közvetítésével valósul meg Kodály nemzetnevelő szándéka.
- Ehhez a tanár biztos szakmai alapokon nyugvó tudására, lelkesedésére, saját zenei megújítására van szükség. A tudás nem csupán a megtanítandó anyag fölényes tudását jelenti, hanem zenei műveltséget, hangszerismeretet, stílusismeretet, az egész anyag átlátását kívánja, sőt a nem tanítandó zene tudását is feltételezi.
- A zenei tevékenységekről:
 - Szolmizáció
 - Hallásképzés
 - Az anyag súlypontjáról
 - A zenehallgatásról.
- Szolmizáció:
 - A szolmizáció sosem cél, hanem ESZKÖZ az olvasáshoz, a zene belső funkciók vonzásának megérzéséhez és megéléséhez. Ne tévesszük ezt szem elől. A szolmizáció segít az olvasásban, memorizálásban, formai ismeretekben, harmóniak meghallásában és összehasonlításában. De a megformálást és a muzikális előadást nem helyettesítheti.
 - Eszköz: A zenei írás-olvasás általánossá tétele az iskolán keresztül."
 - A zenei ÉLMÉNY MEGTEREMTÉSÉNEK forrása az ÉNEKLÉS.
 - A tanterv énekes anyagában minden évfolyamon szerepel NÉPZENE. Ne elemezzük agyon a népzene! A népdal NEM OLVASÓGYAKORLAT! Tartalmi és zenei gyökere mély, és évszázadokon át nemzedékek szájhagyományában őrzött énekes kultúra jegyeit, saját múltunkat hordozza.
 - Törekedjünk arra, hogy növendékeink mindenkor megérezzék: az évszázados használatban csiszolódott népzenei hagyomány anyanyelvünkhöz hasonló érték. Benne mindannyian magunkra ismerünk, belőle mások is megismerhetnek bennünket!
 - Zenei tevékenységünk legfőbb területe a HALLÁSKÉPZÉS.
 - A tantervben a zenei ismeret-nél szerepel.
 - A HALLÁSKÉSZSÉG fejlesztése (a zene dallami, ritmikai, harmóniai elemeinek elsajátításán keresztül) előfeltétele a zenei stílusok megismerésének csakúgy, mint a zenei nyelv elsajátítása, ill. az írás-olvasás készsége.
 - A hallásfejlesztés magában foglalja a TÖBBSZÓLAMÚ hallásfejlesztést, mert e nélkül a zenei megismerés csak periférián mozog.
 - A többszólamúság készségének fejlesztésére törekszünk az 5. osztályban a reneszánsz zene érdekes, jól énekelhető példáival, a 6. osztályban a bécsi klasszikus mesterek legismertebb dalaival, és a zenehallgatás, valamint a „zenei nyelvről” megismerhető klasszikus művek bőséges választékával. A 7. osztályban a korálók, a 8. osztályban Liszt, Kodály és Bartók kórusművek éneklése jelenti a halláskészség fejlődésének végső eredményét.
 - Az a hosszú készségfejlesztő folyamat, mely a zenei írás-olvasás területén a 333. olvasógyakorlattal veszi kezdetét, remélhetően olyan olvasási készség kialakulását eredményezi, mely megfelelő tanári irányítással, illetve előkészítéssel, a különböző stílusú többszólamú zenei alkotások elolvasásához, elsajátításához, előadásához vezet.

- Az anyag súlypontja 5-6. évfolyamon:
 - 5. osztályban a
 - gregorián stílus
 - többszólamú társasdalok
 - reneszánsz madrigálok
 - 6. osztályban a
 - többszólamú hallásfejlesztés
 - funkciók megéreztetése
 - akkordok megismerése
- A fenti két évfolyam olyan alapvető készségeket fejleszt, melyek nélkül a további évfolyamok csak igen részlegesen, illetve zenei öröm nélkül teljesíthetők.
- A funkciók megéreztetése lecsapódása annak a hosszú folyamatnak, melyet a hallásfejlesztésben végeztünk.
- A zenehallgatás nem jelentheti csupán a témák ismeretét, azok éneklését, illetve a megtanult énekes anyag meghallgatását. Ehhez türelmes, gondos előkészítő munka, együtt gondolkodás, formai ismeret, elemzés, részenkénti megfigyelés szükséges, ha a teljes részlet, majd egész mű meghallgatását szeretnénk elérni.
- Fontos, hogy legyenek olyan alkalmak, amikor a zenét folyamatában érzékeljük, tehát teljes tételt, vagy művet hallgatunk. Akkor tanítottunk eredményesen, ha növendékeink kérik ezeket az alkalmakat az iskolában, illetve szívesen mennek hangversenyre, mert

Keresztkapcsolatok:

- A zene az emberi érzelmek és a környezet viszonyának bonyolult és sajátos hang megjelenése auditív befogadása. A zene mint „közösségi műfaj” - (nemcsak az előadói együttes, de a meghallgatás, illetve előadás tekintetében is az, hanem) - az emberi kapcsolatok kialakulásának fontos segítője, eszköze.
- A népdal
 - éneklése nem csak a földrajz, természetrajz
 - témájához nyújt fontos ismereteket, mélyíti és
 - személyessé teszi azokat, hanem hazaszeretetre, az
 - ősök tiszteletére is nevel.
 - az ország történelmével is megismertet, sőt fontos
 - nyelvi kifejezésekkel, a dialektusok bőséges
 - választékával gazdagítja szókincsünket.
- A históriás énekek
 - szintén a történelem, a XVI. századi végvári
 - harcok eseményeit hozzák közelebb tanulóinkhoz, a
 - hazaszeretet szép példáival csakúgy, mint a KURUCKOR
 - dallamai Rákóczi alakjának nagyszerű
 - megrajzolásával.
- Magyar népballadák a ballada mint műfaj megismerését segíthetik a magyar irodalomban (lásd Arany János balladáit).
- A fenti konkrét tantárgyi kapcsolatok (földrajz, történelem, magyar nyelv és irodalom) azonban nem merítik ki a zene más tanulási területekkel való kapcsolatát.
- A különböző zenei készségek fejlesztése közben számtalan más tanulási folyamat érezhető a zenetanulás jótékony hatását.
- A zenei írás a daltanulás
 - a memória
 - az olvasási készség
 - íráskészség
 - folyamatos gondolkodás,
- A halláskészség
 - a nyelvek tanulása
 - összehasonlító képesség
 - megosztott figyelem fejlődését segíti.

- A formai elemzés, mely főképpen a memórián az összehasonlító készségen alapul, az arányérzék, a variációs készség, a kompozíciós készség (improvizáció) alakulását hatékonyan befolyásolja csakúgy, mint a matematikai kombinációk, logikai összefüggések felfedezését.
- A fantázia és formaérzék kibontása, a kreativitás így az egyéni gondolatok megfelelő formába öntése, a környezethez, korhoz való alkalmazása a XXI. századi embernek is elengedhetetlen jellemzője lesz.
- Végül, de talán főhelyen és nem utolsósorban a helyes légzés, a tüdő mint légzőszerv állandó használata, a szép magyar kiejtés, a helyes artikuláció megtanulása, illetve állandó igénye a szöveges zene éneklésével valósul meg.

Feltételek

- TANÁRI SEGÉDLET 5-8.
 - Kodály-Vargyas: A magyar népzene 1937
 - A Magyar Népzene Tára II. Szerkesztette: Bartók Béla és Kodály Zoltán
 - Rajeczky Benjámin írásai 1976.
 - Gregorián dallamok: Liber usualis, Missale Notatum, Strigoniense XIV. sz., Bakócz Graduale XV-XVI. sz.
 - Népzene és zenetörténet II. 1976.
 - Zenei írások Szabó Csaba tanulmánya, Kriterion 1977
 - Szabó Helga: Énekes improvizáció az iskolában III.-IV.
 - Dobszay László: A magyar dal könyve
 - Szendrey Janka-Dobszay László-Rajeczky Benjámin: Magyar gregoriánnum 1981.
 - Forrai Miklós: Ezer év kórusa
- Zenehallgatási segédlet:
 - Szabolcsi Bence: A magyar zenetörténet kézikönyve
 - Domokos Pál Péter: Hangszeres magyar tánczene a XVIII. században Akadémia kiadó 1978.
 - Középkori angol karácsonyi /carol/ énekek, Musica Britannica IV.
 - Dobszay László: A hangok világa IV.
 - Schubert: Zwei- und dreistimmige Frauen- und Kinderchöre
 - Mozart: Varázsfuvola zongorakivonat
 - Mozart: Hat noktürn
 - Bach: Négyszólamú korálfeldolgozások Sulyok Imre szerkesztésében 1982
 - Forrai Miklós: Duettek I.
 - Lendvai Ernő: Verdi és a XX. század 1984
 - Lendvai Ernő: Bartók költői világa Szépirodalmi Kiadó 1971
 - Lendvai Ernő: Bartók és Kodály harmóniavilága
 - Lendvai Ernő: The Workshop of Bartók and Kodály Zeneműkiadó 1983.
 - Gál György Sándor: Operák könyve

Az éneklés és a zenehallgatás témák tartalmában megjelölt művek partitúrája ill. zongorakivonata természetesen elengedhetetlen tanári segédlet.

- TANULÓI SEGÉDLET:
 - Szabó Helga: Ének-zene 5. átdolgozott kiadás
 - Dobszay László-Szabó Helga: Ének-zene 6-7.
 - Szabó Helga: Ének-zene 8.
 - Kodály Zoltán: Ötfokú zene III.
 - Válogatott Biciniumok
 - Énekeljünk tisztán
 - 77 kétszólamú énekgyakorlat
 - 15 kétszólamú énekgyakorlat
 - 66 kétszólamú énekgyakorlat
 - Tricinia /Kistétényi Melinda szövegével/
 - Epigrammák

Ének-Zene 5

Óraszám

Iskolai: 144 óra

Éneklés 5.

Cél

- A magyar népzene értékeinek elsajátításán keresztül jusson esztétikai élményhez a növendék.
- Ismerje meg az emberi érzelem megannyi árnyalt kifejezését a magyar népdalban. (búcsúzás, tréfálkozás, katonáskodás, mulatozás, balladák, stb.)
- Szöveg és zene jellegzetességeinek és egységének megvilágításán keresztül törekedjünk a megfelelő tempó és dinamika megválasztására, az élő ZENEI LÉGKÖR megteremtésére, az ÁTÉLT előadásra.
- Hajlékonyság és a zenei előadásmód szabadságának megéreztetése a gregoriánban, a magyar népdalban (parlando rubato), és a históriás énekekben.
- A többszólamúság továbbfejlesztése, kánonok madrigálok éneklésével. Teremtsük meg az együttmuzsikálás ÖRÖMÉT, az AKUSZTIKUS ÉLMÉNYT, a művészi megformálás lehetőségét.

Követelmény

- A MAGYAR NÉPDAL stílusos előadása szöveggel emlékeztetből közösen és egyénileg is, esetleg kisebb csoportokban, tanári segítség nélkül önállóan. A meglévő repertoár utószolmizálása, a zenei sajátosságok (stílusjegyek) elemzése.
- Fenti stílusjegyek birtokában legyen képes a növendék a stílusismeret ÖNÁLLÓ alkalmazására, tehát egy általa ismeretlen dallamról felismerni annak magyar vagy idegen voltát.
- KÁNONOK és MADRIGÁLOK éneklése 2 vagy 3, esetleg több szólamban, szöveggel és szolmizálva, a tanár által megadott kezdőhangról, tanári irányítással (vezényléssel), - vagy esetleg önállóan.
- Törekedjünk arra, hogy az osztály közös muzsikálása mellett alakuljanak éneklő párok, kisebb együttesek, triók, duók.
- Közös énekléskor elevenítsük fel, és tartsuk emlékeztetünkben az előző években tanult népdalokat, népdalfeldolgozásokat, többszólamú műveket is, és segítsük ezek beépülését a növendékek egyéni repertoárjába.

Tartalom

- Anyag:
 - 15-20 új magyar népdal elsajátítása kottából (lapról olvasással) illetve hallás után.
 - A magyar reneszánsz zene megismerése (históriás énekek).
 - Bevezetés a középkori zenébe, az egyszólamúság és a többszólamúság világába.
- Az énekes anyag tehát lehet:

EGYSZÓLAMÚ

Magyar népdalok
Középkori énekek

Históriás énekek

TÖBBSZÓLAMÚ

Középkori többszólamúság
Imitációs művek a reneszánsz
kórusirodalmából.
Madrigálok a reneszánsz
kórusirodalmából.
Bevezetés a barokk zenébe.

- Magyar népdalok:
 - Táncnóták
 - Mulatozó és ivónóták
 - Katonadalok

- Énekelt mesék, balladák
- Tréfálkozó és gúnydalok
- Búcsúzó, bujdosó, bánatos dalok.
- Középkori énekek:
 - Világi:
 - Trubadúr, trouvère és minnesänger költészet.
 - Pásztorjáték
 - Egyházi:
 - Zsoltározó recitálás
 - Alleluja dallam
 - Kyrie dallam
- Históriás énekek:
 - Tinódi Lantos Sebestyén históriás énekei Árgirus királyfi története (széphistória)
- Középkori többszólamúság:
 - Fornsete: Nyárkánon
 - Carol énekek
 - Mo-i többszólamúság a XV. szd. első feléből
 - Dufay
- Imitációs művek a reneszánsz kórusirodalomból:
 - Josquin de Prés
 - Lassus, Palestrina és Byrd műveiből válogatva.
- Társasdalok, madrigálok a reneszánsz kórusirodalmából.
 - Neuwach, Regnart, Soto, Marenzio,
 - Rauch, Hassler műveiből válogatva.
- Bevezetés a barokk zenébe J. S. Bach és G.F. Händel művei alapján. Javasolt a Parasztkantáta néhány részletének megismerése, valamint a Vizizene és a Judas Maccabeus egyes tételeinek, ill. az oratórium kórusrészletének éneklése, ill. meghallgatása.
- Módszer:
 - Törekedjünk arra, hogy a magyar népdal ne legyen olvasógyakorlat. A szolmizáció vagy ABC-s nevek használata, osztinátók túlzott alkalmazása megöli a népdal eredeti szépségét.
 - Lehetőség szerint a népdalt tanítsuk hallás után vagy igen jól előkészített esetben szöveges lapról énekléssel sajátítsuk el.
 - A hangjegyről való tanulást az évfolyamban szereplő más zenei anyagnál részesítsük előnyben. Énekeljünk önfeledten, jóízűen, és ne okoskodással, magyarázkodással töltsük az énekórát.
 - A legmélyrehatóbban utóljára ebben az évfolyamban foglalkozunk népzenevel, a népzene típusaival. Ezért érdekes feladat lehet a „szülőföldünk népzenejének” tanulmányozása, illetve egy-két típuspélda elsajátítása.

Értékelés

- Csoportos, kiscsoportos, és egyéni értékelés a tanulási folyamatban, illetve a művek előadása során, annak zenei mutatói alapján (tisza intonáció, dallam ritmus, frazírozás, tempo dinamika, stb.) történik.
- A ZENEI MUNKÁBAN az értékelés állandó VISSZAJELZÉS a csoportos, ill. egyéni munkafolyamatban, melyet a TANÁR irányít.
- Törekedjünk arra, hogy az értékelés legyen mindig JOBBÍTÓ szándékú, és a stílusos élményszerű előadás, illetve az ÖNÁLLÓ MUZSIKÁLÁS felé vezessen.
- Az egyéni munka során ne felejtszünk el arról, hogy a gyengébb képességű növendékek olyan feladatot kapjanak, melyet korábbi gyakorlás már megelőzött. Így FOKOZATOSAN, differenciált foglalkozásokkal segíthetjük őket a mind nehezebb és szebb zenei feladatok megoldásában. A JOBB képességű tanulókat főként az új anyag tanulása során aktivizálhatjuk. Így ők erejükhöz, képességeikhez mértén kapnak gondolkodtató, ill. igazi erőpróbát jelentő feladatot. Az értékelés akkor válik igazán hasznossá, és pedagógiaileg értékesé, ha a növendék buzdítását, FEJLŐDÉSÉT szolgálja, a közös muzsikálást pedig IGÉNNYÉ fejleszti.

Zenei ismeretek 5.

Cél

- A zene nyelvének, belső építkezési módjának (szerkezetének) megismerése a tanult művek ill., zenei példák alapján. Minthogy ez a zenei anyag több különböző stílust képvisel, a zenei ismeretek segítségével kialakítható a zenei nyelv és formavilág, és annak a különböző stílusokra jellemző sajátossága, stílusjegye.
- A STÍLUSJEGYEK felismertetésére, megismerésére, és elsajátítására törekszünk, aktív muzsikáláson keresztül zenei elemzés alapján.
- Az egyfajta stílusban való hosszabb elmélyült munka nagyban segítheti munkánkat. (Ezért a követelményeket is stílusonként igyekeztünk összefoglalni.)

Követelmény

- Törekedjünk arra, hogy a mélyreható és többéves népzenei tanulmányok mellett a gyerekek megérezzék a gregorián és a reneszánsz dallamkezelés és formai építkezés sajátos jegyeit is.
- Kérdéseink adjanak segítséget a jellemző jegyek felismerésére és megismerésére (begyakorlására), hogy fokozatosan kiépülhessen a darabok stíluskörbe helyezésének önálló képessége, ill. az adott korszak (műfaj) stílusjegyeinek összegzése, több megismert mű alapján.
- Néhány barokk zenei példa, mely a barokk kiváló mestereivel - J. S. Bach és G. F. Händel - műveivel ismertet meg.
- (Kantáta, oratórium mint műfajok és orgona, mint jellegzetes barokk hangszer.)

Tartalom

- Népdalaink rendszerezése:
 - témakör
 - gyűjtési hely (tájegység)
 - előadási mód
 - dallamrajz
 - formai sajátosságok szerint.
- Dallami főhang és diszitőhang közötti különbség megérztetése és használata (a gregoriánban is!)
- gregorián móduszok
- Recitálás
- a zsoltártónus
- melizmatikus éneklés
- Kyrie mint a Mise része
- Kyrie dallamok
- korai többszólamúság (organum)
- középkori pástorjáték hangszerei és alkalmazásuk a pástorjátékban.
- a burden, mint a Carol ének sajátos, háromszólamú bevezetője
- gymel, fauxbourdon (hangközők alapos elmélyítése, fontossága)
- A reneszánsz jellemzői:
 - Modális hangsorok felelevenítése (visszaütalás a 3. osztályra)
 - kánontípusok (tükör, rák, prim, secund, stb.)
 - augmentálás diminuálás
 - az imitáció
 - az imitációs szerkesztés sajátosságai
 - tonális válasz (reális válasz)
 - homofonia és polifonia
 - kadencia
 - akkord
 - Dúr és moll akkord alaphelyzetben
 - Dúr és moll akkord 6 fordításban
 - A madrigál
 - A barokk szvit

- Menuett
- Az orgona
- A kantáta
- Oratórium

Értékelés

- A zenei ismereteknek akkor van értelme, ha gazdag zenei ÉLMÉNY, muzsika áll mögötte, ill. minden zenei ismeret konkrét anyagból fakad.
- Az értékelés tehát a meglévő ismeret alkalmazását jelenti egy hasonló szerkezetű műben (Homofonia, polifonia stb.) vagy bizonyos elméleti ismeret pl. akkord kihallását, többszöri visszatérő vizsgálatát (gyakorlását) mindaddig amíg tanári segítség nélkül (rávezetés, előkészítés) a növendék biztosan alkalmazni tudja ismereteit, hallása, felismerése megbízható.
- Óvakodjunk a zenei szakkifejezések motorikus használatától, az ezzel való „dobálódzástól”. Ez nem képezheti az értékelés alapját!

Írás-olvasás készsége - Improvizáció 5.

Cél

- A zenei megismerés tudatos formájának, az önálló KOTTAOLVASÁS készségének elsajátítása.
- Törekedjünk a kottában való tájékozódás a globális áttekintés mechanizmusának kialakítására.
- Az írás-olvasás egymást segítő, szoros kölcsönhatásban álló készségek. Kialakításukhoz türelmes gyakorlás, NAPI munka szükséges. Írjunk és olvassunk minden órán keveset, gyakorló tempóban, körültekintően!

Követelmény

- Olvasás:
 - Giusto magyar népdal éneklése első látásra (előzetes áttekintés után) moderato tempóban, szolmizálva.
 - Könnyű egyszólamú mű kotta utáni leolvasása rövid áttekintés, rávezetés, ill. a nehezebb dallami vagy ritmikai fordulatok belső hallással, vagy közös kézjeles gyakorlattal való előkészítése után.
 - Könnyű többszólamú mű részletének megfigyelése, és szólamonkénti elolvasása, majd közös megszólaltatása szolmizálva külön figyelemmel a szólamok közötti együtthangzásra, a tiszta éneklésre. Mindenki minden szólamot tudjon.
- Írás:
 - ISMERT DALLAM vagy népdal egy sorának, részletének, vagy a teljes népdalnak önálló leírása emlékezetből, adott hangnemben, vagy betűkottával.
 - ISMERETLEN ZENEI ANYAG esetében:
 - Hallás utáni megfigyelés, majd közös memorizálás után egyszerű dallam írása e m l é k e z e t ből.
 - Egyszerű dallamsor (frázis) önálló lejegyzése 2 vagy 3-szori hangoztatás után, a jellegzetességek közös munkával történt megfigyelése után.

Tartalom

- Magyar népdalok
- Recitáló dallamok
- Kánonok
- Madrigálok
- Barokk szemelvények
- Kodály:
 - Ötfokú zene III.
 - Válogatott Biciniumok
 - Énekeljünk Tisztán
 - 77 kétszólamú énekgyakorlat

- Hangnemek ismerete 4# és 4b-ig.
- Szolmizációs kezdőhang megválasztása önállóan, az előjegyzés alapján.
- Díszítések (melizma) éneklése kottakép után a főhang hangzójával, (tehát NEM KÜLÖN SZOLMIZÁLVA) kottakép után.
- A tanítás során MINDEN ÓRÁN foglalkozunk olvasással írással közösen vagy egyénileg is. Az olvasás írás sohasem öncélú mindig szoros kapcsolatban áll az óra anyagával!!
- Tehát a meglévő ismeretek GYAKORLÁSÁT, tudatos ALKALMAZÁSÁT jelenti.
- Dallamírásra természetesen csak egy bizonyos stílus alaposabb megismerése után kerülhet sor, amikor a növendék a jártasság szintjét elérte.
- Az olvasás írás legyen olyan szintű feladat, amelyet növendékeink a felfedezés örömeivel oldanak meg.
- Türelmes próbálgatással, és sok hasonló stílusú darab megismerésével segítsük növendékeinket a meglévő ismeretek szabad alkalmazására, az improvizációra, megadott stílári keretek között.
- Az IMPROVIZÁCIÓ lehet ritmikai vagy dallami gyakorlás célját szolgáló készségfejlesztés.
- Vigyázzunk arra, hogy lehetőleg adott formai határok között találjunk ki zenei gondolatot.
- Attól függően, hogy dallami vagy ritmikai improvizációt (esetleg mindkettőt) alkalmazunk, a tanítási óra improvizációt MEGELŐZŐ szakaszában ajánlatos a használandó példatár felelevenítése, melyből a gyerek választhat, illetve új zenei egységet alkothat.
- Kíváncsi, hogy formai tekintetben is készítsük elő az improvizációt, a zenei frázis, kérdés-felelet, nyitás-zárás stb. adott ütemszámával, mely az arányérzéknek (formai ismeretnek) lesz fontos alkotóeleme, ha készséggé válhat.
- Jól gyakorolhatunk dallami fordulatokat különböző ritmusok hozzáadásával, vagy megfordítva: adott ritmust, újonnan kitalált dallammal. (Lehetőleg ritmusnévvel, illetve szolmizálva gondolkodjunk.)
- Kezdetben megelégedhetünk egyetlen ütem kitalálásával (ez a legegyszerűbb), mert egy kialakult folyamatba könnyebb az önálló gondolatot beleilleszteni. Fokozatosan növelhetjük az improvizálandó (kitöltendő) ütemek számát, amíg egy egész frázist képesek rögtönözni növendékeink.
- Csak akkor gondolhatunk teljes forma megoldására, ha példatárunkban ez már bőséggel szerepelt, tehát volt és van rá zenei anyagunk.
- A magyar népdal ebben az évfolyamban már igazi anyanyelv, így nagyszerűen segítheti az improvizáció az új dal tanulását, különösen a visszatérő szerkezet esetében. Egyes megoldások (esetleg „rávezetéssel”, bővítéssel is) születhetnek a 2., 3. népdalsorra. Ilyenkor a „keretsorokat” az osztály közösen énekelheti (a folyamat tehát elindul!) és a tanulók egyénileg alkotják meg a népdal közbűlső dallamsorait. Egy kezdésre többféle ötlet születhet, sőt annál jobb, minél változatosabbak a „kompozíciók”, mennél több új dallamot alkotunk.
- A díszítések, hajlítások, tempóváltozások improvizálása már a gregorián dallam felé is előkészítés lehet.
- A gregorián zene kiválóan alkalmas a stílusnak improvizációval történő elmélyítésére. Adott szövegre (akár latin szövegre is) kitalálhatunk melizmatikus, vagy szillabikus sorokat, mely az új anyag elsajátításában is segíthet. Persze csak a megfelelő repertoár birtoklása után, és bizonyos dallami támpontok (recitáló hang stb.) közös megbeszélése után vállalkozunk erre a feladatra.
- Az improvizáció igen játékonyszerűen élénkíti az óra menetét, élvezetes „zenei játék”. Az egyéni munkának óriási lehetősége ad és a tanár kiválóan felmérheti, hol tart egy adott készség fejlesztésében, esetleg mely pontokon van szükség megerősítésre.
- Igen fontos! A játék és kitalálás hevében ügyeljünk a tiszta INTONÁCIÓRA. Ha valamely kitalálásunk nem pontos (ritmikailag vagy dallamilag), a tanár azonnal javítsa, mutassa be HELYESEN!
- Minden dallamalkotó, kitaláló gyereket hallgassunk meg és a jobbitás szándékával értékeljük!

Értékelés

- Az írás-olvasás értékelése igen fontos, nélküle az óra készségfejlesztő része, a készségfejlesztés folyamata nem fejeződhet be.
- Írás:
 - Értékelése lehet közös, vagy egyéni.
 - Gyakorta végzünk KÖZÖS értékelést, mert ez gyorsabb, és kedvezőbb alkalmat kínál a gyakorlásra, a hibák javítására.

- Praktikus módja az írás értékelésének, ha a leírandó dallamot a tanár előzőleg felírja a táblára, majd elrejtí mindaddig, amíg az írás után a növendékek azzal összehasonlíthatják, s segítségével javíthatják saját munkájukat.
- Célravezető, ha közösen újra felírják a táblára azok a tanulók akik leghamarabb elkészültek, (mialatt a gyengébbek is befejezik).
- Mindkét esetben HANGOZZON fel a dallam ismételtén, tehát közösen OLVASSUK el a tábláról.
- Ha az EGYÉNI értékelést választjuk, (összegyűjtjük a füzeteket) akkor figyelhetünk azokra az egyénre jellemző, esetlegesen ismétlődő hiányosságokra, melyeket a következő tanítási órákon igyekezzünk kijavítani. Jó, ha egy-egy tanulási szakasz után egyénileg javítunk, mert egyszerűen kontrolálhatjuk magunkat hol kell erősíteni, vagy netán foltozni az íráskészségüket (mely természetesen nem csupán lejegyzés, hanem hallás, ill. memóriafejlesztés kérdése is.)
- Olvasás:
 - Az olvasást is értékelhetjük közösen, ill. kisebb csoportonként, majd egyénileg is. Vigyázzunk arra, hogy ha véletlenül hibáznak növendékeink, a hiba sokkal hamarabb rögzül, mint a jó, következésképpen igen nehéz kijavítani. Tehát törekedjünk a lassú, de folyamatos, és hibátlan olvasásra! Ha mégis hibáznának növendékeink, valaki, vagy a tanár mutassa meg HELYESEN, és ne a hibát ismételjük a „nem így” felkiáltással!!!

Zenehallgatás 5.

Cél

- Stílusismeret elmélyítése, „az értő-érző zenehallgatásra nevelés”.
- Tudjon a gyerek behelyezkedni a zenei folyamatba és legyen ÉLMÉNY számára a zenehallgatás.
- Becsülje társai hangszeres tudását, és értékelje azok mindennapi személyes kapcsolatát a zenével.
- A hangszert tanuló növendékek minél gyakrabban muzsikáljanak társaikkal.
- Az ÉLŐ ZENEI BEMUTATÁS (kamaramuzsikálás) művelésére, ill. annak befogadására (zenehallgatás) irányuló törekvéseink egy életre „beleolthatják a növendékbe a nemesebb zene szomját.” (Kodály)

Követelmény

- Tudjon a gyerek a tanár által megadott szempont alapján, hallás után dallami, ritmikai vagy előadásbeli megfigyelést tenni, és arról egy rövid részlet meghallgatása után szóban beszámolni.
- Legyen képes néhány perces részlet hallás utáni megfigyelésére, és annak az általa énekelt zenei anyaggal való összehasonlítására zenei karakterben, az előadás hangszerelését vagy kórusbeli előadását illetően.

Tartalom

- Eredeti népzenei felvételek hallgatása az énekes szemelvényekhez, népdalokhoz kapcsolódóan. (Hungraton felvételtől) .
 - Népdalfeldolgozások Kodály kórusművek. Bartók: Gyermekeknek I., II.
 - Középkori énekek Magyar Gregoriánus hanglemzsorozat I-IV.
 - Középkori többszólamúság Memory of Thomas Becket (Carol énekek)
 - Históriai énekek Choeorum Collectanae (magyar vonatkozású késő reneszánsz táncok)
 - Renaissance Music in Transylvania (zene a reneszánsz kori Erdélyben)
 - Kodály: Psalmus Hungaricus
- A reneszánsz mise tételei
- Imitációs művek és társadalok a reneszánsz kórusirodalmából (egynemű és vegyeskari madrigálok)
- Bevezető a barokk zenébe

Ének-Zene 6

Iskolai: 144 óra

Éneklés 6.

Cél

- A magyar népdalkincs bővítése, a pásztorkodás, betyárdallamok témakörében.
- Az előző években tanultak felelevenítése, és aktív repertoárrá alakítása.
- Népszokások, betlehemezés, Szenivánéji népszokások megismerése és előadása.
- Jeles napok szokásdallamainak felelevenítése a 3. osztályból.
- Középkori, reneszánszdallamok repertoárjának bővítése Palestrina, Dowland művei.
- A bécsi klasszicizmus dalkincsének, formavilágának megismerése néhány jellemző dal, és többszólamú mű (duettek, tercettek, ill. kánonok) alapján.
- Minél több dalt, duettet, tercettet tanuljunk meg a magunk örömeire is szépen stílusosan előadni, így teremthetjük meg az ELEVEN MUZSIKÁLÁST az ÉLMÉNYT, amely nélkül nincsen zene, amely alapját képezi minden zenei ismeretnek!

Követelmény

- Egészséges nyílt hangzás megteremtése, a magyar népdal stílushű éneklése közösen, vagy egyénileg. Törekedjünk az önálló kezdésre a tanári segítség nélküli folyamatos éneklésre. Kívánjuk meg a tiszta éneklésen túl az értelmes frazirozást, kifejező, szép szövegmondást. Valamennyi versszak ismerete illendő!!!
- Betlehemes játék előadása
- Bécsi klasszikus művek stílushű előadása (zongorakíséretes dalok, kánonok, többszólamú művek) szöveges éneklése, értelmes frazirozással, levegővétellel, dinamikával.
- Bécsi klasszikus stílusba tartozó zeneművek témáinak éneklése funkciós harmóniai kísérettel, értelmes tagolással, lehetőleg fejből is.
- A tiszta intonáción túl ügyeljünk a hangszín és a szólamok közötti arány helyes összeillesztésére is.
- Bensőséges, nyugodt odafigyelést teremtsünk, hogy a művek AKUSZTIKAI ÉLMÉNYT jelentsenek.

Tartalom

- Kuruckori és verbunkos dallamok
- Pásztorkodás dallamai, betyárnóták
- Más népek dallamai (pl. angol népballadák megismerése)
- Népszokások, betlehemezés
- Palestrina, Dowland és más reneszánsz szerzők művei.
- XVIII. szd-i társasdalok A rossz nyelvekről
- A szép zenéről
 - W.A. Mozart: Pajtás örvendj
 - L. Mozart: Hallali
 - Dalok zongorakísérettel
 - Mozart: Jöjj drága május, Fonó lányka
 - Beethoven: A mormotásfiú dala, Urián földköri utazása
 - Haydn: Falusi jókedv Egykedvűség
- Természetesen más, a Tankönyvben nem szereplő klasszikus dal(ok) is tanítható(k) a fentiekén kívül (vagy helyett) a tanár megítélése szerint. Fontos, hogy olyan anyagot válasszunk, mely a megjelölt zenei ismereteket tartalmazza és arra példaként is használható.
- Kánonok a bécsi klasszikus szerzőktől
- Duettek
- Tercettek
- Tercettek zongorakísérettel
- Részletek Mozart: 6 Nocturn c. sorozatából
- Tetszés szerinti válogatás a Varázsfuvola c. operából

Értékelés

- Ebben az évben új feladat a klasszikus dalok zongorakísérettel való éneklése. Alapfeltétel ennek a megoldásához a tanár fölényes hangszertudása (zongorázása), illetve műismerete. A darab a zongorakísérettel kezdődik és nem az énekszólammal. Tehát a növendék a kíséretből az előjátékból „kapja meg” a kezdőhangot és a már megindult folyamatba kell bekapcsolódnia. Ez az ÉRTÉKELEŚnek külön szempontja legyen.
- Éneklés közben az egymásra figyelés elengedhetetlen.
- Gondosan ügyeljünk a kíséret és énekszólam közötti arányra is. Ha közösen sikerrel és szépen megoldottuk a feladatot csak akkor kerülhet sor kisebb csoportok, ill. egyéni produkciók értékelésére.
- Fokozatosan tűzzünk ki magunk elé apróbb célokat és beszéljük meg teljesítettük-e azt. Indokoljuk miért igen, és miért nem.
- Előadásunkban indokoljuk a frazírozást formai, harmóniai ismeretienkkel.

Zenehallgatás 6.

Cél

- A bécsi klasszikus muzsika, mint a gyermek számára legtermészetesebb zenei stílus megismerése.
- Az értelmes zenehallgatás képességének fejlesztése, a zenei folyamatba való belehelyezkedés kiépítése türelmes és fokozatos szoktatással.
- Haydn, Mozart és Beethoven művein keresztül a klasszikus stílusjegyek, és klasszikus formák megismerése.
- A klasszikus funkciórend elmélyítése hallás alapján is.
- Ismerjen meg a növendék Bartók és Kodály népdalfeldolgozásaiból néhányat.
- Törekedjünk arra, hogy minél gyakrabban nyíljon alkalom ÉLŐ ZENEHALLGATÁSRA. ZONGORÁZZON A TANÁR, hangszert tanuló növendék, vagy meghívott vendég. Így a leghatékonyabban nevelhetjük tanítványainkat a zenehallgatásra, a művészet megbecsülésére és szeretetére.

Követelmény

- Tudjon a tanuló adott zeneművet stíluskörbe helyezni (természetesen a tárgyalt stílusokon belül!)
- A meghallgatott klasszikus műveket ismerje fel jellegzetes témájuk, ill. témakezelésük, zenei szövetük, hangszerelésük, formájuk alapján.
- Legyen képes a zenei esemény megvilágítására a tanár rávezető kérdései alapján.
- Nevezzen meg a tanuló Haydn, Mozart és Beethoven műveiből néhányat és legyen képes ezeket fejből felidézni (dúdolva vagy szolmizálva).
- Tegyük lehetővé, hogy mindenki LÁSSA A VARÁZSFUVOLÁT, vagy az operában, vagy videón. Ha van videó lehetőségünk éljünk vele bátran egyéb műfajok tekintetében is!!!

Tartalom

- Haydn:
 - Óraszinfónia No. 100. (D dúr)
- Mozart:
 - Kis éji zene KV. 525.
 - d-moll zongoraverseny KV. 466.
 - Varázsfuvola (bizonyos részletek kiemelt megismerése)
- Beethoven:
 - VII. A dúr szinfónia I. II. Tétel
- Magyar népdalok eredeti felvételen (Magyar Népzene III. Magyar Népzene II. / Hungaroton)
- Erdélyi betlehemezés
- Kodály:
 - Mátrai Képek
- Bartók:

- Jóságigéző
- Mikrokozmosz I-II.
- Hegedűduók
- 15 magyar parasztdal
- Módszer:
 - A zenehallgatás rövid, néhány perces részlet (a legkisebb formai egység) megfigyelésével kezdődik, mely részletet többször is újrahallgatjuk, adott megfigyelési szempont szerint. A meghallgatás után a szempont alapján tanítványaink néhány szóban beszámolnak a hallottakról, esetleg újrahallgatáskor lehet a részletet memorizálni is. Erről természetesen számot adhatnak közösen is, egyénileg is dúdolván is, de legjobb ha szolmizálunk. Attól függően, hogy mi a további célunk adhatunk újabb megfigyelési szempontot a meghallgatás előtt (harmoniai, formai). Fokozatosan építkezzünk, és haladjunk a mű mind teljesebb megismerésében (teljes formai egység, egész tétel, majd egész mű).
- Csak KIFOGÁSTALAN technikai felszerelés adhat zenei élményt. Megérdemlik a mesterek, hogy műveik méltó módon hangozzanak fel.

Értékelés

- A zenehallgatás értékelése a zenei anyagról kialakult vélemény, a szempontokra adott válasz értékelését jelenti. Ezt osztályzatban semmiképpen nem mérhetjük!
- Aktivitásukat, értékes hozzászólásaikat, megjegyzéseiket dicsérjük meg, és legyen rá figyelmünk, hogy a lehető legnagyobb körben kapcsoljuk be tanítványainkat az aktív „munkába”, véleményalkotásba.
- A tanár VEZESSE és NE URALJA a zenehallgatási momentumokat.
- NE BESZÉLJÜK RÁ a zenére!. A műveknek hatniuk kell, s ehhez szükség van néhány másodpercre az elhangzás után!!!

Zenei ismeretek - Hallásfejlesztés 6.

Cél

- A klasszikus zene építkezésmódjának, eszköztárának megismerése, a klasszikus zene nyelvének elsajátítása. Ez tesz alkalmassá az értő zenehallgatásra, és az aktív muzsikálásra.
- Hallásfejlesztés:
 - A bécsi klasszikus stílus művelésével és tanulmányozásával a TÖBBSZÓLAMÚ HALLÁS készségének kialakítása.
 - A funkciók megérzése, ezzel az értő zenehallgatás segítése.
 - A zenei szövet ismeretében a zenei előadás, a formálás készségének alakítása.
 - A zenei emlékezet (memória) fejlesztése.

Követelmény

- A tartalomban szereplő zenei ismeretek tanári irányítással történő felismerése, majd a begyakorlás után annak készség szintű alkalmazása az elemzésben, a zenehallgatásban, és a zenei előadásban.
- Hallásfejlesztés:
 - Klasszikus dalok, vagy művek részletének (periódus) éneklése zongorakísérettel, és a basszus szolmizált éneklésével. A fenti feladat még világosabb, ha a dallamot és a basszust énekeljük, ill. füleljük össze. (A basszus természetesen 8-al magasabban szól.)
- Periódus, vagy periódus terjedelmű zenei részlet meghallgatása, és a funkciós basszus, a harmoniai támasz megfigyelése, kihallása, majd éneklése szolmizálva, önállóan, majd a dallammal együtt.
- Ezek a feladatok igen fontos előkészítő lépések a 7. osztályban (következő évfolyam) szereplő barokk harmoniák, Bach korálok tanulmányozásához, meghallásához.
- ALAPVETÉS:
 - Minden zenei hallásfejlesztés konkrét ZENEI ANYAGBÓL INDUL, és a boncolgatások után ismét ZENÉBE torkollik.

Tartalom

- Az alapvető zenei ismeretek (zeneelméleti és formai ismeretek a bécsi klasszikus zenében.)
 - Kürtmenet
 - Hármashangzat felbontás
 - Hármashangzatok és fordításai (6 és 6/4 akkord)
 - Azonos alapú dúr és moll összefüggése
 - Az ütempár
 - A periódus
 - A funkciók
 - Tonika, Domináns és Subdomináns dúrban és mollban
 - A funkciók helye a periódusban
 - Hangközfordítások
 - Orgonapont
 - Négyeshangzat
 - Períódus bővülése
 - Két szólam mozgásvizonya
 - szűk5 és bő4
 - nápolyi akkord
 - autentikus zárlati forma
 - VI. fokú hármashangzat (álzárlat)
 - Moduláció
 - Domináns moduláció
 - maggiore-minore váltás
 - Kvintkör, enharmóniai, hangnemi rokonságok
 - Hangnemek ismerete 5# 5b-ig
- Zenei szakkifejezések
 - felütés
 - késleltetés
 - idegen hang
 - vezető hang
 - váltóhang, beugró váltóhang
 - közös hang
 - fokjelzés
- Formai ismeretek
 - 2 és 3 tagú forma
 - triós forma
 - rondó forma
 - szonáta forma
 - zongoraverseny
 - opera
- A szimfonikus zenekar hangszerei, hangszerelés.
- Hallásfejlesztés:
 - Hangközök, ill. hármashangzatok éneklése felbontásban majd hangzat formájában szolmizálva, majd abszolút névvel is.
 - Hallgassuk meg az énekelt hangzatot zongorán is.
 - Szeptim akkord esetén figyeljük meg a 7 hang oldását.
 - A továbbiakban 7 akkordot oldással gyakoroljunk!
 - A dalok, áriák zongorakíséretének partitúrájából keressük meg a harmóniai támaszhangokat, és énekeljük a basszust a tanár zongorakíséretéhez.
 - Nagyon fontos, hogy elemzés után a teljes dal, vagy zenei részlet megszólaljon újra, tehát ZENÉBE illesszük ismereteinket!!!

- A hallásfejlesztés nem öncélú. Mindig szerves kapcsolatban áll az óra anyagával. Mértéke függ az óra céljától, típusától, az osztály készség szintjétől, és az anyag természetétől, de MINDEN órán jelen van ilyen vagy olyan formában, kisebb vagy nagyobb mértékben.

Értékelés

- A zenei ismereteknek akkor van értelme, ha gazdag zenei ÉLMÉNY, muzsika áll mögöttük, ill. minden zenei ismeret konkrét anyagból fakad.
- Az értékelés tehát a meglévő ismeret alkalmazását jelenti egy hasonló szerkezetű műben vagy bizonyos elméleti ismeret pl. akkord kihallását, többszöri visszatérő vizsgálatát (gyakorlását) mindaddig amíg tanári segítség nélkül (rávezetés, előkészítés) a növendék biztosan alkalmazni tudja ismereteit, hallása, felismerése megbízható.
- Óvakodjunk a zenei szakkifejezések motorikus használatától, illetve azok öncélú fitogtatásától. Ez nem képezheti az értékelés alapját!

Írás-olvasás improvizáció - Készségfejlesztés 6.

Cél

- A belső hallás készségének fejlesztése és kialakítása a bécsi klasszikus stílusban.
- Hangnemek iránti érzékenység kialakítása. (Témák és hangnemek összetartozásának erősítése.)
- Memória fejlesztése.
- Önálló zenei megismerés (kottaolvasás) elsajátítása.
- Ismerkedés a partitúraolvasással a tanár segítő irányításával a bécsi klasszikus stílusban.
- A klasszikus arányérzék megélése és aktív művelése az improvizáció segítségével.
- Az OLVASÁS ÉS ÍRÁS EGYMÁST SEGÍTŐ, PÁRHUZAMOSAN FEJLŐDŐ ÉS FEJLESZTENDŐ KÉSZSÉGEK: Nem öncélú készségek, mindig szervesen kapcsolódnak az óra anyagához.

Követelmény

- Olvasás:
 - A bécsi klasszikusok műveiből vett egyszólamú periódus, vagy periódusnyi terjedelmű téma olvasása rövid áttekintés után első látásra, szolmizálva. (Szolmizációs kezdőhang megállapítása az előjegyzés alapján.)
 - Szolmizációs váltás (moduláció) önálló meghatározása a látott kottakép alapján. Hangnemek és rokonsági kapcsolatuk megnevezése.
 - Egyszerű rövid frázis (tanult ritmusok, ill. diatonikus dallam) éneklése belső hallással való áttekintés után, azonnal szöveggel.
- Írás:
 - Periódus közös memorizálása, majd lejegyzése kottába, megadott hangnemben.
 - Ismert dallam leírása emlékezetből, adott hangnemben, vagy visszaéneklése szolmizálva, és abszolút nevekkal is. Egyszerű periódus (tanult ritmusképletek, diatonikus dallam) lejegyzése adott hangnemben, két vagy háromszori meghallgatás után, önállóan.
 - Egyszerű kétszólamú, funkciós basszusú periódus meghallása és lejegyzése tanári irányítással, közösen.
- Improvizáció:
 - Formatani ismeretei és gazdag példatára alapján tudjon a növendék egy elkezdett periódust bezárni, tehát UTÓTAGOT improvizálni: az előtag variálásával vagy új zenei anyaggal dúdolván, vagy szolmizálva.
 - Tudjon teljes ELŐTAGOT improvizálni az utótag ismeretében.
 - Tudjon TELJES Periódust improvizálni lálázva, vagy szolmizálva.

Tartalom

- Bécsi klasszikus stílusból válogatott zeneművek, vagy részletek olvasása, írása, illetve improvizatív befejezése.
- Kodály: 15 kétszólamú énekgyakorlat-ból válogatás tetszés szerint.

Értékelés

- Az írás-olvasás értékelése igen fontos, nélküle az óra készségfejlesztő része, a készségfejlesztés folyamata nem fejeződhet be.
- Az írás értékelése lehet közös, vagy egyéni.
 - Gyakorta végzünk KÖZÖS értékelést, mert ez gyorsabb, és kedvezőbb alkalmat kínál a gyakorlásra, a hibák javítására.
 - Praktikus módja az írás értékelésének, ha a leírandó dallamot a tanár előzőleg felírja a táblára, majd elrejtí mindaddig, amíg az írás után a növendékek azzal összehasonlíthatják, s segítségével javíthatják saját munkájukat.
 - Célravezető, ha közösen újra felírják a táblára azok a tanulók akik leghamarabb elkészültek, (mialatt a gyengébbek is befejezik).
 - Mindkét esetben HANGOZZON fel a dallam ismételten, tehát közösen OLVASSUK el a tábláról.
 - Ha az EGYÉNI értékelést választjuk, (összegyűjtjük a füzeteket) akkor figyelhetünk azokra az egyénre jellemző, esetlegesen ismétlődő hiányosságokra, melyeket a következő tanítási órákon igyekszünk kijavítani. Jó, ha egy-egy tanulási szakasz után egyénileg javítunk, mert nagyszerűen kontrolálhatjuk magunkat hol kell erősíteni, vagy netán foltozni az íráskészségüket (mely természetesen nem csupán lejegyzés, hanem hallás, ill. memória fejlesztés kérdése is.)
- Olvasás:
 - Az olvasást is értékelhetjük közösen, ill. kisebb csoportonként, majd egyénileg is. Vigyázzunk arra, hogy ha véletlenül hibáznak növendékeink, a hiba sokkal hamarabb rögzül, mint a jó, következésképpen igen nehéz kijavítani. Tehát törekedjünk a lassú, de folyamatos, és hibátlan olvasásra! Ha mégis hibáznának növendékeink, valaki, vagy a tanár mutassa meg HELYESEN, és ne a hibát ismételjük a „nem így” felkiáltással!!!

Ének-Zene 7

Óraszám

Iskolai: 144 óra

Éneklés 7.

Cél

- A BAROKK dallamosság (áriák, dalok, duettek) megismerése, és éneklése zongorakísérettel. Purcell, Bach, Händel, Vivaldi műveiből.
- BACH korálok éneklése kottából vagy fejből, négy szólamban. (Minden szólamot a megfelelő hangszerrel megerősíthetjük, ha szükséges!)
- A fiúkat a mutálás alatt segítsük! Támogassuk meg a fokozatosan fejlődő basszusszólamot akár hangszerrel is, hogy a korálok éneklése, a barokk harmóniák élvezete és meghallása a felfedezés élménye lehessen.
- A barokk kontrapunktika megismerése, és megéreztetése.
- A ROMANTIKUS dalciklus megismerése. A „Lied”.
- A magyar NÉPBALLADÁK és TÁNCNÓTÁK mélyebb megismerése.
- A sokversszakos, teljes történetet elmondó parlando rubato stílus tömörségének megéreztetése.

Követelmény

- Barokk ariák, duettek, illetve azok részleteinek éneklése szolmizálva, majd szöveggel, kottából közösen, és kamaracsoportokban, tanári irányítással, zongorakísérettel, illetve egyéb hangszer kíséretével is, ha szükséges, és van rá mód.

- Bach korálok éneklése kottából szolmizálva, szöveggel, majd emlékezetből.
- Barokk hangszeres művek részleteinek, témáinak éneklése szolmizálva, a tétel, vagy mű szerkezetét, témaviszonyait, modulációs rendjét megvilágító célzattal.
- Néhány Schubert dal ismerete, és a kísérettel egységet alkotó érzékeny, árnyalt éneklése, zongorakísérettel, szöveggel.
- Egyenes, ünnepélyes hangú jellegzetes balladai előadásmód megéreztetése. Valamennyi versszak éneklése szükséges, nemcsak a történet teljessége, hanem a forma kibontása miatt is.
- Kodály: 15 kétszólamú énekgyakorlatok-ból
- Bertalotti: Solfeggio-ból néhány darab éneklése két szólamban szolmizálva, a témaválasz módjának és a modulációnak megnevezésével.

Tartalom

- Anyag:
 - Magyar népballadák és táncnóták
 - Purcell:
 - Pásztorjáték (részlet az Arthur király c. operából)
 - Dido és Aeneas c. opera keresztmetszete, a tankönyvben található áriák, duettek és kórusrészletek alapján
 - Bach:
 - Parasztkantáta
 - Nr.4., Nr.8., Nr.16., Nr.18. számú áriák és zárókórus
 - Vadászkanntáta Nr.9. és ária
 - 78-as kantáta (Jesu der du meine Seele)duett
 - Korálok
 - János passió - részletek (Zh.-al egybekötve)
 - Wohltemperiertes Klavier c. sorozatból praeludiumok és
 - fugák tetszés szerint válogatva a Zh.-al egybekötve.
 - Brandenburgi Versenyekből a Zh. Során feldolgozott II.,
 - III., V. Br. Verseny témái, a könyv segítségével.
 - a-moll hegedűverseny
 - Händel:
 - Csordul a könnyem
 - Judas Maccabeus
 - Vizizene (ismétlés az 5. osztály anyagából)
 - Vivaldi:
 - Duett a Magnificat-ból
 - Négy évszak témái (Zh.-al egybekötve)
 - d-moll concerto, témák, (zenekari rész fő szólamai, basszus szekvenciák, és kromatikus menetek, stb. a Zh.-al egybekötve).
 - Schubert:
 - Schöne Müllerin
 - Winterreise
 - Schumann:
 - Dichterliebe c. dalciklusok.
 - Dalok éneklése a tankönyvben szereplő válogatás alapján, avagy tetszés szerint.
- Módszer:
 - Az énekes anyag tanulásakor más a célunk - következésképpen a megközelítés és felhasználás módja is - a szöveges zenék, és más a zenehallgatáshoz, ill. elméleti ismerethez kapcsolódó témák, szekvenciák, stb. éneklésekor.
 - Mindenkor feltétel a tiszta intonáció, pontos ritmus, frazirozás, kottahűség.
 - A szöveges zenék (áriák, duettek, kórusrészletek, vagy korálok) tanulásakor törekedjünk a részek, (ha szükséges szólamonkénti sikeres megoldása után) rögvest két vagy többszólamban történő eléneklésére, a belső hallás fejlesztésére, az árnyalt érzékeny frazirozásra.
 - Lapról éneklési készségünket, melyet az olvasás területén elértünk, nagyszerűen kamatoztathatjuk, és ennek felhasználásával művészi alkotásokat szólaltathatunk meg. Ügyeljünk a frazirozásra, az átélt szép előadásra. Ebben az évfolyamban a barokk zene képezi az énekes anyag gerincét. Külön figyelmet

érdemel a korálok éneklése, és szerepük a hallásfejlesztésben. (ld. ott, vagyis a zenei ismeret, hallásfejlesztés c. fejezetben.)

- Növendékeink most találkoznak először vegyeskari lejegyzéssel. Tájékozódjunk a kottában közösen, melyik szólam hol található?!
- A tanár zongorakíséretével (illetve egyéb hangszeres kíséretével) MUZSIKÁLJUNK! a magunk örömeire.
- Legyen az élmény, hogy a magunk kis osztálytermében otthont adhatunk Bach, Purcell, vagy Schubert műveinek.
- A témák, illetve a zenehallgatáshoz alapul szolgáló anyag éneklésekor követhetjük a kottából való OLVASÁS módszerét, (megfelelő előkészítés, és áttekintés után, tanári irányítással, ill. rávezetéssel,) vagy a zenehallgatásból kiindulva, (megfelelő tanári előkészítéssel) a hallott anyag hallásgyakorlat formájában történő feldolgozását. / hallás utáni memorizálás, majd utószolmizálás).
- Mindkettő igen hasznos, és a zenével való közelebbi kapcsolatot, az aktív muzsikálást, és a hangverseny-látogatást jótékonyan segíti.
- Olvasógyakorlatok: Könnyen áttekinthető szerkezetük, egyszerű. ritmusuk, (Bertalotti) izgalmas dallamkezelésük (Kodály: Vivaldi témára épülő gyakorlata), jól követhető modulációjuk miatt, mely a relatív szolmizáció segítségével (szolmizációs "váltás") világosan érzékelhető, sikerrel használhatóak a barokk stílusjegyek elemzésében, a barokk kontrapunktika előkészítésében.
- Éneklésünket szolmizálva is élménnyé teszi a témák kiemelése, a témakarakterek árnyalt megkülönböztetése, az élvezetes és muzikális előadás.

Zenehallgatás 7.

Cél

- Minthogy a zenehallgatás két nagy stílust - teljes barokk zenei világ, és romantikus dalciklus - ölel fel, ezért a célok és követelmények megfogalmazása is ennek megfelelően két szálon fut. A zenehallgatás harmadik területe a magyar népballadák világa.
- Purcell: Didó és Aeneas c. operájának megismerése, az éneklés és zenehallgatás szoros kölcsönhatásában.
 - Ismerje meg a növendék az énekes és hangszeres zene legjellemzőbb és legismertebb alkotásait a barokk korszakban.
 - A barokk zenei műfajok, stílusjegyek, és harmóniai jellegzetességek felfedezése Purcell, Vivaldi, Bach és Händel alkotásaiban.
 - A barokk kontrapunktika ritmikai és dallami jegyeinek vizsgálata.
 - A János passió megismerése.
 - Ismerkedés a partitúrával. A partitúraolvasás próbálgatása, illetve ennek érdekében a "könnyített partitúra" követése közösen, a tanársegítségével.
 - Törekedjünk az értő-érző zenehallgatásra.
- A dalciklus mint műfaj megismerése. A zongorakíséret és az énekes szólam összefonódásának megfigyelése.
 - A kora-romantikus dalkíséret szerepének összevetése a klasszika dalkíséreteivel.
- A magyar népballadák megismerése.

Követelmény

- Törekedjünk arra, hogy a zenehallgatásban ne a „passzív szórakozást”, hanem a zenei folyamat követését, a zenei ötletek gazdagságát, az építkezés nagyszerűségét FEDEZZÉK FEL növendékeink.
 - A partitúrával való ismerkedés hatékony segítség (látják is amit hallanak) ehhez a munkához.
 - Ismerje fel a növendék a barokk korszakból meghallgatott műveket:
 - világi és egyházi kantátákat
 - oratóriumokat
 - koncertokat, és egyéb hangszeres műveket

- a János passiót, és annak műfaji jellegzetességeit.
- Vivaldi: 4 évszak
- Purcell: Dido és Aeneas c. operáját.
- Schubert és Schumann dalciklusainak ismerete.
 - A romantikus jegyek felismerése, az árnyalt zenei kifejezések felfedezése a korai romantika dalköltészetében. Illő a költők ismerete is!!!
- Éreztessük meg a népballadák sajátos zenei, nyelvi tömörségét, egyszerűségét, az eredeti előadás hitelességét!

Tartalom

- Anyag:
 - Purcell:
 - Dido és Aeneas
 - Vivaldi:
 - 4 évszak
 - d-moll concerto grosso op.3 No. 11.
 - Bach:
 - Parasztkantáta részletek
 - Vadászkanntáta részletek
 - 78. kantáta
 - Brandenburgi versenyekből II. III. V.
 - Wohltemperiertes Klavier-ből 1-2 praeludium és fuga
 - szabadon válogatva.
 - János passió
 - Händel:
 - Részletek egy oratóriumból
 - Judas Maccabeus
 - Messiás vagy Saul
 - Vizizene
 - Schubert:
 - Schöne Müllerin
 - Winterreise
 - Schumann:
 - Dichterliebe részletek.
- Módszer:
 - A barokk stílust feldolgozó zenehallgatás esetében is (hasonlóan a bécsi klasszikához) az ÉNEKLÉS és ZENEHALLGATÁS szorosan összakapcsolódik. Örömteli befejezést, nagyszerű távlatokat ad a kottából történő daltanuláshoz, és a mű megismeréséhez is közelebb visz, ha végezetül, a jó munka jutalmául "ajándék" formájában megszólal az ária vagy duett hivatásos művészek, vagy együttes előadásában.
 - Helyezzünk súlyt arra is, hogy növendékeink tájékozódjanak az előadóművészetben. Ismerjék a legkiválóbb hazai ill. nemzetközi hírnévű művészeket, együtteseket. Ezzel is neveljük és készítjük őket a hangverseny-látogatásra, lemez vagy CD vásárlásra, az önálló zenehallgatásra.
 - Egy művön belül is tágíthatjuk a kört a műfaj sajátosságainak megismeréséig, ha az énekelt (tanult) részleten kívül ugyanezen mű más részleteit is meghallgatjuk, például kantáták esetében a recitativót is. Felhasználhatjuk tanulóink korábbi ismereteit is (zsoltározó recitálás 5. osztály) és új tartalommal tölthetjük meg, a kantáta, mint műfaj megismerésével.
 - A POLIFONIA vizsgálatára is bőséges anyagot kínál a tankönyv. A tanár joga, mit tart a legmegfelelőbbnek az osztály képességeihez, érdeklődési köréhez mérten.
 - A BRANDENBURGI VERSENYEK tanulmányozása nemcsak a barokk CONCERTO műfajának megismerését hozza, de nagyszerűen rámutathatunk Bach hangszerkezelésének és zenészerzői technikájának fantasztikus bőségére.
 - Segít ebben a tankönyv partitúra-részlete, melyből a teljes zenei szövet alakulását nyomon követhetjük
 - Alapvető! A tanár fölényes műismeretéből fakadó BIZTOS IRÁNYÍTÁS!

- A témák előzetes megismerése kottából, majd különböző, a műben előforduló hangnemekbe helyezése megkönnyíti a partitúrában való tájékozódást, és a zenei folyamat követését.
- Tanulóink zenei memóriáját ill. halláskészségét fejleszthetjük tovább a barokk polifonia vizsgálatánál.
- A fugában a témák válaszána módja, rögzítése, (memorizálása) ill. összehasonlítása szolmizálva, tanári irányítással történik. A részletek behelyezése az egészbe pedig a partitúra segítségével, a zene hallgatásával és a kotta egyidejű követésével.
- Tankönyvünkben néhány fuga vázlatos szerkezeti áttekintése található, mely jól használható az elemzés és zenehallgatás során.
- Természetesen a teljes fugát csakis akkor érdemes végighallgatni, ha előzőleg vizsgáldtunk nemcsak a lehetséges válaszok, de a hangnemi felépítés tekintetében is.
- Szenteljünk néhány teljes órát a János passió (vagy Máté passió) megismerésének. Zenei és emberi gazdagodásunkat szolgálja.
- A zenehallgatás a romantikus stílusban a dal műfajával kezdődik. Mutassunk rá a romantikus életérzés megjelenésére, a zeneszerzői stílus jellegzetességeire, (harmóniai, formai, dallami, ritmikai megfigyelések alapján) a szöveg sajátos szépségére, a dalciklus, mint új zenei kifejezőmód műfaji jellemzőire.
- Az énekszólam és a kíséret csodálatos összefonódása a kamaramuzsikálás legmagasabb fokát igényli énekestől, zongoristától egyaránt.

Értékelés

- A zenehallgatás értékelését igen nehéz megfogalmazni. Tanulóink aktivitását, véleményét vegyük mindig köszönettel. Válaszaik értékelésében legyünk óvatosak, kerüljük a sztereotip válaszokat. Ha az osztály nagy része nem talál rá egyszeri meghallgatás után az általunk adott szempont kifejtésére, hallgassuk meg a részletet újra, esetleg árnyalati különbséggel másképpen is fogalmazhatjuk a megfigyelési szempontot. Ha egymás véleményéből fokról fokra bontjuk ki a zene jellegzetességeit, és a részlet, vagy mű építkezésének nagyszerűségét, a MESTERMŰ jegyeit megvilágítva, akkor tettünk egy lépést a tartalom és forma, egysége, a zenei igényesség megalapozása felé.
- Az ÉLŐ ZENEI BEMUTATÁS mindig igen vonzó és hatásos, formája a zenehallgatásnak. Ilyenkor ne mulasszuk el értékelni azt a tanulót, akinek munkája és "szereplése" lehetővé tette a "házimuzsikát". Legyen ez követendő példa, bátorítás, buzdítás mindenkinek a hasonló alkalmak megteremtésére, a hangverseny-látogatásra!

Zenei ismeretek - Hallásfejlesztés 7.

Cél

- A barokk korszak alkotásainak, műfaji gazdagságának zenei szerkezetének, hangszerelésének megismerése.
- A barokk harmóniák elsajátítása.
- A barokk polifonia sokszínűségének, mozgalmasságának felfedezése, az eddig megszerzett ritmikai, dallami, harmóniai készségek alkalmazásával.
- Schubert jellegzetes ritmikai, dallami fordulatának, és sajátos harmóniakezelésének megéreztetése.

Követelmény

- A tartalomban felsorolt zenei ismeretek megfigyelése és felismerése az elemzésben, (a kottakép és a hangzás alapján) a zenehallgatásban (a hallott anyag alapján) a partitúra kezelésében, és a zenei előadásban.
- A zenei stílusok (barokk és korai romantika) vizsgálatát közösen vagy egyénileg, a tanár irányításával, éneklésre, ill. elemző zenehallgatásra alapozva végezzük.

Tartalom

- Anyag:
 - barokk opera, kantáta, oratórium
 - barokk szvit, concerto, concerto grosso, versenymű.

- passió (recitativo, aria, turba, korál)
 - korálfeldolgozás
 - passacaglia
 - praeludium és fuga
 - tonális és reális válasz
 - plagális zárleti forma
 - hangnemi rokonságok
 - moduláció (párhuzamos hangnembe, subdomináns, vagy domináns irányba)
 - a moduláció harmóniai eszközeinek megfigyelése
 - (közös akkord, váltódomináns)
 - hármashangzatok megfordítása (6 és 6/4 akkord)
 - négyeshangzatok, 6/5 akkord
 - szeptimakkord és oldása
 - szűkített szeptim, és szűkített szeptim akkord
 - késleltetés, előlegezés
 - pikkardiai terc
 - A barokk kontrapunktika ritmikai és harmóniai sajátosságai:
 - számozott basszus, mint a continuo kíséret alapja.
 - dur és moll terc váltakozása
 - tercokon moduláció
 - a romantikus dal
 - dalciklus
- Módszer:
 - A zenei hallásfejlesztés ebben az évfolyamban is, mint a 6. osztályban, kiemelten a TÖBBSZÓLAMU HALLÁSFEJLESZTÉST jelenti.
 - A korálok éneklése szolmizálva, és fűelve a többi szólamra, önmagában is hallásfejlesztés.
 - A többszólamu hallásfejlesztés legmagasabb fokát jelenti, ha növendékeink az egyik szólamot éneklük, miközben kihallgatják a másikat. Ezt a feladatot csak akkor alkalmazzuk, ha már otthonosan mozgunk a korálok világában.
 - A szopránt memorizáljuk majd énekeljük fejből szolmizálva, miközben a tanár zongorán hangoztatja a basszus szólamot. Adjunk megfigyelési szempontot, mely segít a szólam mozgásának megfigyelésében. A basszus dúdolva, vagy szolmizálva történt eléneklése után (mely természetesen többszöri megfigyelés és éneklés eredménye) jegyezzük le a basszus szólamot a szoprán alá. (Közösen, esetleg egyénileg is.)
 - A basszus kihallása után vállalkozhatunk egy másik szólam pár kapcsolására illetve újabb szólam kihallására is, majd a harmóniai tudásunkra támaszkodva, a 4. szólammal való kiegészítésre.
 - Természetesen tanári irányítás, táblán történő lejegyzés, fokozatosság, és a hallásfejlesztés állandó és kis lépésekben továbbfejlesztett művelése szükséges ahhoz, hogy hallásfejlesztő gyakorlataink ne nehézséget hanem a FELFEDEZÉS és .ALKOTÁS örömét, a zenével való intenzív kapcsolatot eredményezzék.
 - Hallásfejlesztésünk másik területe a barokk polifónia, megéreztetése. Ennek kiváló segítője, előkészítője a Bertalotti: Solfeggio, és Kodály: 15 kétszólamu énekgyakorlata.

Értékelés

- Minthogy a zenei ismeretek fejezetben hosszan kifejtésre került a hallásfejlesztés, mint a zenei készségek fejlesztésének igen fontos területe, valamint részletesen megfogalmazást nyert az énekes anyag tanításának módja, és a zenehallgatásban is következetesen feltüntettem a zenehallgatás és zenei ismeret szoros kapcsolatát, így az értékelés szempontjai mindezekből logikusan következnek.
- A zenei ismeretek szoros kapcsolatban vannak a hallás és a memória fejlesztésével. Tehát amennyiben a tanulás (olvasás) ill. zenehallgatás során felismerjük a tanult zenei jelenségeket önállóan, vagy a tanár irányításával, úgy zenei szempontok alapján értékelhetjük a zenében való tájékozódásunk mértékét.
- Ez az értékelhető tevékenység, mely a korábban megszerzett ismeretek felismerését és alkalmazását jelenti.

Zenei írás-olvasás - Improvizáció 7.

Cél

- A barokk korszak és a romantikus dalirodalom remekműveinek megismerése, a kottaolvasás segítségével.

Követelmény

- A zenei írás-olvasás ezen a szinten a megismerés elengedhetetlen feltétele. Tehát követelmény: a zenei írás-olvasás készség szintű hasznosítása, alkalmazása.
- A zenei támpontok önálló megkeresése, (előjegyzés, hangnem, szolmizáció, módosított hangok, ritmikai nehézségek) és egyre kevesebb tanári segítséggel történő megoldása. A tanár szerepe az irányításban, az ismeretek újszerű alkalmazásában van. Ismerkedjünk a partitúrával. A partitúraolvasás ÚJ ebben a tanévben. Csak kitartó, szorgalmas és fokozatos ismerkedés hozhat eredményt.

Tartalom

- Azonos az éneklés c. fejezet tartalmával, hiszen az éneklés ezen a szinten teljes mértékben a kottából megismert anyagot jelenti.
- Kodály:
 - 15 kétszólamú énekgyakorlatból
 - 66 kétszólamú énekgyakorlatból
- A fenti énekgyakorlatok remek előtanulmányt jelentenek a barokk polifonia megismeréséhez. Témakezelésük, modulációs rendjük a barokk polifonia sajátosságait mutatja. Hasznos zenei anyag az olvasás fejlesztésére, gyakorlására.
- Az olvasás és írás anyaga ebben az osztályban is szervesen kapcsolódik az óra anyagához, NEM ÖNCÉLÚ!

Értékelés

- A közös, illetve az egyéni munka értékelése állandóan jelen van a tanulási folyamatban. Véleményünket zenei mutatók alapján határozzuk meg, mindig JOBBÍTÓ szándékkal. Fontos, hogy az értékelés vonatkozzon a formálásra, a szólamok egymáshoz való viszonyára, tehát a lineáris gondolkodás mellett tudatosan értékeljük a harmóniák illeszkedését, illetve a polifon szólambelépések karakterét, szerepét stb.
- Fordítsunk külön figyelmet a téma és kíséret viszonyára a polifóniában, ezzel is ösztönözzük tanítványainkat az ÉRTELMES előadásra.

Ének-Zene 8

Óraszám

Iskolai: 144 óra

Éneklés 8.

Cél

- Elsőrendű cél Kodály és Bartók egyeneműkari műveinek élményszerű előadása. (Természetesen tetszés szerint, és az osztály képességeihez igazodva válogathatunk. A tankönyvben nem közölt mű is választható.)
- A Székelyfonó népdalainak éneklése, a feldolgozás módjának (harmóniák) megismerése.
- A magyar romantika mestereinek, Liszt Ferenc kórusműveinek, illetve Erkel Ferenc operarészleteinek megismerése, éneklése, a magyar romantika jegyeinek megtapasztalása.
- A szimfonikus műfajok szerkezeti megvilágítása a témák és harmóniakapcsolatok éneklésével.
- Oratorikus művek, zenekari művek, színpadi művek részleteinek, témáinak éneklése, hangszerelésük ismerete.
- Az éneklés egyben ESZKÖZZÉ is válik ezen a szinten: az adott zeneszerzői stílus harmónia és formavilágának elsajátításához (tehát a 8. osztályban elsősorban Erkel, Liszt, Kodály és Bartók stílusának megismeréséhez).

Követelmény

- Törekedjünk a stílusnak megfelelő éneklésre.
- Különösen figyeljünk a Bartók kórusok előadásánál a tempójelzések betartására, illetve a tempók egymáshoz való viszonyára.
- A Kodály kórusművek előadói tradícióinak megtartása, és a hagyomány "megteremtőinek" megismerése, (Andor Ilona, Sztojanovits Adrienne, Borus Endre, Vásárhelyi Zoltán) fontos követelmény.
- Ezen a fokon fejlett énektechnika, egységes hangszín, a zenei anyag szerkezetéből fakadó értelmes tagolás, élménytadó muzsikálás várható el.
- Fontos! Az énekes anyag megválasztásánál vegyük tekintetbe énekeseink hangterjedelmét! (esetleg bariton, tenor vagy basszus szólam lehetőségét.)

Tartalom

- Romantika:
 - Erkel operarészletek éneklése szöveggel, közösen, vagy egyénileg kottából. (A verbunkos stílus jegyei.)
 - Liszt Ferenc kórusműveinek éneklése (szimfonikus és hangszeres műveiből témák, részletek, motívumok éneklése)
 - Kodály:
 - Egyneműkarok
 - Vegyeskarok (természetesen csak a 3 szólamú megoldás lehetséges)
 - triciniumok
 - epigrammák
 - Ludaím, ludaím M. N. Z. VIII. k. ének + zongora
 - Magos kösziklának M. N. Z. V. k. ének + zongora
 - oratorikus, illetve zenkari műveinek (melyeket a zenehallgatás c. fejezetben tárgyaljuk) témái szöveggel, illetve szolmizálva.
 - Székelyfonó legismertebb dallamainak éneklése szöveggel
 - Bartók:
 - Egyneműkarokból válogatva tetszés szerint
 - Falun. c. ciklus jellegzetes szlovák dallamainak, ritmikájának ismerete.
 - Hegedűduók és a szlovák népdalfeldolgozások
 - Kolinda dallamok zongorára - román dallamok bolgár, arab, török népzenei hatás tanulmányozása
 - Gyermekeknek III. IV.:
 - Mikrokozmos II. IV. V. kötet zongoradarabjainak éneklése, és a magyar népzenei stílusjegyek felfedezése.
 - Fábólfaragott királyfi
 - Cantata profana
 - Concerto
 - Zenehúros, -ütőhangszerekre, és cselesztára
 - részleteinek énekes hangoztatással történő elemzése.
- Módszer:
 - Miután az énekes anyag részben igen jól ismert stílust (népzene), részben intonációs és ritmikai szempontból is gyökeresen újat hoz a korábbi funkciók zenéhez képest, asszimetrikus ritmusok, szokatlan modulációk, tercrokonság, stb. nem funkciók vonzású alterációk, (modellskalák), ezért legyünk türelmesek és fokozatosan „csepegtessük” az új ismereteket, a régi felhasználásával. Elsődleges a tiszta intonáció, az élő ritmusok, a fülünk szoktatása.
 - A tanuló tempó nem előadási tempó!!!

Értékelés

- Az értékelésnél legyünk körültekintőek és óvatosak.
- Ne abszolút mércével mérjük őket, hanem a korábbi teljesítményükhöz képest!
- Ezen a fokon nagyszerűen értékeli egymást a csoportok. Azzal is sokat tanulnak, ha értékeli saját teljesítményüket, vagy a társukét. Mi is okulhatunk abból, melyek azok a szempontok amelyek élők, ők is használják, és mely pontokon kell nekünk megerősíteni zenei igényességüket.

Zenehallgatás 8.

Cél

- Teljes művek és művek részleteinek meghallgatása Debussy, Erkel, Liszt, Bartók és Kodály műveiből.
- A magyar romantika mestereinek, Erkel és Liszt zenéjének megismerése, akik műveikkel nemcsak a magyar történelemben, gyökereznek, de utat mutatnak a XX. szd.-i magyar zene felé is.
- Bartók és Kodály életművének megismerése.
- Népzene és műzene újszerű kapcsolata az életmű tükrében.
- Változó hangulatok zenei ábrázolása, az impresszionizmus zenei "palettájának" megismerése Debussy zenéjében.

Követelmény

- Tudjon a tanuló a meghallgatott hosszabb zenei részlet alapján élményeiről, véleményéről beszámolni (esetleg rövid feljegyzést is készíthet a hallgatás közben) a tanár által megadott szempont/ok/ szerint.
- A tanár irányításával közösen kövessük a Psalmus Hungaricus partitúráját (tankönyvben lévő könnyített partitúra). Az elmélyült zenehallgatáshoz igen komoly segítséget ad, zenei ismereteinknek gyökere lesz általa!
- Tudjon a növendék tanári irányítással hangszerezésbeli megfigyeléseket tenni, a hangulatok zenei ábrázolását, a színek és fények zenei megjelenését illetően.
- Fejlődjön ki kompozíciós, formai érzék a zenehallgatás során tanítványainkban, melyet "célzott" kérdésekkel a tanár irányít, és indokol. Mi az, ami a mesterművet örökérvényűvé teszi?! Igény az értékes zene iránt.

Tartalom

- Anyag:
 - Erkel:
 - Hunyadi László
 - Bánk Bán
 - Liszt:
 - Funerailles
 - Les Preludes
 - Mazeppa
 - rapszódiaiból, fantáziáiból szabadon válogatva
 - Debussy:
 - Tenger
 - Gyermekkuckó
 - Kodály:
 - Székelyfonó
 - Psalmus Hungaricus
 - Páva variáció
 - Kórusművekből tetszés szerint
 - Bartók:
 - Mikrokozmosz II. IV. V. VI. kötetek
 - Hegedűduók
 - Gyermeknek III. IV.
 - Falun
 - Kórusműveiből tetszés szerint
 - Concerto
 - Cantata Profana
 - Allegro barbaro
 - Zene húros-, ütőhangszerekre és cselesztára
 - A fából faragott királyfi
 - Populáris zene

- A zh. módja:
 - Ebben a tanévben tanulóink főként a XIX. és XX. szd. magyar zenéjével ismerkednek. A művek műfaj és stílus tekintetében igen széles skálán mozognak.
 - A már megismert opera műfaján keresztül a magyar történelemben gyökerező nagyszerű zenedrámákat hallgathatnak meg (Bánk bán, Hunyadi László), és az olaszos stílust a magyar verbunkos zenével ötvöző, - sajátosan magyaros Erkel féle zenei nyelvet.
 - A Haydn és Schubert szimfóniák után, Liszt szimfonikus költeményein keresztül Debussy természetfestését fedezhetik fel a Tenger c. szimfonikus vázlatokban, mely zenei nyelvét illetően (pentaton, egészhangúság, stb.) Kodály és Bartók művészete felé vezet.
 - A magyar népdal, illetve abban gyökerező formái építkezést követhetjük nyomon a Mikrokozmosban, ill. Bartók és Kodály kórusműveiben, és zenekari alkotásaikban.
 - Ezért a zenehallgatás során támaszkodjunk a már meglévő ismereteinkre, frissítsük fel azokat, hogy a "régivel" összevetve figyelhessük meg a zenei "újításokat".
 - Ha célzottan egy bizonyos jelenség megfigyelésére törekszünk, csak azt a picit részletet mutassuk, (énekeljük, hangoztassuk) amely a megfigyelés illetve elemzés tárgya. Majd a részletet, esetleg több különálló megfigyelést összekapcsolva, nagyobb formai egységet is meghallgathatunk. Mindig adjunk MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOT, melyről a zh-t követően növendékeink beszámolhatnak. Egyszeri hallás alapján csak a már elemzett vagy előtérben lévő zenei jelenségek megfigyelését remélhetjük, ezért bátran hallgassunk meg valamit többször is, ha újabb zenei jellemzők (hangszerelés, formai építkezés, stb.) felfedezésére törekszünk. Vigyázzunk arra, hogy az újrhallgatás ne szolgai módon következzen be, hanem mindig a zene közelébe jutás örömeivel, a kifejezésbeli gazdagság megismerésének nagyszerűségével.
 - Erre természetesen nevelni, szoktatni kell növendékeinket.
 - Ha nagyzenekari művek összefüggő részleteit követjük, esetleg partitúra segítségével (pl. Psalmus), igen fontos a jó időben történő figyelmeztetés, (csupán egy-két szóval, nem hosszú mondatokkal!) hogy a zenei folyamat közben a növendék támpontot, pilléreket kapjon, és ne egy hatalmas "masszával" álljon szemben.
 - Igyekezzünk a Páva variáció, és a Psalmus Hungaricus teljes megismerésére, valamint Bartók: Cantata Profana, és A fából faragott királyfi hangversenyen, ill. operában történő meghallgatására, mely természetesen csak kellő előkészítéssel lesz hatásos, élménytadó zenei-emberi gyarapodás forrása.

Zenei ismeretek 8.

Cél

- Kodály és Bartók életművének, zeneszerzői stílusának megismerése.
- A magyar népdal és az életmű szoros kapcsolatának feltárása.
- A magyar romantika jegyeinek és jellemzőinek felfedezése Erkel és Liszt művészetében.
- A változékonyság, a pillanatnyi benyomás, a természet zenei megjelenítése Debussy zenéjében.

Követelmény

- Zeneirodalmi jártasság:
 - a magyar népzeneben (stílus, dallamtípusok, földrajzi környezet, gyűjtők ismerete, stb.)
 - Bartók és Kodály művészetében
 - a kórusművek, opera, és szimfonikus műfaj XX. szd.-i újításaiban.
- Az impresszionista stílusjegyek (pentaton motívumok, lebegő, harmóniák, a hangszerelés sajátosságai) Debussy zenéjében.

Tartalom

- Anyag:
 - A magyar népzenei anyag rendszerező összefoglalása.
 - A magyar népdal dallamtípusai
 - Magyar népzenei stílusjegyek a Mikrokozmos II. IV. és V. kötetében.
 - Szlovák népzenei és stílusjegyek a Falun c. ciklusban

- román kolinda dallamok
- asszimetrikus ritmus, bolgár ritmus
- Szomszédos népek dalai Bartók életművében
- Népdal és műzene kapcsolata
- (a magyar népdal Bartók és Kodály alkotásaiban)
- verbunkos stílus (dallami, ritmika sajátosságok)
- a magyar történelem és az opera műfajának kapcsolata Erkel
- művészetében (történelmi operák) Hunyadi László, Bánk Bán.
- a nyitány szerepe
- szimfonikus költemény
- programzene
- fantázia, rapszódia
- daljáték (Székelyfonók)
- táncjáték (Fából faragott királyfi)
- triciniumok
- tritonus
- egészhangú skála
- kromatikus skála
- akusztikus sor
- mixtura
- hidforma.
- arany metszés
- poláris távolság
- 7# 7b ismerete
- bitonalitás
- politonalitás
- Módszer:
 - A felsorolt zenei ismeretek ZENEI ANYAGBÓL táplálkoznak. Önmagukban jelentésük NINCS. Annyit érnek, amennyit zenei anyaghoz való tapadásuk, felismerésük jelent.
 - 3 nagy csoportra oszthatók:
 - népzenei anyaghoz kapcsolódók
 - kompozíciós technikához, szerkesztésmódhoz kapcsolódók
 - műfajokhoz köthetők
 - A bartóki hangsorokra, modellskálákra kiemelten gondoljunk. Legyünk nagyon körültekintőek és türelmesek. Többször is térjünk vissza a zenei anyaghoz, és abból kiindulva magyarázzuk, HANGOZTASSUK, gyakoroljuk a szóban forgó ismeretet, majd más zenei anyagon próbáljuk u. annak a jelenségnek a felfedezését. A tanulók motiváltságát ne tévesszük szem elől!
 - A szolmizációs gondolkodást fokozatosan nyissuk a hangközökben való gondolkodásra, és a művek, műrészletek hangnemi kapcsolataira. Ez a gondolkodás a Mikrokosmossal fokozatosan indul, és Kodály és Bartók kórusművein keresztül a nagyzenekari illetve színpadi művekben csúcsosodik ki.

Értékelés

- A zenei ismeretek értékelése nem elvont elméleti ismeretek "felmondása", hanem a hangzó zene, vagy partitúra tanulmányozásának eredményeként hangoztatott, tanári segítséggel megnevezett jelenség FELISMERÉSÉT jelenti. Értékelésünk igen sokirányú, hiszen közös, vagy kisebb csoportban megoldott feladatot is értékelhetünk, amíg arra a fokra eljutunk, hogy egyénileg is "elvárjuk" a megfelelő zenei tájékozottságot Bartók és Kodály világában.
- Csak akkor szánjuk el magunkat a "számonkérésre", ha bebizonyosodtunk, hogy mindenki követni tudja a zene "gondolatmenetét", folyamatát.

Zenei írás-olvasás 8.

Cél

- Az éneklés anyagának, a zenei ismereteknek kottaképről való elsajátítása. A zenehallgatás kotta alapján történő elmélyítése.
- Partitúraolvasás
- A zenei ismeretekben felsorolt zenei szerkesztésmódok és kompozíciós technikák zenével való "megvilágítása", társítása. Az emberi jellemek, karakterek, érzelmek, hangulatváltozások megértése és megélése a zene nyelvén. A partitúra segítségével hangnemi kapcsolatok, hangszerelés, építkezésmód, moduláció, arányok, csúcspont meghatározása, megérzése.

Követelmény

- Az ÉNEKLÉS tartalma c. fejezetben közölt anyag kottaképről történő megismerése OLVASÁSA tanári segítséggel, irányítással.
- Belső hallás fejlesztése, tehát a látott kotta hangzó képzetet idézzon.

Tartalom

- Az éneklésben és zenehallgatásban megjelölt művek olvasásra alkalmas nehézségű részeinek, vagy a teljes műnek kottaolvasással történő elsajátítása. pld. Kodály, Bartók kórusművek.

Értékelés

- Valójában az, hogy milyen mélységig tudjuk elvégezni az éneklés tartalmában leírtakat, értékeli a munkánkat. Célravezető, ha óra után elmondjuk mit teljesítettek növendékeink a kitűzött anyagból.
- (Természetesen csak reális, a korábbi ismeretekre alapozott céljaink lehetnek!!!)
- Igen fontos, hogy az írás-olvasás itt is SZERVES kapcsolatban álljon az óra anyagával. Légből kapott gyökértelen olvasógyakorlat, vagy írás többet árt mint használ. Annál szebb azonban, ha az olvasás „észrevétlenül” belevezet az új zenei anyagba, ezzel is a felfedezés örömét, a növendék segítségét tűzve ki legfőbb ZENEI SZEMPONTKÉNT.

Karének 3-5. és 6-8.

- Minthogy az ének-zene a művészetek egyik ága, az előadóművészet része, igen fontos, hogy tanulóink mindegyike (az is, aki hangszert nem tanul) megtapasztalja a zenei előadás nagyszerűségét, és az ahhoz vezető emberépítő utat.
- A Karének célja:
 - A művészeti alkotások megélése és közvetítése, az élményszerű előadás. A karének érzelmi és emberi gazdagodásunk forrása.

Cél

- A közvetlen cél az eredményes szép szereplés, a művek stílusos élményszerű előadása, melyhez a rendszeres próbákön keresztül vezet az út.
- A legközelebbi cél tehát olyan próbalegkör kialakítása, hogy növendékeink szívesen, örömmel járjanak karénekre, ezáltal közvetlen kapcsolatba kerüljenek a művészi alkotásokkal, a zenei folyamat résztvevői sőt megteremtői legyenek. Távolabbi értelemben ez a fajta személyes kapcsolat vezet a hangversenyterembe, a nagy művészek időtálló alkotásaihoz.

Követelmény

- Tudjon a kórus a karnagy vezetésével élményt nyújtóan szerepelni iskolai ünnepélyeken, önálló hangversenyen.
- Vegyen részt aktívan az ÉNEKLŐ IFJUSÁG megyei hangversenyein, és ott mutassa be repertoárját.
- Tudjon a próbákön és az előadásokon fegyelmezetten viselkedni, mely a művészi alkotások hiteles életrekeltéséhez, az előadóművészethez elengedhetetlenül szükséges.
- Az énekkar szereplése az iskola egész belső életének légkörének "fényképe" lenyomata. Csak nyugodt légkörű rendezett háttérrel végezhetünk magas szintű szakmai munkát!!! Kampányban, kapkodva, kialakított próbarend híján, kiabálással és erőszakkal nem teremthetünk teret a művészetnek.
- Nyugodt fegyelmezett, szorgalmas, elmélyült munka hozhat csak, - évek múltán - igazi, művészi eredményt.

Tartalom

- A repertoár kialakításánál vegyük figyelembe:
 - a hangi adottságokat
 - az életkori sajátosságokat
 - tanulóink zenei színvonalát
 - terhelhetőségük mértékét abban:
 - milyen nehézségű műsort tanítsunk meg?
 - mennyi szereplést vállaljunk
 - milyen "előélete" van a kórusnak.
- Fontos! Fokozatosan építkezzünk, a könnyebb művektől (kánonok, népdalfeldolgozások, könnyű kétszólamú művek) az igényesebb többszólamú kórusművek és a többféle stílus irányába.
- A helyes LÉGZÉSTECHNIKA, és hangképzés elsajátítása minden zenei munka ALAPJA. Rendszeresen foglalkozunk hangképzéssel.
- Az énekhang az a hangszer, melyet minden alkalommal meg kell TEREMTENI.
- Kezdetben jól beválnak a kánonok. Ügyeljünk az együtthangzásra, a másik szólam fülelésére, a tiszta intonációra, a plasztikus szövegmondásra, a helyes frazirozásra szólamarányokra.
- Külön feladat megtanulni, hogyan énekelünk KÉZ UTÁN, tehát VEZÉNYLÉSRE. Csak türelmes, kitartó szoktatással érhetünk el eredményt e tekintetben.
- Az INTONÁCIÓS GYAKORLATOK hatékonyan előkészítik egy ismeretlen mű megtanulását. Attól függően, hogy növendékeinknek milyen nehézségű olvasási illetve együtthangzási feladatot jelent az új darab, alkalmazzunk több vagy kevesebb intonációs gyakorlatot. Megéri néhány percet szentelni a nehezebb részek kiemelésére intonációs gyakorlat formájában, mert felkészít a szokatlanabb együtthangzásra, nehezebb ugrásokra, intonációs vagy olvasási nehézségekre, váratlan fordulatokra.

- Ha ezeket énektechnikailag, és dallami, ritmikai szempontból helyesen "elültettük" kiküszöböltük a lehetséges hibákat, ami előrehaladásunkat segíti. Így hamarabb és gördülékenyen jutunk el a művészi megformálás szintjére.
- A zeneművek SZÓLAMAIT tanulhatjuk (a kórus szintjétől, és/vagy a mű nehézségi fokától függően) együtt, vagy szólampróbán, tehát szólamonként egymástól függetlenül.
- Bevált módszer először a KÖZÖS együttes OLVASÁS (hacsak a mű szerkezete, nehézsége másként nem indokolja.)
- Miután nyersen globális képünk van az egész műről, (esetleg hanglemezen is meghallgattuk egyszer, hogy igazán kedvünk legyen a tanuláshoz) érdemes szólampróbát tartani.
- Törekedjünk olyan PRÓBAMÓDSZER kialakítására, ahol a szólamok tudnak egymás zenei anyagáról, tehát inkább kisebb részeket próbáljunk, tanuljunk közösen, minthogy a teljes darabot megtanítsuk szólampróbán, majd összegyűlve egymást túloldítva összeénekeljük. Szólampróbának csak akkor van értelme, ha a darabot csiszolni szeretnénk a frazorozás, biztos szólamkezelés, dinamikai építkezés sajátosságait szeretnénk begyakorolni.
- Fontos! A részenkénti gyakorlás lehet csak célravezető.
- Ha gondunk van ne kezdjük mindig előlről!!! Azt gyakoroljuk ahol és ami miatt megálltunk. Ha már biztosan és jól tudjuk, akkor foglaljuk bele a kiemelt részt a zenei folyamatba.
- A MŰVEK TANULÁSA szolmizálva történik, majd fokozatosan hozzá illesztjük a szöveget. Homofon szerkezet esetén közösen vonatkoznak a szöveg és dallam illesztésének "szabályai".
- Polifon anyagnál gondosan ügyeljünk a szólamkapcsolások megteremtésére, a részek összeillesztésére, a formai építkezésre.
- A zenei ívek megteremtése, a helyes tempó és dinamika megválasztása, az arzis-tezis, a zenei folyamat megérlelése csak a legfontosabb összetevői annak a munkának mely az ÉLMÉNYSZERŰ ELŐADÁS-hoz vezet. Fontos a tanár példászerű nyugodt, szép bemutató éneklése, melyet növendékeink másolhatnak. Sokszor észrevesszük, hogy tudat alatt automatikusan is utánóznak bennünket, ha pedig célzattal emelünk ki valamit, föltétlen MUTASSUK, és ne magyarázkodjunk hosszasan!!!
- Gondosan tervezzük meg az éves PROGRAMOT, a várható iskolai ünnepélyek, szereplések, koncertek ismeretében.
- Nem kell minden alkalomra gyökeresen más műsort kigondolni. Ügyes "átfedésekkel" egy-egy művet többször is előadhatunk, mert az ismételt előadás is érleli a produkciót, no meg fontos, hogy növendékeink a szereplésekkel "Pódiumrutint" szerezzenek.
- Lehetőleg minden évben tartsunk REPERTOÁRON Kodály, Bartók, Bárdos kórusműveiből, az együttes szintjéhez, hangi adottságaihoz igazodva, a könnyebb vagy nehezebb darabokból válogatva.
- Az EGYSGES KÓRUSHANGZÁS megteremtése minden tanévben visszatérő feladat a legértékesebb énekesek elvesztése, és az újak "bejövetele" miatt. A fenti szempontból igen hasznosak a madrigálok! Könnyebb vagy nehezebb madrigált. (esetleg eredeti nyelven?) énekeltesünk minden évben.
- A gyerekek aránylag kevés munkával jutnak élvezetes muzsikáláshoz. Az egységes hangzáson kívül jól élesíti fülünket, figyelniünk kell a másik szólamot is. Végül, de nem utolsó sorban a koncertműsor összeállításában is segít, ha okosan találjuk meg helyét a programban.
- Hálás feladat néhány, a tankönyvben szereplő 2- 3 vagy 4 szólamú mű megoldása a kórusban. Ha a karéneken kívül osztályaink önállóan is el tudják énekelni őket, komoly lépéseket tettünk a kamaramuzsikálás felé, az ÉNEKLŐ iskola megteremtésében.
- Ha a művet magtanultuk és kidolgoztuk, bizonyára készen állnak növendékeink a kotta nélküli, fejből való éneklésre.
- Célravezető, ha a memorizálást a tanár tudatos, a zenei szerkezetet, hangnemi kapcsolatokat, (dinamikát, tempót) megvilágító megerősítő munkája segíti, hogy pontosan rögzítsük mikor, hol van az a pont, amire nagyon kell figyelni, esetleg azt is melyik szólamhoz kell "igazodni".
- Abban az esetben, ha bonyolultabb szerkezetű, vagy hosszabb művet éneklünk, vagy nem vagyunk biztosak a szöveg vagy zene egy-egy pontján, nyugodtan énekelhetünk kottából. Bizonyos, hogy ezzel együtt meg kell tanítanunk növendékeinknek, hogyan tartsák a kottát, hogy fölötté, és a kottába való "tekintgetéssel együtt" biztosan tudják figyelni a VEZÉNYLŐT.

Értékelés

- Rendkívül fontos, hogy szereplések után feltétlenül mondjuk el véleményünket, értékeljünk.

- Az értékelés szempontjai zenei szempontok. Pedagógiaiilag építő szándékú, ha azzal kezdjük ami tetszett. Folytassuk ott, ami jobb volt mint korábban, hiszen minden viszonylagos. Dicsérjük meg tanítványainkat, ha megérdemlik.
- Kiemelhetjük azt is, ami nem volt megoldott úgy, ahogy vártuk, vagy elvártuk volna. Ezzel is tanítunk!
- Tűzzük ki a célt, legközelebbre hogyan javítjuk ki.
- Beszéljünk meg mindent! Őket is beszéltesdük: hol érezték a legjobbnak a darabot, hogyan hallották egymást, stb. Legyen ez KÖZÖS gondolkodás, közös megbeszélés, mely fontos eszköz, a termékeny jó szellem megteremtésére.
- Értékeljük a próbák végén is, néhány mondatban.
- Emeljük ki névszerint is a legügyesebben, leglelkesebben dolgozó gyerekeket. Ha van, a negatív példát is említsük meg, ne bántóan, hanem a jobbítás szándékával.
- Ha volt "legügyesebb szólam" őket is dicsérhetjük, de legyünk mindig reálisak.

Feltételek

- Tárgyi:
 - megfelelő próbaterem
 - jól hangolt zongora
 - kottatár
 - tanulónként kotta-gyűjtő
 - heti két próba (alkalmanként 45-60 perc)

A tárgyi feltételek biztosítása az iskola vezetőségének feladata. Az iskola egész profilját, külső megjelenését, "hírét" befolyásolja a művészeti együttes (karének) szereplése.
- Személyi feltételek:
 - Az ÉNEKTANÁR legyen igazi MUZSIKUS, "jó zenész" ahogyan Kodály mondta: „- kiművelt hallás, kiművelt értelem, kiművelt szív, kiművelt kéz” birtokában.
 - Valóban, e követelmények nélkül nem képzelhető el kórusmunka.
 - A komoly zenei előtanulmányokon kívül (mely stílusismeretet, hangszerismeretet, zenei "hátteret" ad,) fontos, hogy a karvezető értsen a hangképzéshez, legyen a vezénylés technikájának birtokában, állandó KÖZVETLEN KAPCSOLATBAN álljon az élő zenével, járjon rendszeresen hangversenyre.
 - Legyen FÖLÉNYESEN BIRTOKÁBAN azoknak a műveknek melyeket betanít, megtanít. Ismerje a partitúrát zeneileg, és a megtanulás „buktatóit” illetően is.
 - Legyen jó pedagógus, mert a zenei előadást az élményszerű, türelmes, átgondolt próbák alapozzák meg.
 - Lényével, tekintetével, kevés szóval tudjon jó hangulatot teremteni, megmozgatni a gyerekek fantáziáját. Általában munkánk akkor lesz sikeres, ha tudunk a gyerekek, az éneklők „fejével” gondolkodni.
 - Fáradozásunkat kárpótolja az ÉLMÉNY, melyért közösen megdolgoztunk, ami bennünket összeköt, s ami nélkül igazi zene, igazi művészet nem születik.